הצופה

	יום ששי	שבת
פרשת כי תשא		
הפרק:	יחזקאל כ"כ	יחזקאל כה"ט
המשנה:	קנים א, ד"ד	קנים ב, א"ב
הדף — בבלי:	סוטה יב	סוטה יג
ירושלמי:	ראש השנה י	ראש השנה יא
ההלכה:	קי"א, ח"ב	קי"ב, ג"ב
הזריחה:	6.05	6.04
השקיעה:	5.38	5.39
סוף זמן ק"ש:	8.14	8.14

זמני הדלקת הנרות

עש"ק פרשת תשא, י"ט באדר א' תשמ"ו

	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
עש"ק	4.58	5.16	5.07	5.14
מוצ"ש	6.11	6.13	6.11	6.13

זכור את יום השבת לקדשו

מוגש בברכה ע"י בנק טפחות — זמינים בכל רחבי הארץ

ב"ה, יום שישי, י"ט אדר-א' תשמ"ו (28.2.1986) • שנה נ' • גליון 14024 • המחיר: 0,69 ש"ח, כולל מע"מ * עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי * מייסד ועורך ראשון, הרב מאיר בר-אילן ז"ל

הצבא שולט בחוצות קהיר – המרד דוכא

כאלפיים שוטרים נעצרו • רוב הקרבות אתמול — מרדפים של הצבא אחר שוטרים נמלטים • האופוזיציה תומכת בנשיא

צבא מצרים מצליח כפי הנראה לדכא את התקוממות יחידות משמרת הבטחון. אתמול עדיין היו בכפר ההלקחויות של קרבות בקהיר. אולם, לפי כל הידיעות ממצרים, נראה שעליונותו של הצבא ברורה. רוב הקרבות הם למעשה מרדפים שמנהל הצבא אחר השוטרים.

רוב הקרבות אתמול והתנהלו עדיין באזור הפירמידות אך גם במעמד ויד נמל התעופה. הצבא, כוח טנקים שהשתמש בעיקר במיקלעים סיהר את האזור. השלטונות הרשו לצבא להסיר את העוצר לשלוש שעות, ועצרו כ־2000 שוטרים.

באיזור שדרות הפירמידות הועלו באש עשרות בתי קזינו ומועדוני לילה. מכולם נותרו אודים עשנים. אתמול ניצבו לאורך השדרות טנקים וג'יפים בהפגנת כוח שלא הותירה מקום למחשבות על מרד. הסדר הושב על כנו.

במהלך הפרעות הסתגרו המורדים על כלא טורה ושחררו את רוב האסירים. 300 כהם כבר נכלאו. בין המשוחררים לא היו חשודים בהשתייכות לקבוצות דתיות קיצוניות.

בסך הכל נהרגו 36 איש ו־325 נפצעו כתוצאה מהמרידות שפרצו כאן יום שלישי בערב בקהיר. יועצו המדיני של הנשיא מובארק, אוסמה אל־באז, מסר כי הנהרגים היו 32 אנשי משטרה, שני חיילים ושני אזרחים.

מנהיגי חמש מפלגות האופוזיציה במצרים הוקיעו אתמול בחריפות את המרידות וההמהומות. על כך הודיע פואד סיראג' א־דין, מנהיג מפלגת ניאו־וואפד. הוא מסר זאת לעתונאים לאחר פגישה בין מנהיגי האופוזיציה ובין נשיא מצרים חוסני מובארק.

עם זאת, האופוזיציה דורשת את התפטרותו של שר הפנים, הגנרל אחמד רושדי, שהמתמרדים כפופים לו.

לתיירים הישראלים — שלום

שגרירות ישראל בקהיר פנתה אמש לחברת „אל על" וביקשה לדחות את צאתו של מטוס „אל על" ששובו מקהיר לישראל בשעה לערך, מאחר וצפויים שיבושים בתנועה אל נמל התעופה, אחרי העוצר שהיה בקהיר.

המטוס שאמור היה להמריא מנמל התעופה בקהיר אמש בשעה 10 יצא משם רק סמוך לשעה 1 והגיע לישראל לאחר חצות.

המטוס צוייד במזון לתפוסה מלאה למרות העובדה שרק כ־50 היו רשומים לטיסה הזאת לפני פרוץ המהומות.

תיירים ישראלים בקהיר שאמורים היו לחזור אתמול נאלצו לשהות במצרים לילה נוסף, לאחר שהוגבר בסגר העוצר העברה בעיר.

נמסר כי שלום לכל הישראלים המתיירים במצרים בקבוצות מאורגנות.

ראש אמ"ן לשעבר, האלוף אהרון יריב:

על ישראל להתכונן להתקפת פתע סורית

אלוף (מיל.) אהרון יריב, ראש אמ"ן לשעבר, אמר אתמול, כי ישראל צריכה להיות בדריכות מתמדת לקראת התקפת פתע סורית, כדי שתוכל לנייד בזמן את כוח המילואים שלה.

בידי הסורים, אומר יריב, למעלה מ־400 אלף חיילים בכוננות מיידית, האיום הצבאי הסורי נובע

[illegible] בין הבוחות הסדירים של ישראל והבוחות הסדירים של סוריה.

בסקירה ביכחתית לפני יעידת הנהלים המשותררים אמר ראש המכון ללימודים אסטרטגיים, כי הבעייה האסטרטגית הראשונה בעולה של ישראל היא מצבה הכלכלי המדרדר את תקציב הבטחון [illegible] האדם. [illegible] מברק לגוזבצ"ב הקורא לאפשר עליית יהודים.

„איוון האיום" מגיע היום למשפט בישראל

מצלמות טלוויזיה ושבעה שומרים יעקבו אחר דמיניוק בכלא ללא הרף

אמצעי במחון ללא תקדים ננקטו בכל התעופה בן גוריון לקראת הנחיתה הצפויה של הנאשם הנאצי ג'ון דמיאניוק.

הישראלי, ניצב מתנה אלכס אישלום, אשר יודיע לפשע הנאצי בשם משטרת ישראל, כי הוא עצור. הוא יורד מן המטוס, והוא ליווי כבד של היחידה המיוחדת ללוחמה בטירור, יצא משדה התעופה ישירות אל תאו בכלא.

[illegible]

גודל התא 3.5 על 3 מטר. [illegible] סניטציה ותבילות ללא דלת, כיור, ארון קטן ושולחן כתיבה קטן עם כסא.

[illegible]

יוזמת שלום של חוסיין בלי ערפאת

מצרים וירדן מכינות נוסחה חדשה לתהליך השלום במזרח התיכון.

העתון הכוויתי „אלאיתיחאד" מגלה מפי מקור בכיר בקהיר, כי הנוסחה החדשה מתבססת על הכרה פלשתינית בהחלטות 242 ו־338, הכרה בזכויות העם הפלשתיני, מו"מ ישיר בין ישראל למשלחת ירדנית שתכלול מנהיגים פלשתינאים, והכנת תוכנית לכינון ועידה בינלאומית לשלום, שבה ישתתפו כל הצדדים, כולל סוריה.

ירדן מקיימת כעת מגעים עם מנהיגים פלשתינאים מיו"ש במטרה להגיע להסכמה פה אחד בנושא הייצוג הפלשתיני.

חוסיין מוציא מכלל אפשרות כי אש"ף בהנהגת יאסר ערפאת ישתתף בתהליך השלום. הוא מעדיף שמנהיגים פלשתינאים אחרים, ישתתפו בתהליך זה.

המקור הוציא מכלל אפשרות חידוש המגעים בין חוסיין לערפאת. (עי"ס)

מרכז מפלגת העבודה ידון בפירוק הממשלה

100 מחברי המרכז דורשים למנוע רוטציה • ראשי העבודה נגד פירוק ממשלת האחדות • דוד לוי: איננו מפחדים מבחירות

מאת **שאול שיף**, סופרנו לענייני מפלגות

מרכז מפלגת העבודה יתכנס בעוד כשבועיים לדון בהצעה לפירוק ממשלת האחדות הלאומית, לבקשה כ־100 מחברי המרכז.

את התיבות חברי המרכז אסף הח"כ לשעבר מיכאל בר־זהר. במקביל פנו סניפים של מפלגת העבודה למרכז המפלגה וללשכת ראש הממשלה שלא לקיים את הרוטציה. אם לא ייענו תביעות מפלגת העבודה בנושא הצמיחה הכלכלית.

ראשי מפלגת העבודה מתכוונים שלא להיזקק לפנייה במפלגת העבודה כדי להביא לפירוקה של הממשלה למניעת הרוטציה, ויגיעו רוב נגד הצעה זו.

היום ייפגש ראש הממשלה שמעון פרס עם ממלא מקומו יצחק שמיר, אולם פגישה זו אינה אמורה לעסוק ביחסים שבין הליכוד להבערך.

ראשי מפלגת העבודה מעדיפים לדבוק בתביעתם להקים ועדה מיוחדת לענייני צמיחה כלכלית, אולם הערכת הכל היא כי לא ייגרם משבר ממשלתי בגלל הועדה זו.

סגן ראש הממשלה השיגור לדה האפים אמש את המערך כי הוא מחפש תואנה שלא לקיים את הסכם הרוטציה ומכאן כל המשבר סביב „הצמיחה הכלכלית".

סגן ראש הממשלה הוסיף כי הליכוד מעוניין בהמשך קיומה של ממשלת האחדות הלאומית אולם אין הליכוד חושש מבחירות מוקדמות.

הסיר דוד לוי דיבר לפני קבוצה גדולה כנאמניו בצפון הארץ.

פרס ושמיר יפגשו היום

מאת סופרנו המדיני בירושלים

ראש הממשלה שמעון פרס וממלא מקומו יצחק שמיר ייפגשו היום לדון בנושאים מדיניים, אך יתכן שהם ידונו גם בחילוקי הדעות שנוצרו עם הדרישה המערך להקים ועדת שרים לענייני צמיחה בראשות פרס.

בליכוד חוששים שלאור התארגנות בתוך מפלגת העבודה לכנס את המרכז כדי לדון על בחירות הקדמת, קיים חשש שראש הממשלה לא ישלים במצב ותתקבלה החלטה בניגוד לדעתו. בליכוד סבורים שפרס מעוניין לשמור על אמינותו ולקיים את הרוטציה, אך במערך יש חוגים שמוכנים לפרק את הממשלה לפני הרוטציה ויתכן שאלה יתגברו.

הליכוד עדיין מתנגד להקמת ועדת שרים לצמיחה כלכלית, אם כי שמיר עצמו מוכן להגמשות בעניין זה, אבל אינו יכול לכפות את עמדתו על חבריו בליכוד.

מתחדשים התמרונים האמריקניים ליד לוב

שתי נושאות מטוסים אמריקניות מפליגות עתה לעבר חופי לוב, וכנראה ישובו שם התמרונים הימיים־אוויריים הדדיים, כדובר בנושאות המטוסים „סאראטוגה" ו„קוראל־סי" שכבר הורמו שגן. צפויה גם השתתפות נושאת המטוסים „אמריקה".

המפקדים של אניות אלה עשויות לבצע גיחות ליד נמל התן־צופה של טריפולי.

יתכן שהם יתקרבו גם במפרץ סירטה, שלוב טוענת לריבונות עליו.

הצי האמריקני כבר ניהל שני תמרונים בראשית השנה בקרבת חופי לוב, שנועדו להפגין את עוצמת התקיפה של ארה"ב כלפי טריפולי.

פרס נפגש עם בסיוני

מאת סופרנו המדיני בירושלים

ראש הממשלה שמעון פרס קיבל אתמול לשיחה את הציר המצרי [illegible]. [illegible] לו הערכה על המצב שנוצר במצרים בעקבות ההתקוממות ועל ההשפעה שיש למצב הנוכחי על יחסי החוץ של מצרים.

חוגים מדיניים סבורים שאם ההמהומות במצרים לא יפסקו תהיה לכך השפעה על המשא ומתן המתנהל עם מצרים בעניין הגבול [illegible]. טרם ברור אם משלחת המגבלים תצא בשבת הבא למצרים להמשך השיחות בעניין טאבה, אך נראה [illegible] השבוע הבא ייגשו הרוחות.

קוראסון ואקינו משחררת מאות אסירים פוליטיים

מנילה (עי"ס) — ממשלת אקינו הודיע כי היא מקווה לפתוח את שערי בתי הכלא בפני מאות אסירים פוליטיים שנכלאו בידי משטר מרקוס.

קבוצה ראשונה של כתבי תרים אסירים כבר שוחררו, מתוך 39 אסירים שעל שחרורם הוחלט ועדה מיוחדת, אותה הקימה הנשיאה קוראסון אקינו.

אקינו נפגשה אתמול עם עוזריה בכירים שונים ועם השליח המיוחד של הנשיא רייגן, פיליפ הביב.

תומכי מרקוס ביקשו להרוג את שר ההגנה היואן פונסה אנריליה. הוקמו מחסומי כבישים במרכז האי לאחר שהתקבלו ידיעות כי אנשי מרקוס חמושים בוינדנאו. ובראיות מגבים לנסוע מהמפצה למנילה כדי להשתלט על ארמון הנשיא. יאכן, הקושרים נתפסו.

קורסון אקינו אברה שהיא רוצה שהרכוש שנלקח מארצה על־ידי הנשיא הבודד פרדיננד מרקוס יוחזר.

למרקוס רכוש הנאמד ב־350 מיליון דולר במדינת ניו יורק בלבד. אומדנים על רכושו ברחבי ארצות הברית מגיעים עד 3 מיליארד דולר. בניו־יורק מדובר בעיקר בחווילה מלאה באוצרות אמנות שהביאה אשתו של מרקוס.

סריקות אחר המחבלים שהרגו חייל צה"ל בלבנון

רב"ט רונן מלכה הובא אתמול למנוחות במגדל העמק

במשך כל שעות יום אתמול ביקו כוחות צה"ל איזורים בסמוך לאיזור בו נהרג חייל צה"ל רב"ש רונן מלכה, בן 19 חיפה, ממגדל העמק. בסריקות גילו הכוחות מחסניות אחת בלבד של תחמושת קלצ'ניקוב ופצצת „אר. פי. ג'י." נראה, כי המחבלים הצליחו להימלט.

כתב עתים בצפון שלמה חוזר מוסר כי האיזור בו היתה ההתקלות, הוא בסמוך לכפר יטער. באיזור זה נודע לגליל לחדירות הבוגרים מתוך קטע קשיחות. הכוח פעל באיזור כדי ללכוד מחבלים, שהסתרו בשבועיים האחרונים ישובים בגליל המערבי.

התקרית עם המחבלים היתה ביום ד' בשעה 8.30 בערב.

כוח צה"ל נע בגיזרה המערבית. במהלך הסריקות נפתחה לעברו אש מארב. בחילופי האש נהרג רב"ש מלכה ונפצעו ארבעה נוספים. שלושה מהם באורח קל ואחד בינוני. כל הפצועים פונו במסוק לבית־החולים רמב"ם.

במצבם של ארבעת החיילים שנפצעו בהיתקלות עם המחבלים בלבנון (סוף בעמוד 2)

תחזית מזג האוויר

מזג האוויר היום יהיה ויעונן חלקית עם ירידה בטמפרטורות.

הטמפרטורות: ירושלים 5—15, הגולן 7—15, נהריה 8—18, צפת 6—16, חיפה 10—17, טבריה 7—19, עפולה 4—19, נצרת 9—18, שרון 7—16, תל אביב 8—18, לוד 6—18, יריחו 7—22, עזה 8—17, באר שבע 5—19, אילת 12—25 מעלות.

הקהילה היהודית במנכן

מחפשת חוכר למסעדה

הכתובת צריך להיות

REICHNBACH STR. 27

8000 MUNCHEN 5

הרבנות הראשית אשדוד

לשאלת רבים

הנני להודיע בזאת
כי כל מפעל מזון, מטבח וכו' שיציג תעודת כשרות
מטעם הרבנות הראשית אשדוד
שאינה חתומה על ידי
איננו עומד תחת השגחתי
ואין אני אחראי לנעשה
בתוכן מבחינת כשרות
הן לכל ימות השנה
והן לחג הפסח הבעל"ט

הרב יוסף שיינין
הרב הראשי

ב"ה

מודעה

אני החו"מ הזמנתי את ועד הקהילות למדינת העססין בפרנקפורט-רמיין לדין תורה, ואני אוסר בזה לכל איש כל פעולה רבנית במדינה (חוץ לקהילת פפד"מ), כל עוד שלא יסתדר הענין ע"י פסק דין...

פרנקפורט דמיין, כ"ה שבט תשמ"ו

הרב אברהם נפתלי צבי רות
לפנים הרב למדינת העססין

הוצאת ראובן מס בע"מ — המסורה בע"מ

שמחים להודיע על
הופעת מהדורה חדשה ומתוקנת של

תשובות הרמב"ם

מהדורת בלאו (3 כרכים — כרך נוסף בהכנה)

במהדורה זו הוכנסו מאות שינויים, הדפסה מהודרת, כריכה משובחת וקופסה.

להשיג בכל חנויות הספרים
או בדואר בצרוף צ'ק ע"ס 53 ש"ח
(במקום 63 ש"ח) כולל מע"מ ומשלוח —
לפקודת הוצאות ראובן מס בע"מ
ת. ד. 990 ירושלים.

[illegible]

המועצה המקומית יהוד

ברכה מקרב לב ואיחולי הצלחה

למר דוד ריעני
סגן ראש המועצה המקומית
לרגל הבחרו ליו"ר המועצה הדתית
לקדנציה חמישית

למר גבי קוזרוביצקי
מזכיר מועצת הפועלים
לרגל היבחרו לגזבר המועצה הדתית

למר אברהם אלקובי
לרגל היבחרו לסגן יו"ר המועצה הדתית

עלו והצליחו בתפקידכם הציבורי

לניק מרדכי
ראש המועצה המקומית

מרכז לחינוך הדתי בישראל

חגיגות יובל ה־80

לחינוך הדתי לאומי בארץ ישראל

במעמד
כבוד נשיא מדינת ישראל מר **חיים הרצוג**

ובהשתתפות:
שר הדתות ד"ר **יוסף בורג** נשיא התנועה העולמית של המזרחי—הפועל-המזרחי
ח"כ **זבולון המר** (שר החינוך לשעבר) מזכ"ל המפד"ל

יתקיים אי"ה מופע סטגוני ומרהיב הכולל חזיון אור־קולי, באולם

היכל התרבות בת"א

ביום שלישי כ"ח אדר ב' תשמ"ו 8.4.86, בשעה 20.15

בהשתתפות האמנים: דודו פישר
ג'ו עמר
יעקב בנאי
תזמורת משטרת ישראל
מקהלת "מדרשיית נעם" — פרדס חנה וכפר סבא
תזמורת המנדולינות — ראש העין

באולם הכניסה נקיים החל מהשעה 19.30 תערוכת הישגים של כל מסגרות החינוך הדתי אשר תלווה בנגינה ובשירה של תזמורות ומקהלות ממוסדות החינוך הדתי.

בימוי: מרדכי פרימן • ניהול מוזיקלי: מנשה לב־רן • מנהל הפקה: יעקב קראוס

מחיר הכרטיס — 8 ש"ח — לקבוצות מאורגנות (למעלה מ־20 כרטיסים) — 6 ש"ח

ניתן לרכוש בבתי הספר הממלכתיים הדתיים. כמו כן ניתן להשיג במשרדי המרכז לחינוך הדתי:
תל־אביב, רח' אבן גבירול 157, טל' 03—446595 • ירושלים, רח' המלך ג'ורג' 54, טל' 02—249732, 248113 • חיפה, רח' הנביאים 59, טל' 04—662514.

מבלאת שמונה ימים לפטירתה של הצדקת

הרבנית חוה ברגמן ע"ה

נעלה לקברה בהר הזיתים ביום חמישי כ"ה באדר א' תשמ"ו (6.3.86). יוצאים בשעה 3.00 אחה"צ מבית המנוחה ביה"ח הרצוג 21, ירושלים.

המשפחה:
ברגמן, ארגמן, אליצור,
הרשקוביץ, פופר, קליין
שומר, ביבר, ביטנסקי

מתפללי בית הכנסת „בית יעקב"
ברמת אשכול, ירושלים
משתתפים בצערה של

משפחת הרב דולגין שליט"א

על פטירתה בדמי ימיה של הבת היקרה

מרשה יהודית סלומינסקי ע"ה

המקום ינחם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

אריאל: מפעלי תורה יהדות וחברה בישראל
המשרד הראשי: רחוב הפסגה 5, בית וגן, ירושלים

משתתפים באבלם ויגונם הכבד של

הרב אברהם ישעי' דולגין שליט"א

יו"ר הנהלת מוסדות אריאל
רעיתו הרבנית שתחי', חתנם והנכדים שיחיו
שהלכה מהם בדמי ימיה, הרעיה והאם

מרת מרשה יהודית סלומינסקי ע"ה

[illegible]

מכון האר"י פישל לדרישת התלמוד ומשפט התורה בישראל — אריאל — מפעלי תורה, יהדות וחברה בישראל

הנשיא, חבר הנאמנים, ההנהלה, צוות הרמ"ב, האברכים ועובדי המחקר

השר לענייני דתות
מנכ"ל המשרד
והנהלת העובדים

משתתפים בצערו של

הרב א. י. דולגין ומשפחתו

ולמר ניסן סלומוניאסקי

על פטירת בתו — רעייתו

מרשה יהודית ז"ל

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

המרכז הארצי למען טהרת המשפחה
בנשיאות מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך שליט"א
רח' יונא בוכה 28 ירושלים

הננו משתתפים באבלו ובצערו הגדול של ידידנו היקר והנעלה רבי המרכז

הרה"ג רבי אברהם ישעיה דולגין שליט"א
וכל המשפחה הכבודה שיחיו

בפטירת בתם הבת האהובה האם והאשה בדמי ימיה

מרת מרשה יהודית ע"ה

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד

ההנהלה והעובדים

השר לענייני דתות
ההנהלה ועובדי המשרד

משתתפים בצערו ובאבלו הכבד של

מר בהן סעדיה

על מות הבראשי של

אחיו

נסים ומשפחתו ז"ל

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
ולא תוסיפו לדאבה עוד

[illegible]

صورة عن الاصل

על הצופה

המרידה בקהיר והשלכותיה

התמרדותה של משטרת הביטחון במצרים נגד ממשלתו של חוסני מובארק, גם אם לפי כל הסימנים הסתיימה בכישלונם המוחץ של המורדים, יש בה כדי להצביע על אי־יציבות מאוד במימשל המצרי.

לכשעת, מאז הרצח של נשיא מצרים אנואר סאדאת, לפני ארבע וחצי שנים — המימשל המצרי לא ידע מנוח. אמנם עד כה לא היינו עדים להתפרצויות אלימות כפי שזה אירע בימים האחרונים, אולם יש להכיר כי מדי פעם בפעם נערכו הפגנות, בחלקן אלימות, כאשר היצרי המפגינים מופנים נגד המימשל. גם בבחירות האחרונות נערכו מספר הפגנות, בחלקן על רקע מדיני ובחלקן על רקע כלכלי. אם זה נגד הפקעת מחירי המזון ואם זה כדי להביע את האכזבה מהמצוקה הכלכלית שרבים מבני האומה המצרית נקלעו לתוכה.

בהזדמנות זו ראוי לציין כי אחת הסיסמאות של המון המורדים במצרים היא: „אתם — העשירים וראשי השלטון — אוכלים בכבוד ואילו אנחנו צריכים להסתפק בפיתה יבשה". כך שגם הפעם יש למרידה אספקט כלכלי, נוסף לאספקטים המדיניים, אם כי אלה טרם פוענחו כראוי.

לפי כל הסימנים נשיא מצרים, חוסני מובארק, שולט במצב. יש להניח שיצליח לדכא את המרידה ולהחזיר את הסדר על כנו. יחד עם זאת לא יוכל עוד להתעלם לאורך ימים מהעובדה שמחוללי המרי הם אנשי משטרת הביטחון — הכוח הנבחר שהיה ידוע בנאמנותו לשלטון ובהכשרתו המיוחדת להגן עליו.

כבר עתה ניתן לקבוע כי אין יסוד להסברים לפיהם המרידה פרצה בגלל השמועות שהופצו כאילו יידרשו אנשי משטרת הביטחון לשרת שנה נוספת, מעל לשלוש שנות שירות חובה. במרידה היו מעורבים באופן פעיל לא רק אנשי שירות חובה, אלא גם מפקדים בכירים שהם משרתי קבע ועומדים בראש משטרת הביטחון.

לא היתה זאת איפוא התפרצות ספונטנית של קבוצות מאוכזבים, אלא מרידה של מגזר של משטרת הביטחון המונה כמאה ושלושים אלף איש.

ראוי להוסיף שהמורדים שיצאו לרחובות לא הסתפקו בשימוש בנשק קל. הם גם הפעילו נשק כבד במלחמתם נגד צבא מצרים שנקרא להשליט סדר. כך שלא היתה זאת — כאמור — מרידה ספונטנית, אלא מרידה מתוכננת, אם כי לא על כל פרטיה ודקדוקיה, שהרי היא נשברה בעודה בראשיתה.

כמו־כן אין להתעלם מהעובדה שאל המורדים הצטרפו המוני עם שחשו לעזרתם, חלקם כדי ליטול חלק בביזה וחלקם כדי להביע את אי־שביעות רצונם מהמימשל ומדיניותו.

נשיא מצרים, חוסני מובארק, ניצב איפוא בפני דילמה קשה ומכאיבה כאחד. מצד אחד עליו לנקוט צעדים מהירים ותקיפים כדי לסלק מהזירה את המורדים ולהעמידם לדין. מצד אחר, לא יוכל עוד להתעלם משני כוחות גדולים הפועלים במצרים, שהם גם בעלי השפעה בנוף הפוליטי: הכוחות הפרו־חומייניסטים־הימניים המטיפים להפוך את מצרים למדינה שהאיסלם מרכזי בה, והכוחות השמאלניים שהמחתרת הקומוניסטית מעורבת בהם, המסיתים את המוני העם להרים את נס המרי במחאה על מצוקתם הכלכלית. אגב, שניהם יחד — הכוחות הדתיים הפנאטים ואנשי האיסלם, והכוחות השמאלניים — גם חולקים בצורה חריפה ביותר על מדיניותו של הנשיא מובארק הכרוכה — לדבריהם — עם האמריקאים ועושי דברם.

לאור האמור יש לצפות, כי אחרי דיכוי המרידה נהיה עדים לשינויים פוליטיים בתוך מצרים וכן במדיניות החוץ שלה.

אין ספק שיהיו לכך השלכות מסויימות גם בכל הקשור ביחסי ישראל — מצרים בכלל וחידוש יחסי הנורמליזציה בפרט.

האם כפושטי רגל היינו?

לפי הדיווחים שנתפרסמו בשבוע האחרון מתברר שמפעלים גדולים ויציבים שהיו פאר התעשיה הישראלית ניצבים בפני פשיטת רגל. בראש הסולם ניצב עתה „סולל בונה" עם חוב המתקרב לחמש מאות מיליון דולר. מנהלו הכללי מזהיר שאם לא יוזרמו כספים צפויה התמוטטות של הקונצרן ההסתדרותי הגדול ביותר, שהתפשט בפעילותו לא רק בארץ אלא גם בחו"ל.

ובצד התעשיה שבמצוקה — דיווחים על התמוטטות משקים חקלאיים. אחד מהם — זרעית שבגליל העליון, מקיים זה היום השלישי שביתת מחאה, בתוספת זעקה לעזרה מיידית.

גם בשירותים הציבוריים המצב אינו שפיר יותר. קופת־חולים הכללית הגיעה לגרעון של למעלה מ־400 מיליון דולר בלא כל סיכוי לכסותו בשנים הקרובות. עם זה היא דורשת את התערבותה המיידית של הממשלה לחוש לעזרת ציבור הפועלים המבוטח במסגרת שירותי הבריאות ההסתדרותיים.

כיצד הגענו להתמוטטות זו. בלא שאיש צפה אותה מראש ובלא שמועצות המנהלים הנושאות באחריות לניהול תקין של החברות והמפעלים לא התריעו על־כך בעוד מועד?

שאלה זו טעונה בירור יסודי ומקיף. בלא כל קשר אם הממשלה, במסגרת „תכנית הצמיחה" של ראש הממשלה, תמצא את הכספים הדרושים כדי לעצור ברגע האחרון את ההתמוטטות הכללית המאיימת על מפעל התעשיה, החקלאות ושירותי הבריאות.

אין להעלות על הדעת שהדברים יעברו ללא בירור והאחראים לא ייקראו להסביר מה קרה, כיצד הגיעו לכך ומדוע לא התריעו בעוד מועד?

אמנם ההסברים ידועים בדרך־כלל. תולים את קולר האשמה בריביות הגבוהות, אולם אין בכך כדי להשיב על השאלה הנוקבת, כיצד לא ראו את הנולד ומדוע לא נקטו צעדי מנע שלא להגיע אל סף פשיטת הרגל?

תשובות אלה חשובות כדי לתקן את פגעי העבר, אך לא פחות מזה, כדי למנוע הישנותם של מקרים כגון אלה בעתיד.

גם אם ראש הממשלה נושא עיניו לצמיחה כלכלית אסור לעבור לסדר היום על פשיטת הרגל הכללית שפשטה במשק הישראלי על ענפיו השונים ואשר עלולה להרוס את התשתית הקיומית־הכלכלית של מדינת ישראל.

משורר עברי נוסית ומודיח

בימים אלה בהם „איוואן האיום" עומד להיות מוסגר לידיה של מדינת ישראל כדי לעמוד לדין על מעשי הרצח האיומים והאכזריים שביצע נגד העם היהודי בתקופת השואה, קם לו משורר עברי אחד והכריז בטלוויזיה הישראלית כי „בדורנו היינו עדים לשתי שואות — לשואה של העם היהודי ולזו שעשה העם היהודי לערבים".

דבריו המחוצפים לא צונזרו מטעם מה על־ידי הטלוויזיה הישראלית. גם לא שמענו עד כה על קולות מחאה נגד דברי הנאצה שיצאו מפי אדם הנושא את התואר משורר עברי.

ואולי אין זה אלא פועל יוצא של הבילבול שאחז בחלק נכבד של הפוליטיקאים הישראליים שהשפעה דוחקה להם לחוקק חוק נגד הסתה גזענית במדינת ישראל.

מרוב דברים על סכנת הגזענות המאיימת עלינו כביכול אין פלא שקם לו משורר עברי ועושה הקבלות בין השואה שעם ישראל נתייסר בה ואיבד בה שישה מיליון מבני עמו, לבין מה שהוא מכנה „השואה הערבית" שנגרמה על־ידי ישראל לבני המיעוטים היושבים בתוכנו ומסביב למדינתנו — מדינת היהודים.

ייתכן שאך מעטים שמו לב לגודל הסכנה הטמונה בהקבלות הללו ובמיוחד בדיבור במטבעות לשון המשוות בין הגזענות הנאצית לבין היחסים שעם ישראל מנהל עם בני המיעוט הערבי על זכותו ועל בעלותו על ארץ־ישראל.

דבריו הבוטים של המשורר העברי כלפי העם היהודי מעידים על הידרדרות מחלית שאחזה בחלק מהחוגים המשייכים את עצמם לאינטליגנציה הישראלית. הם איבדו לא רק את זהותם היהודית, אלא גם הפכו מקטרגים נגד העם היהודי בסגנונם של הגזענים האמיתיים מבית ספרם של היטלר, גבלס, שטרייכר ואחרים ששמם גרמו לדראון עולם.

הגיע הזמן, כי יהיה לנו העוז להוקיע את הכסילים המדיחים מקרבנו.

למשפחת יובל הכבודה

משתתפים בצערכם על מותו של יקירכם

משה יובל ז"ל

מייסד, מנהלו הראשון של ארגוננו

ההנהלה והעובדים

ארגון מושבי הפועל המזרחי

המהומות במצרים: מובארק החזיר את השד לבקבוק

השד שהתפרץ מהבקבוק, אם לשנות קצת את המטבע, שפרץ בקהיר, הוחזר בפי הד־בראה למקומו, ביד חזקה ו־ללא רחמים. מובארק, שהש־כיל להבהיר לאופוזיציה כי אם תבשיל לגל ההיום הבא חזיר כמה היאב ביטי בעל הבית בקהיר.

המחיר — הכשל לא רק את מ־חיים הקשים של השוטר המצ־רי, אלא גם את פער המעמדות. מועדוני הלילה ובתי המלון, ב־הם נהגו לבלות השייכים העשי־רים מכספודה, היוו מוקד ל־הכאה לשוטרים שמשכורתם פ־חות מ־10 דולר לחודש.

כאן היה מוקד הסכנה הפיק־רי. בוודאי אלה הם לצעירים עם בעיני ההמון, הסבל מרחב־צעיר במכשבו, אך גם בעיני המ־פגינים האחרים. הרבה ר־קויות הכבוד, נחשפה על ידם הזילות האבנה המוסלמית. לא עצבים להם הפרצה לשריפה ה־בידורים.

לפי הדיווחים רבים מהשוטרים המורדים בשוד כוחן, המתפקחים כבד, היא אותה הסיבות לכך ש־ארן איים מבשר על שלטונו של מובארק, המבין יכנה לאכול, לא לצאת לכיזואה.

את מחיר המהומות ישלמו, נוסף על הנזק שכבר סבלו, בתי המלון. קצה לשבוע תיירים ל־הגיע לבירה הנתונה תחת עוצר, ומנקים שיכסים בהתגרותיה.

במחיר אישי כבד ישלם שר הפנים אחמד רושדי, שמשטרתו המורדים היו באיפוש לפריטה. האופוזיציה הירכה את התפכחו־תו, וכיבאוך, לפי התנגיתו ב־סכים לכך. בנצב הסר הכדים, הורה נשיא בהרים לפרק את מ־שמרת הבטחון מנשקה. בעבר, זכה להצלחות שהבילמת בהן ה־זה סיכול ההתנקשות בחיי ראש ממשלת לוב. (ג.ג.)

הבית הלבן מבקש לספק טילים לסעודיה

וושינגטון (צי"ר) — יוהבן שהבית הלבן יגבה בקרוב לקונגרס בבקשה שיאשר מכירת טילים לערב הסעודית, בסכום של למעלה משליש מאות מיליון דולר — זאת גילו היום פקידי ממשל.

ההצעה לספק לערב הסעודית טילים היא תגובה ישירה להתפתחויות האחרונות של אירן במלחמת המפרץ בעקבות מיתקפה זו הזהירו כמה אירלנים לכוויה ולמדינות אחרות שתמכו בעירק. מדובר בטילי „הארפון", שבידי ישראל, וכולי „סטינגר".

מחאה ספרדית ראשונה לישראל

מדריד (עי"ת צי"ר) — שלטו־נות ספרד הגישו אתמול מחאה דיפלומטית ראשונה לישראל, מאז נכונו קשרים דיפלומטיים לפני כחודש.

סגן שר החוץ הספרדי זימן אליו את שגריר ישראל במדריד, שמואל הדס, כדי למחות על מעצרן של שתי אוניות סוחר ספרדיות על ידי ספינות ותחתים ישראלים, בקירבת חופי לבנון. שתי הספינות שוחררו לאחר בדיקה.

פיגוע בחברון

בקבוק תבערה הושלך אמש לע־בר אוטובוס מספר 60 בחברון. אוטובוס זה מוביל נוסעים מירושלים דרך גוש עציון לקריית ארבע. לא נגרם נזק ולא היו נפגעים.

22 שנות מאסר לטרוריסט צ'כי

טרוריסט צ'כי בן 26 נידון ל־22 שנות מאסר על שהחזיק בנובמבר '84 כ־50 בני־ערובה באוטובוס תוך ניסיון להימלט למערב־גרמניה. הניסיון נכשל ליד גבול בוואריה.

סריקות

(סוף מעמוד ראשון)

טן, המאושפזים בבית רמב"ם ב־חיפה התחמנה אמבול הסבה. הפצועים הם ארן מתפוד ודויד אליעז (בינוני) וכן רון זבצקי ויהואל גישש (קל).

„לא נשקוט"

אלפים מבין תושבי מגדל העמק קרובים וחברים הלכו אתמול אחרי ארונו של רבים דוון מלכה ז"ל, שהובא למנוחות בחלקה הצבאית של בית העלמין במגדל העמק.

שוטרי משטרת מרחב העמקים עמלו קשות כדי לכוון את מאות כלי הרכב שהגיעו למקום המסו ל־שעה ארוכה את כביש נצרת־נהלל הגובל עם בית העלמין. בין המלווים נראו סגן שר החוץ ח"כ רוני מילוא, ידידו של אבי המנוח, וח"כ עובדיה עלי ראש עיריית עפולה השכנה.

בבית העלמין ספד למנוח מפקד הגדוד שלו. „לא נשקוט עד שיובטח שלומם של תושבי הגליל, אנו מב־טיחים לך עד בתוכך על הדוגמה שהקשת בהתנהגותך לבל הגבורה".

דברי הספד ותפילה בציבור הש־מיע גם רבה של מגדל העמק וראש ישיבת „מגדל אור", הרב יצחק דוד גרוסמן.

1985 היתה שנת שיא במכירת אגרות מלווה הפיתוח (הבונדס) והתבטא במכירה של אגרות בסך 505 מיליון דולר, אך ב־1986 נעבור בהרבה שיא זה, זאת הבטיח אתמול הוועד העולמי של מנגנון ההפצה של מפעל האגרות, דוד הרמלין, בבואו לישראל.

אירן לכדה מפקד חטיבה מעירק וממשיכה להתקדם

מדריד (עי"ת צי"ז) — אירן לכ־דה בשבי קולונל עירקי פצוע קשה בחזית הדרומית, והודיעה כי היא ממשיכה להתקדם במפרץ פאו העירקית.

סוכנות הידיעות האירנית מסרה כי הקולונל העירקי אחמד עלי נאצר עזיר במיליצן צמה, ואין מי־כוויה רבים שיזיה לבשיה הטיפול הרפואי שהוא מקבל.

זהו אחד הקצינים העירקים הב־כירים ביותר שנפלו בידי אירן מ־ראשית המלחמה.

הוא היה מפקד החטיבה ה־23 של הארטיה ה־8 העירקית, ונמנה עם 67 אנשי צבא שנלקחו בשבי בעת כי־בוש חצי האי פאו.

בהודעה מהחזית הצפונית נאמר, כי כוחות אירן בכורדיסטן העירקית התקדמו זה הלילה הכליתי ברצ־פית ולקחו בשבי 160 חיילים עי־רקים בשלושה ימי הקרבות שם. אי־רן מחזיקה כעת ביותר מ־55,000 שבויים עירקים.

„אמונה": למנוע הקרנת תשדיר „האשכוליות"

„אמונה", תנועת האשה הדתית לאומית, תובעת ברשות השידור למנוע את הקרנת תשדיר השירות של המועצה לפרי הדר, על „האשכוליות", בשל הצגת האשה בו בניגוד לכללי צניעות.

ההחלטה להקרנה מחודשת של תשדיר זה, התקבלה בישיבת ועד הנהלת השידור, על אף התנגדות נציגת „אמונה" בוועדה, עפריה לוין.

יו"ר „אמונה" בישראל, הגב' שרה שטרן, שלחה אתמול מכתב מחאה להנהלת רשות השידור בעניין זה וכן פנתה אל הגב' גאולה שפירא־ליבאי, יועצת ראש הממשלה למעמד האשה, כדי לתאם צעדים למניעת הקרנת התשדיר זה.

עיריית תל־אביב העלתה את המסים ב־165 אחוז

מאת סופרנו בתל־אביב

מועצת עיריית תל־אביב אישרה אמש ברוב קולות הקואליציה את הצעת ההנהלה להעלות את שיעורי הארנונה בעיר בממוצע של 160 אחוז עבור מגורים ו־165 אחוז עבור עסקים.

במהלך הדיון הביעו גם חברי הקואליציה דרישה לא להעלות בשיעורים ניכרים את הארנונה בטענה כי תושבי העיר ברובם הם גימלאים ועובדים שכירים שאינם מרוויחים די לפרנסתם. למרות זאת, הקואליציה אישרה את ההצעה. כן אושרה ההצעה להוריד את המסים בשיעור של בין 10—15 אחוז ולאפשר למשלמים מסיהם מראש במהלך החודש אפריל, קבלת הנחה של 5 אחוז, תוך הבטחה שהם יהיו פטורים מהצמדה מסיהם לכדד. גימלאים המקבלים קיצבת זיקנה שישלמו מסיהם מראש יהנו מהנחה של 10 אחוזים.

מכבי תל־אביב ניצחה — אבל מאוחר מדי

מאת סופרנו בתל־אביב

קבוצת מכבי תל־אביב ניצחה אמש את אלופת צרפת בתוצאה 115:96.

המשחק שנערך לפני עשרות אלפים צופים בהיכל הספורט בתל־אביב היה משחקה הביתי האחרון של קבוצת מכבי שהקבוצה הפגינו אי־כש משחק טוב והבהירו את התוצאה הגבוהה, אך למצבה אין זה כל משמעות כי מכבי איבדה את סיכוייה להתפלל לגמר.

בקבוצת מכבי הצטיינו השחקנים: ג'ונסון, ברקוביץ ומוטי ארואסטי ואילו בקבוצה הצרפתית הצטיינו השחקנים זגורי, בנוז ובריאס.

הלווין הסובייטי נפל באוסטרליה

שברי לווין ריגול סובייטי נפלו אתמול על אדמת אוסטרליה, אך כמה מבין חלקי הלווין המשיכו לנוע בחלל ו־נפלו מעל לאוקיאנוס האטלנטי בקירבת חופי ארה"ב. משקל הלווין, „קוסמוס 1714", היה 10 טון.

זקני בריסל אינם זוכרים חורף שכזה

הים הצפוני החל לקפוא ב־אוסטנד, שבחופי בלגיה, ל־אחר שהטמפרטורה ירדה עד ל־11 מעלות צלסיוס מתחת ל־אפס. בהודעה שפורסמה על ידי השירות המטאורולוגי נאמר כי חודש פברואר בשנה זו הוא הקר ביותר שנרשם אי פעם בתולדות בלגיה.

רבין נפגש עם המטכ"ל הבלגי

שר הביטחון, יצחק רבין, נפגש אתמול בבוקר עם שר ההגנה של בלגיה. בפגישה נדונו היחסים בין מערכות הביטחון של שתי המדינות ויחסי בלגיה ישראל. שר הביטחון נפגש עם כל חברי המטה הכללי של צבא בלגיה והרצה בפניהם על בעיות הביטחון של ישראל.

ישלם מזונות לאשתו — למרות שהיא כבר גבר

וילי, מערב־גרמני בן 38, יהיה חייב להמשיך ולשלם מזונות לאשתו־לשעבר, ואלטראוד, שהיתה לוואלטר (34) לאחר החלפת מין. וילי ואלטראוד נישאו ב־1970. אחרי שנה וחצי של נשואין וילי דרש גירושין ובית המשפט חייב אותו לשלם מזונות, אותם שילם עד שגילה כי ואלטראוד היתה לוואלטר. למרות זאת, פסק בית המשפט כי הוא חייב להמשיך ולמלא את חובתו כבעל לשעבר.

השר שפירא לנשיא: פעל להמשך קיום ממשלת האחדות

מאת סופרנו בכנסת

השר יוסף שפירא שיגר מברק שנשלח לנשיא המדינה. ובמברק הבא:

„אישי הנשיא!

אני פונה אליך, כמי שפעל רבות למען הקמת ממשלת האחדות הלאומית, ובמברק לעמוד בפרץ בימים אלה ולפעול למען המשך קיומה.

בתפקידך הרם היתר מבטא את רצון העם, ואין ספק שהמשך קיומה של ממשלת האחדות הינו רצון העם שמאה נפשי והוא חיוני והכרחי לטובתה של המדינה למצבה הכלכלי וליציבותה החברתית.

בהוקרה,

יוסף שפירא

נשיא המדינה אישר קבלת המברק.

אין הוכחות נגד המתנקשים באפיפיור

ההרכב במשפט ההתנקשות באפיפיור יוחנן פאולוס קרא אתמול בבית המשפט לזכות את שלושת הנאשמים הבולגרים, משום שאין די הוכחות כדי להרשיעם. על פי החוק האיטלקי, נוסח זה פירושו שהתביעה מאמינה שהנאשמים אשמים, אך היא אינה יכולה להוכיח זאת.

פצצה גרמה לאסון המטוס ליד אירלנד

ועדת חקירה הודית רשמית הגיעה למסקנה, כי התרסקות מטוס הג'מבו של „אייר אינדיה" ליד חופי אירלנד נגרמה על ידי פצצה שהוסתרה בתא המטען הקדמי של המטוס. בהתרסקות נספו כל 329 הנוסעים ואנשי הצוות. שני ארגונים סיקיים טענו לאחריות לאסון.

צעדה נגד הגזענות

כאות מתלמידי בתי הספר בעמק החולה, בני קיבוצים ומושבים מן הגליל העליון, שערכו בשבוע החולף ליבוד בבקיעים בנושא חינוך לדמוקרטיה ונגד גזענות, ערכו אתמול הפגנת מחאה בחיפה. המפגינים הצעירים נשאו כרזות בגנות הגזענות. הם צעדו בדרך בה„צ"ק פיסקמ" לגשר פו כשעל חום בודבק הגב „אבי דמוקרט".

„רוצחי ישו" עם האפיפיור

האפיפיור, יוחנן פאולוס השני קיבל משלחת של יהודים, מוסלמים ונוצרים, חברי המרכז הירושלמי להבנה והתפיסות בין־דתיות.

הפלשתינים נגד האו"ם

עשרות פליטים פלשתיניים חמושים במוטות ברזל השתלטו אתמול על קומה ממשרדי האו"ם לפליטים, אונר"א, במערב בירות המוסלמית.

סגן מנהל אונר"א מסר לכתב רויטר, כי הם דורשים שסוכנות הפליטים, הנתונה במצוקה כספית, תקציב להם כספים כדי לשקם בתים שנהרסו או ניזוקו בהתקפות של המיליציה השיעית „אמל".

מראות השואה

מחה אתמול בקון על התכנית לשדר את סרטו „שואה", על השמדת היהודים בידי הנאצים, בטלוויזיה האוסטרית ביום ראשון לפני הצהריים. בשעה זו, אין כמעט איש הצופה בטלוויזיה. רוב התכנות יקרינו את הסרט בשעות שצופים רבים מסתכלים בטלוויזיה.

צנזורה סלקטיווית בטלוויזיה

בקצה העט

מאת צב

כלי התקשורת הממלכתיים אינם מצטיינים באובייקטיביות יתירה. מדי פעם בפעם הם פוגעים באנשים ובמוסדות. במיוחד עושה זאת הטלוויזיה ובשל הכוונתיה והחד שהיא מעוררת בשידוריה — פגיעתה רעה עוד יותר וכבר נתחייבה לשלם פיצויים למי שתבעה אותה לדין. אשר לראדיו — הרי ישנם אישים בישראל שבמוסות שודרני קול ישראל, עם להם לחוק והרגל לתקוף ולעלוב באישים ובערכים דתיים ושום מחאות לא הועילו.

השבוע ה־ה אמור להופיע על המסך הטלוויזיוני שידור שנגע בנושאי הערבות בין היהודים (יותר נכון יהודיות) לערבים. השידור היה צריך להופיע במסגרת המחלקה לתכניות דתיות. הדבר נודע בעוד מועד ליפי הנפש שלגו מהשמאל ובלחצם בוטל השידור.

נקודת ההפרעה במשודר זה היתה באיזכור סיפורה של אשה יהודיה כי צעיר ערבי התנה אותה בהציגו עצמו כיהודי. שידור פרט זה עלול, חס ושלום, ליצור את הרושם השלילי לגבי צעירים ערבים, ובכלל, כעצב, התכניות איננה כאוננת דייה במסורה בים כוגזמים על המדמים של בנושאי התערובת.

מי שמכיר את כלי התקשורת אינו מופתע מביטול התכנית שיש בה ספק־ספקא של פגיעה בערבי או בערבים, בעוד שפגיעות ביהודים דתיים ובערכים אינם בגדר איסור. הקפדה על כבודם של יהודים סתם, היא דבר בגדר בבלים אלה.

ביטול תכנית שהוכנה על ידי אנשים אחראים בטלוויזיה, אינו מתרחש כל יום. אך לאחר שקרה כבר — חייב הדבר לשמש תקדים לאיסור הקרבה כלשהי, ולא רק זאת שיש בה חשש רחוק של פגיעה במישהו אלא כל שמי ומה נפגעים מהם.

דברים שנאמרו השבוע, עם ביטול השידור, על ידי אישים דתיים „נגד פתיחת פיות" — אינם מקובלים עלי. אדרבה, כלי התקשורת (ובייחוד הממלכתיים) חייבים להקפיד על אמינות ולהמנע מפגיעות. אך ההקפדה על כך אינה יכולה להיות חד צדדית. יש מישדרים קבועים בטלוויזיה שיש בהם מכסה קבועה של התקפה על דת ועל דתיים. באחרונה הזכירו את „זה הזמן" שהזמין זה מקרוב את האסטרונום ד"ר ליבוביץ (בנו של פרופ' ליבוביץ) כדי להסביר מדוע הוא לא דתי. אפילו מהיבטו של אדם חילוני לחלוטין הוא דיבר דברי הבל שאפילו אפיקורסים גמורים צריכים להתבייש בו. מכל מקום לא היה זה ויכוח בין דתיים ללא דתיים וכל טעמו של הראיון עמו, היה שהוא מכריז בפומבי על לא־דתיותו.

לענין נושא ההתבוללות בין הערבים — ראוי לציין שגג"ויות, כלל אינו פוגע בערבים, משום שגם הם אינם אוהבים יהודים ו/או יהודיות, שאינם מתאסלמים.

כאן המקום לאזכר את אירועים הגמורה של היהודים הדתיים לכל מה שמתרחש בטלוויזיה. כל הפניות והקריאות לחוגי הדתיים, בכור זה, שיתעניינו בנושא, העלו חרס. אמנם בקדנציה זו של רשות השידור, השתפר המצב הודות ליו"ר פריד מיכה ינון, התופס מקום מכובד ברשות. אלא שהצלחתו בתחומי הגיטו הדתי בראדיו ובטלוויזיה בכל שהוא ניכרת, אינה מדביקה את המתרחש בכלל התכניות המשודרות. יהרא"ה, שמישהו נגד התבוללות — גם אם היה משודר — שהיא בעייה כלל יהודית, עשויה למצוא בקושי, רק במסגרת התכניות הדתיות, לפיכך ברור, שההתרכזות בהר־הבת ההכנויות הדתיות אינה מיבצר הרהבות וצנזורה בלתי רצויה ואין במסגרת זו משום מקן, מפני מה שהשמאל החילוני מתנגד לו.

וזאת מלבד מה שנושאים כלליים תופסים מקומם של שידורי הדת אמיתיים — המסורה האמיתית של המחלקה ל„מורשה".

זו, איפוא, הזדמנות טובה לקרוא שוב למנהיגי היהדות הדתית ה„מכירים" בטלוויזיה ככלי ממלכתי, להקדיש לשידורי ישראל מחשבה ומעשה, ובהקדם!

„פשטיל" של דן מרגלית

תמוה שעיתונאי ותיק ומנוסה כמו דן מרגלית מסיק מסקנה מוזרה מכך שהסיעות הדתיות הציבו (לצערי, מאוחר מדי) תנאי להצבעתם בעד „החוק נגד גזענות", והוא שיהיה ברור ששום פעולה שרתישה או תיוחם, על פי ההלכה — לא יוכלו בשום פנים ואופן להוקיעה כגזענית. „זו הפעם הראשונה, קובע מר מרגלית, שהמפלגות הדתיות נזקקות להכשר של חוק חילוני להגן על ההלכה". ומכאן מסקנתו כי לדעת הסיעות הדתיות ההלכה היהודית אינה יכולה להתקיים לצד החוק האוסר גזענות.

והו „פשטיל" מבריק אבל רחוק מאוד מהמציאות! שום יהודי דתי אינו סבור שיש בהלכה כלשהי, שמץ של גזענות, אבל מהניסיון למדנו שהפרשנות המסולפת של החילונים היא מה נרחבת ופשיטה עד שהחוק נגד גזענות יוכל להתפרש גם (לדוגמה) כאיסור להיאבק נגד נישואים מעורבים (ה„ראייה" שהנאצים, אבות הגזענים — סברו כך). ומאחר שאנו יודעים עם מי יש לנו עסק (גם דן מרגלית בוודאי קרא בזמנו ב„הארץ" את דעתו של עורכו הראשי, על נישואין מעורבים — מותר לצפות שיבין כי ה„פשטיל" שלו, אינו שייך לעניין.

„גס יבנאלי"

התנועה האנטי־דתית הולכת ומגבירה חילים ונולשת לתחום של אי־השפיפות.

כרגיל מצטיינים בכך חוגי השמאל הראשון בהם הוא אותו פרופסור מוטסכל המוסד את יתרונו במערכת של שקרים והסיתה שסופם עד פירוק העדין קרובה מאוד.

בעוד שפרשת יבנאל, כשהמועצה המקומית החתה פנייה לאכלס במקום עולים דתיים מכונה על ידיו כ„גס יבנאלי" (סליחה: האם גס אינו מושג דתי שהפרופסור המסורף הוגה בו?) — יהודים דתיים זכים לגינוי משום שהם רוצים לבטוע עליהם ארצה של יהודים שנולדו שלא כדין (זה, כמובן, שקר גס, אבל אין זה השקר הראשון והאחרון שלו). העלילה שהסיטיל לבנותיה הם נגד „צה"ל" — חוזרת תמיד על עצמה האם מרדכי ציפורי סיפר פעם שהוא יודע על מקרים שקציני קבע עמדו לעזוב את השירות בצה"ל ודוקא הרבי מלובביץ' השפיע עליהם שלא לעשות כן — הרי זו הוכחה ניצחת בעיניו של מסורף שהרבי „מעודד" לתת פקודות חד־משמעית („מפל ראשו של הרמטכ"ל") לקציני צה"ל.

אבל „קודה, מסחרי" מתנתם הפרופסור חסר האיזון: מיבנאל יצאה הקריאה „לא עוד". אנשי יבנאל הבאודים הכריזו מלחמה נגד „שליפת גוויות מבתי הקברות" ועוד מעשים מגונים בדומים לה.

זה היה לפני הטירוף האנטי־דתי

סיפר לי בן־ציון אלברס, תושב תל אביב, מתפלל קבוע בבית הכנסת של הפועל המזרחי ברחובות יצחק שדה — הפלמ"ח בתל־אביב, מוותיקי ההגנה:

באחד הימים קיבלה יחידה מסויימת של ההגנה בת שירות, פקודה לבוא לתחנת היום ללוויה של חבר ההגנה אשר נהרג בנפלו מסוס. הוא היה אחד מחברי הארגון מיחידת הרוכבים והמסתבר נפל ר־ ניספה באחד התרגילים.

ההרוג היה בנו של סופר עברי מפורסם שנישא לאשה נוצריה אדוקה. נראה שזו מירבה להתגייר והסופר לא כיהה בזיוג, הבן, לפי ההלכה היה נוצרי, אבל חברי יחידתו לא היו מודעים לעובדות. מתים שהיה אז (שנות השלושים) ברובע מואיח בתל־אביב הסתתו להצאת הגופה. בשעה היעודה הופתעו לראות שמגיעה עגלה רתומה לשני סוסים בלווית אנשי קבורה נוצרים, מצויידים בכל האביזרים של טקס נוצרי בלוויית המת. וכך נלקח ההרוג לקבורה בבית קברות נוצרי.

איש לא העלה על הדעת כי למנות מגיעו לוייה וקבורה יהודיות בזכות שירותו כחייל בצבא ישראל של אז — ההגנה. שולמית אלוני עוד לא היתה אז ואיש לא הוצת לחשוב שצעו למנחה צעל משפחתו, מסתבר, הבינה (אולי אפילו דרשה) שכך ייעשה למת.

יוסי שריד בכפר חב"ד

בעתונים סופר כי יוסי שריד, חבר הכנסת בסיעת ר"ץ נענה להזמנה לבקר בכפר חב"ד ולשוחח שיחה גלויה לב עם תושבי המקום. זה היה אחרי שהרבי מלובביץ' שלח ליוסי מכתב: ובמה זכה לכך — משום שהרבי, לעתים „אהב יותר דווקא את המורד".

צער מרור שני שנעשה על ידי אנשי כפר חב"ד ברגע שיוסי דרך על מפתן הישיבה — הסתערו לעברו שני צלמים ובדיוק אז הציעו המארחים, שמואל חפר וברקה ולוף, לאורח להניח תפילין. אך יוסי סירב בתוקף להיענות להצעה.

חוששני שכל הסיפור — אם הוא נכון — גרם עלבון כבד לתפילין וכמובן, אכזבה לכל יהודי מאמין, בכלל ולאנשי כפר חב"ד בפרט.

ר' ישראל משלם

לקראת שנת התקציב הבאה עלינו לטובה, נתבשרנו כרגיל, על העלאות במסים ואגרות למיניהם. על הקטנת העול של מס־הכנסה — כבר לא מדברים.

הממשלה בכבודה ובעצמה לא מצאה עיתוי מתאים יותר להגדלת דמי הנסיעה בעשרים וחמישה אחוז. מחיר הדלק הולך ויורד ירידות דרסטיות; בעל מכונית פרטית, ברוב המקרים על חשבון הציבור, נוגה מההוזלות. אבל האזרח הרגיל, הנזקק לתחבורה הציבורית (ברובה — בלתי יעילה) חייב לשלם יותר בעד התענוג להצטופף בעמידה כדגים בחבית.

אגרת הטלוויזיה, הועלתה לעומת השנה התקציבית שעברה ל־125 שקל חדש. כך גם אגרת הרדיו למכונית — 40 ש"ח. זה סעיף ההכנסה היחיד בתקציב רשות השידור לשנת 86/87 שגדל. אי־אפשר להגיד שהתמורה לאגרה זה מופרות — הרי תגובות הצופים נהנים, על אף הביקורת, כאשר המסך מאפל.

מדוע יפגרו הרשויות המקומיות אחרי המסע לכיסי האזרח המדולדל? הרי מדובר על תשלומים עבור שירותים ישירים שהאזרח יכול לראותם בעליל ואף ליהנות מהם.

ועתה — נראה את האזרח קיימו להעיד שאין צביה במשק.

טרגדיה (או בין אבות לבנים)

מעשה ביהודי שמת לפני כעשרים שנה וציוה את רכושו לצאצאיו בתנאי שישמרו מצוות (בניהן, שלא ירדו מהארץ). היורשים אינם שומרי מצוות, התנאי לקיום זכותם ליהנות מהירושה לא נתקיים ולכן התנהלו בירורים משפטיים זמן רב ולבסוף פסק שופט מחוזי שבאחר שהתנאי לא ניתן לקיום — הירושה עוברת אליהם כירושה רגילה, ללא תנאי.

המנוח, בנימין ימיני, שימש בהוראה בבתי ספר דתיים שנים רבות. הכרתיו בשנות השלושים והארבעים. בחיפה ודומני שבסוף ימיו עבר לגור בסביבות תל־אביב. היה חבר בהפועל המזרחי ובטוחני שוותיקי הקוראים של עתון זה זוכרים אותו היטב. היה איש עקרונות מרצקים ודל כן נראה קצת כחור אבל מדרותו לא היתה חריפה.

ייתכן שהיו חילוקי דעות בינו לבין צאצאיו גם בחייו אולם אילו היה לו רצון להדיר אותם מנכסיו, היה יכול לעשות זאת בחייו ושום גורם לא היה יכול למנוע בעדו מלעשות כן. מכאן שרצה שיורשיו ייהנו מרכושו. התנאי שהתנה לכך אכן לא ניתן לאכיפה וייתכן שלשופט המלומד לא היה מנוס מלפסוק כפי שפסק. עם זה נדמה, שאפשר היה לעשות נחת רוח לנפטר, שגם מצוואתו עולה דבקותו הדתית, על ידי הקצאת חלק כלשהו מהירושה, למטרה דתית מובהקת.

גם עתה עוד לא מאוחר לעשות מצווה כזו כלפי הנפטר.

„אח"י מות" - נוסח סובייטי

בדיוק לפני עשרים שנה ובאותו תאריך בפברואר, קם אחד האזרחים הסובייטים המוכר בהיסטוריה בשם כרושצ'וב, וביצע מעשה גבורה שעורר הד עצום בעולם. הוא הכריז מלחמה על האיש הנערץ ביותר במדינה זו: יוזף ויסריאנוביץ' סטאלין „שמש העמים", שמותו של היטלר ימ"ש למלחמת־העולם השנייה.

כן, צריך לזכור שבאותה שעה, שכרושצ'וב עמד על הבמה הפליא את העולם התרבותי באומץ ליבו — סטאלין היה כבר שוכן עפר ואפילו לא זכה עד אז להיקבר בין קברי המנהיגים הסובייטים שמתו לפני זה. ואילו את תפקיד „שמש העמים" מילא אז אותו אורח צנוע כרושצ'וב.

כידוע ההיסטוריה חוזרת על עצמה: עשרים שנה יותר מאוחר (השבוע), עמד על אותה במה אורח אחר ששמו מיכאיל גורבצ'וב וחזר על מעשה גבורה דומה: הוא לא נרתע מלהתקיף קשות ולהטיל האשמות כבדות נגד האורח ברז'נייב: אישיות נערצת, המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית בברית־המועצות ונשיא המדינה, למרבה הכאב והצער, גם הוא כבר לא היה אותה עת בין החיים ולא היה בידיו להשיב לחורפיו דבר.

הנה כי כן, הבו גודל לאנשים האמיצים האלה, שעל אף הסכנות הכרוכות בסכנה שלטונות כלפי השליטים שהפילו חיתתם על הכל — הראו לכולם, כיצד חייבים אורחים אמיתיים להיאבק למען זכויותיהם.

„גילעד" — גימלאות לעובדים דתיים בע"מ

למנהלנו הנכבד

ר' נח ולדומירסקי נ"י

ורעייתו

לבנו צבי ולדומירסקי ורעייתו

ברכת מזל טוב חמה

בהכנס הנכד־הבן בבריתו של אאע"ה

תזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים

מאחלים

צוות העובדים והנהלת גילעד

יום חמישי ב' אדר־שני תשמ"ו

התאריך שלא ישכח!

החגיגה הגדולה לסיום הרמב"ם

היכל יד־אליהו ת"א

רישום להסעה וכרטיסים אצל האחראים בכל מקום (לפי הפרסום המקומי)

מספר הכרטיסים מוגבל!

למגיעים אחרי 4:30 לא תובטח הכניסה!

כל אחד מביא משתתף נוסף! וכולנו אנשים נשים וטף נתייצב!

מי יוכל להחמיץ?!

בברכה הוועדה לחגיגות סיום הרמב"ם

משרד החינוך הינחה בתי־הספר להתפלל בנוסח של רוב התלמידים

משרד החינוך והתרבות הינחה את בתי הספר הממלכתיים־דתיים, הקיימים תפילות במיזוג־הנהג לקיים התפילה בנוסח התפילה של רוב התלמידים. ההנחיה פורסמה לאחר שהתברר, כי בבתי ספר רבים, שרוב הלמידים יוצאי ארצות המזרח, עדיין התפללו בנוסח אשכנז.

פרטים אלה נמסרו בדיון שקיים סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, יצחק נבון עם כ־30 מדריכים ומנחים מטעם המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח במשרד החינוך והתרבות.

בעקבות ההנחיה החדשה של משרד החינוך עברו בתי ספר דתיים רבים לתפלל באחד מנוסחי עדות המזרח הירושלמי, מרוקאי, תימני, עיראקי וכו'. המדריכים סיפרו לנבון כי פעולה זו הביאה לשיפור ניכר בתפקודם ובבאווחם של התלמידים.

משרד החינוך סייע במימון החלפת הסידורים והמחזורים באותם בתי ספר שעברו מנוסח אשכנז לנוסח ספרד.

נמסר, כי במסגרת מימוש המדיניות החדשה, קיים המרכז לשילוב מורשת המזרח במשרד החינוך קורסים לתלמידים חזנים. הקורס נמשך כ־30 שעות ולומדים בו את נוסח התפילה הנפוץ ביותר באותו בית ספר שמקיים את הקורס.

פרצו למחסן ונמלטו

4 שודדים רעולי פנים פרצו בלילה שבין יום רביעי לחמישי למחסן של חברת „הורים" בגדרה הפעילו טרקטור כדי לעקור את דלת המחסן, אך לבסוף לא גנבו דבר למרות שטרחו לכפות ידיו של השומר.

ה־4 התנפלו על השומר קשרו אותו בידיו וברגליו. הפעילו טרקטור שהיה בחצר כדי לעקור את שער המחסן, אך עזבו את הכל והסתלקו. השומר השתחרר והודיע את המשטרה.

באו „לקנות" מכונית והסתלקו עם „מרצדס"

שני אנשים שבאו „לקנות מכונית" מאשה שפירסמה מודעה, הסתלקו עם הרכב בו נסעו „לנסיעת מיבחן".

כתב עתיים מוסר כי אשה בהרצליה פיתוח פירסמה מודעה בעתון על מכירת מכונית „מרצדס" מדגם 1984.

ביום רביעי באו שני אנשים שהתחזו לקונים ולאחר שראו את המכונית אמרו למוכרת: „זה מוצא חן בעינינו". הם הציעו לה שתכין קפה והם בינתיים יעשו סיבוב ויבדקו את המכונית. הם נכנסו למכונית ונסעו ונעלמו. שווי המכונית כמה עשרות אלפי דולר.

מתברר שגונבי מכוניות משתמשים לאחרונה בשיטה חדשה. הם עוקבים אחרי מודעות למכירת מכוניות מתחזים לקונים ומסתלקים עם המכוניות. המשטרה פתחה בחקירה.

הצלחה לתכנית למניעת השימוש בסמים בקרב התלמידים

תרצה שביט, יועצת במסגרת השירות הפסיכולוגי יעוצי (שפ"י) במשרד החינוך והתרבות, דיווחה על הצלחתה של תוכנית חדשנית למניעת השימוש בסמים בקרב התלמידים. התוכנית פותחה ע"י התחנה לטיפול בילד ובמשפחה, שליד סמינר גבעת חביבה.

הפעילות נעשתה במוסד פנימייתי לנוער ברמה לימודית נמוכה, ממשפחות במצב סוציואקונומי קשה. בתחילת שנת הלימודים התעורר בליבה של גב' שביט חשש, שיש מספר תלמידים שצורכים סמים ושהנגע מתפשט (בין בני הנוער במקום יש כאלה שהם דור שני לסמים ולאלכוהול).

צוות המחנכים של המוסד עבר השתלמות בצורת מנחה מקצועי שנשלח למקום מסמינר גבעת חביבה. התוכנית שהופעלה כללה שני שלבים. הראשון — יצירת קונפליקט תוך אישי, שכללה איתור בני הנוער ושיחות איתם, תוך התמקדות בכך, שלא באו על סיפוק בחיי יום יום ולכן פנו לסמים. השני — הפעלת תוכנית חינוכית של הבהרת ערכים מתוך הנחה שחלק מההזדקקות לסמים נגרם כתוצאה מהתערערות סולם הערכים.

בדו"ח שהגישה להנהלת משרד החינוך, מציינת תרצה שביט, כי התוכנית נוסדה על ידה במיוחד למניעה (או למי שנחשפו באופן מזער לסמים). היא ממליצה לפתחה גם לגבי בני נוער שכבר משתמשים באופן עמוק בסמים.

„דת ומחתרת" – יום עיון באונ' בר־אילן

פרופ' רקמן: גם במחתרת התחשבו בקדושת החיים

הנוער הדתי בארגוני המחתרת והיחס הציבור הדתי אל המחתרות והמאבק בבריטים — נושאים אלה נדונו במסגרת יום עיון בנושא „דת ומחתרת", שקיים המכון לחקר המחתרות על שם מנחם ועליזה בגין באוניברסיטת בר־אילן.

ביום העיון הודגש חלקו הנכבד של הנוער הדתי במאבק המחתרתי, בארגון ה„הגנה", בו היו פלוגות דתיות מיוחדות ובארגוני האצ"ל והלח"י. שם השתתפו ופעלו צעירים דתיים רבים לא במסגרות נפרדות.

... גניזי, ראש המכון.

פרופ' עמנואל רקמן, נגיד האוניברסיטה אמר כי „גם במחתרת התחשבו בקדושת החיים דבר שהוא אופייני לעם היהודי. הוא ציין, כי באירוע הגיגי באוניברסיטת בר־אילן סיפר מר מנחם בגין בסיפוק רב שהגנראל הבריטי שהיה אחראי למלון „המלך דוד" לפני מותו שאכן ידע זמן ניכר לפני הפיצוץ על הכוונה לפוצץ את המלון, אך לא עשה כלום. המחתרת לא רצתה לשפוך סתם דם נקיים".

„הבא להורגך השכם להורגו" — בהתאם לנסיבות

הרצאתו של פרופ' רקמן עסקה בסוגיות מורד במלכות לפי מקורות, „אלימות לעתים מותרת ולעיתים אסורה וזאת בהתאם לנסיבות — „הבא להורגך השכם להורגו" ומכאן המסקנה מתבקשת, שהדיון אם מותר להשתמש באלימות אי לא, קשורה להערכת המציאות באותו רגע" אמר פרופ' רקמן.

ד"ר שולמית אליאש שעסקה בנושא הרבנות הראשית ויחסה לטירור ולרביזיוניסטים, ניתחה את עמדת הרבנות לגבי הפעולות והתגובות של אצ"ל לטירור הערבי במסגרת המחלוקת שהיתה באותו תקופה בציבור הבלגה או תגובה. הרבנות הראשית אימצה את עמדת ההנהגה הפוליטית — ייתכן שזה בגלל אר־פים של הרבנים הראשיים הכפיפות הכלכלית להנהגה. ייתכן גם בגלל הגישה האוהדת המסורתית של הרב הרצוג לבריטים.

המפלגות הדתיות ביחס למחתרות

פרופ' דון יחיא אליעזר אמר, כי הבעיה היא באיזו מידה יש מן היחיד בעמדותיהן של המפלגות הדתיות ביחס למחתרות בהשוואה לאירגונים ומפלגות אחרות, ובאיזו מידה ניתן להסביר את עמדתן כמפלגות המתבססות על ההלכה.

מסקנה ראשונה שלו: המפלגות הדתיות והפועל המזרחי, עד אגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל, לא העלו את היחס למחתרות כשאלה עקרונית, המחייבת עיון הילכתי ומסירתי.

שלמה ולכן שרגאי ביקש את עמדת הרבנים בשאלה זו. תשובת הרב עמיאל בתל־אביב היתה: „זה לא בא בחשבון כלל". כבירא שאין כאן מקום לשאלה. תשובת הרב עוזיאל בתל־אביב: „כלל זה תופס רק כשהחוק מושל בשווה על כל האוכלוסיה אך מכיוון שחוקי הספר הלבן אוסרים על יהודים לרכוש קרקעות, הרי הם חוקים מפלים. מצוין שהרבנים לא העלו את הטענה שחוקי הספר הלבן מנוגדים לחוקי התורה אלא העלו רק טענות חוקיות כלליות.

ד"ר מאיר פעיל מהמכון לחקר כח המגן טען כי „השתתפות הציבור הדתי בהגנה ובפלמ"ח היתה הרבה לכמה מכספרו היחסי בציבור ויוצא מכלל זה: הקיבוצים והמושבים של הפועל המזרחי. עם זאת ציין, כי לצוותת הכמות הרי מבחינת האיכות הצעירים הדתיים היו שופרא דשופרא ... נכבד ביותר ולעתים מכריע במערכות מלחמת השיחרור — ציין אלתר ולנר, עורך עתיים ומחבר הספר „המ־שיח לפני המחתרת".

אלתר ולנר ציין כי בשלוש פלוגות דתיות בלחמי, בתל־אביב, שאלמס־דרוני והפלמ"ח נפלו כ־150 איש.

הפלוגות, שהוקם עוד באמצע שנות הארבעים. היו תוספת נכבדה לכוח המגן של היישוב ואין זה נכון לקבוע כי הנוער הדתי מיעט להתגייס בהשוואה לאחרים ל„הגנה". יש לזכור כי על קליטת צעירים דתיים ב„הגנה" הורגמו קשיים רבים בגלל השבת והכשרות בארגון הנוכח היחס לדתיים של חלק מצמרת „ההגנה". כמה מראשי ההגנה התנגדו להקמת הפלוגות הדתיות, מטעמים שונים. היחידות הדתיות הוקמו לא מתוך רצון להתבדל אלא מתוך כורח מציאות זו. הוא ציין, כי בעבר נמנו עם יחידות ההגנה גם בחורי ישיבות חברון ו„שפת אמת" שהיו באים להתאמן בלבוש המסורתי בשבת.

בכנס נשאו עוד דברים פרופ' יואב גלבר מ„יד ושם" שדיבר על עמדת הציבור הדתי ביחס להתנגדבות תל־אביב, גב' הילדה שצבר מאוניברסיטת בר־אילן הדוד ניב שכתב את „מערכות האירגון הצבאי הלאומי",

הכנס הסתיים בבר־שיח בהשתתפות מנכ"ל משרד הפנים חיים קוברסקי, שהיה ב„ברית החשמונאים", ראש מערכת הבטחון ונציג הפועל המזרחי יחיאל אליאש ב„הגנה" ובתל־אביב ומר אברהם ורד מהלח"י.

הוראה למנהל הכלא המרכזי ביו"ש לשפר את תנאי המאסר

בית המשפט הגבוה לצדק הורה למנהל בית הכלא המרכזי ביו"ש לשפר את תנאי המאסר של אסירי הכלא.

„עליו ליתן דעתו לפעול ליצירת מקומות תעסוקה לאסירים בבית הסוהר המרכזי, עליו ליתן דעתו לפעול ליצירת מקומות תעסוקה לאסירים בבית הסוהר המרכזי, עליו ליתן דעתו אם כן הראוי להמליץ על שינוי הדין באיזור לצנין עתירות אסירים והפשטת אסירים, עליו לדאוג לכך שהאסירים יאכלו על השולחן ולא על הרצפה" פוסק בג"ץ בהחלטתו.

העתירה לבג"ץ הוגשה על ידי 7 אסירים שנשפטו על מעשי רצח והיו כלואים בכלא רמלה. עם היפתח בית הכלא המרכזי ביו"ש ביוני 1984 הועברו האסירים לכלא זה והם טוענים כי נפגעו תנאי מאסרם, בכל הקשור לחופשות, העסקה, שיקום וביקורים. הם ביקשו מבג"ץ להורות על השוואת התנאים בכלא.

עד הדיון בעתירה שוחררו 3 מהעותרים, ועתירתם של 4 מהם נדחתה ונקבע, כי על פי חוק רשאים היו שלטונות שירות בתי הסוהר להעביר את האסירים לכלא ביו"ש. השופטים הזדהו עם זאת לתנאי המאסר.

שופטי בית המשפט ביקרו בכלא ובפסק הדין הם מציינים, כי התרשמו לטובה מתנאי הנקיון, המשמעת ושירותי הבריאות. אך בצד אלה יש לשופטים, אהרון ברק, שלמה לוין ויהודה וייס, הערות אחדות.

„החדרים כפי שראינו קטנים וצפופים בצורת הצדר מצוי חדר שירותים פרימיטיבי. אין בהם שולחן עליו יכולים האסירים לאכול. האסירים אוכלים על הריצפה „כמו כלביים" כלשונם.

לשופטים הוסבר, כי העדר חדר אוכל נובע משיקולים בטחוניים וכי מחפשים דרך להבטיח אכילה על שולחנות. „אנו משוכנעים, כי תוך זמן סביר תבוא ההקלה על תרקיה" מציינים השופטים.

שנתיים וחצי מאסר על גניבות בבנק הדואר

אחד הנאשמים בפרשת „בנבת המלוהים" בבנק הדואר, באמצעות צ'קים גנובים ומזוייפים של שירות התעסוקה, נדון אתמול בבית המשפט המחוזי בתל אביב לשנתיים וחצי מאסר בפועל ועוד 3 שנים על תנאי.

הנאשם דניאל בנימין (42) כתל אביב, הובא לדין בראשית השנה, בגין עבירות שביצע ביחד עם אחרים בראשית 1984. הוא הואשם כי פרץ עם חבריו לקשר למשרדי שירות התעסוקה ברחוב יבנה בתל אביב, משם גנבו צ'יקים משוכים על בנק הדואר בירושלים. לאחר מכן זייפו את הצ'קים ומשכו מליוני שקלים ישנים.

דניאל בנימין הובא לדין בנפרד משני חבריו האחרים שהואשמו בפרשה זו ומשפטם טרם נסתיים, והודה באשמות שיוחסו לו.

סנגורו עו"ד דרור בקרין הודיע אתמול לשופט אריה סגלסון, כי בעריכת עיסקת טיעון עם התביעה, ובעקבות זאת טוהה מרשו ברוב סעיפי האישום הכלולים בכתב האישום.

התובע עו"ד אבורום כל מפרקליטות מחוז תל אביב ציין, כי מדובר בעבירות שבוצעו בצורה מתוכננת של השותפים לקשר. עם זאת, ציינו ב"כ הצדדים, כי הנאשם שיתף פעולה בחקירה, וכי זו לא עבירה ראשונה.

מיכאל שנף למנוחות

קהל רב ליווה אתמול למנוחות עולמים את מיכאל שנף מראשוני הקבלנים בתל־אביב, שהיה במשך עשרות שנים גבאי בית הכנסת „תפארת צבי" בצפון תל־אביב. בן 97 היה במותו.

המנוח, שעלה לארץ לפני 50 שנה מפולין הובא למנוחות בבית העלמין בקרית שאול. דברי הספד השמיעו יו"ר המועצה הדתית ת"א—יפו פנחס שיינמן, הרב משה לאו והר' יהודה יעקובי. הם העלו על נס את פועלו הרב למען בית הכנסת, שבימיו בשבתו הרב ישראל לאו, כיום מכהן בו הרב יונה מצגר. כן ציינו פועלו למען מיסות ההזנות כאשר בבית הכנסת התפלל החזן לייב גלנץ ופעלו למען קיום שיעורי תורה.

חשוד ששבר עציץ על ראש נהג

שומר בבנין חניה של משרד התקשורת ברחוב ליבקין 16 בת"א נעצר אתמול בחשד ששבר עציץ על ראשו של אדם שביקש להחנות בחניון.

הנהג אברהם מתל־אביב התלונן במשטרה ביום רביעי, כי השומר בכניסה לחניון שבר על ראשו עציץ לאחר שסירב לתת לו להיכנס לחנות בחניון. הנהג נבדק בבית החולים ע"ש רוקח עם נחבל ושוחרר.

מדרשת חברון — מדרשה ליהדות ולימודי ארץ־ישראל | משרד החינוך והתרבות — האגף לתרבות תורנית | המועצה המקומית קרית־ארבע

אויר ואוירה בפסח

בואו לחגוג, לבלות ולטייל אתנו בחופשת הפסח

בתוכנית:
— סדר פסח כהלכתו עם עורך מנוסה
— סיולים באזור (בעקבות דוד המלך ולוחמי בר כוכבא, מערות המסתור, מצדה ועין גדי, דרום הר־חברון ועוד)
— שעורים תורניים הרצאות בנושאים אקטואליים
— תפילות בישיבת „ניר קרית־ארבע" או במערת המכפלה.

התנאים: תנאי אכסניה משופרים או בית מלון.

הכל כשר למהדרין

לפרטים נוספים לפנות: 02־961710, 02־961311, בשעות הערב 02־961250

הבורסה ממשיכה ללהוט

199 מניות עלו, 71 ירדו ו־123 מניות נסחרו ללא שינוי בשערן

מגמת ביקושים גדולים ועליות חדה במניות החופשיות פיטה אתמול את המסחר בבורסה לחודש פברואר, אתמול נרשמו עליות שע"ב ל־199 מניות, 71 מניות ירדו ובענף 122 מניות נסחרו ללא שינוי בשערן. מחזור העיסקות במניות היה אתמול 10.3 מיליון ש"ח מזה 2.7 מיליון ש"ח במניות הבנקאיות שבהסדר.

אתמול בבורסה

בענפי ההשקעה הסולידיים היתה רגיעה. במניות הבנקאיות שבהסדר נרשמו עודפי היצע (נסו) של 2.4 מיליון ש"ח. הן נסחרו ביציבות או בתנודות קלות לשני הכוונים. התשואה בענף נעה אתמול בין 13.67% (בנק לאומי) ל־14.02% (פועלים ע"ש). באגרות החוב הצמודות למדד היתה נטיה לירידת שערים, הן ירדו בממוצע ב־0.30%. באג"ח הדולריות עלו בממוצע ב־0.04%. מחזור העיסקות בשוק האג"ח עמד אתמול על 5.3 מיליון ש"ח. כאמור, בשוק המניות החופשיות היתה מגמה חיובית למדי. גם לקרנות הנאמנות המתמחות במניות היה ביקוש רב, הן הפיצו תעודות השתתפות בכ־5 מיליון ש"ח. בשוק המניות היתה אתמול מגמת מימוש בעיקר בקרב המקורבים. הם העדיפו לממש רווחים גדולים שהניבו המניות בימי המסחר האחרונים, אך מנגד, השיפור החיובי במשק והגאות המחודשת במניות הביאו אתמול להתרחבות נוספת של ציבור המשקיעים כתוצאה מכך היה מיפגש גדול בין קונים למוכרים כאשר במרבית המקרים יד הקונים היתה על העליונה. מגמת המימוש ניכרה בעיקר במניות הכבדות שנסחרו ביציבות או תוך עליית שערים מתונות. מניות דלק ע"ש, גבים, ים־המלח, דיסקונט השקעות, כלל ישראל 10 נסחרו ביציבות כאשר הסוחרים ממהרים לחטוף היצעים שנרשמו לחלק מהן. עליות מתונות היה לחיפה כימיקלים +0.6%, כלל־תעשיות +1%, אי.די.בי. פיתוח +3.1% ואחרות.

להלן ניכר מהמניות „הקלילות" יותר היו עליות שערים חדות ביניהם בלסר כניות גיגדר (קו ק), ליפשיץ (+10%, +15%) רסקו (ק, קו), עסיס (+10%), ספנות הספקה (+9.2%, ק), כללי שלא בהסדר (+10%), מ"מ גליק (קו) אלקו (קו +12.6%, +15%), כבור (+14.8%, +8.6%) ואחרות.

החודש עלו המניות החופשיות בממוצע ב־19.16%. הענפים המובילים היו הבנקים המסחריים שאינם בהסדר (+29.35%) ביטוח וסבק (+29.24%) ובניות החברות המשקיעות בתעשיה (+28.38%). המניות הבנקאיות שבהסדר עלו בממוצע ב־3.20% לעומת זאת אגרות החוב הצמודות למדד ירדו בממוצע ב־0.52% והאג"ח הדולריות ירדו החודש ב־0.60% בממוצע.

בסיכום חודשי תוסף הפי"ח כנגד הדולר (—0.55%). אולם כנגד המטבעות האירופאיים היה פיחות בשיעור גבוה. הפרנק השוויצרי עלה החודש ב־7.87%, הגילדן ההולנדי ב־7.47%, המארק הגרמני ב־7.43% הפרנק הצרפתי ב־7.09% והליש"ט ב־4.83%. גם הין היפני ירד ב־7.26%.

שערי המניות

השינוי ב־%	השינוי בנק'	השער	המניה
		75830*	אי.די.בי.
— 0.5	—300	56920	אגוד
		96500*	דיס' הש
+ 0.3	+ 90	31220	מזרחי
+ 6.4	+ 56	936	ספנות 0.1
		51610*	פועלים
+ 0.8	+100	32600	כללי
— 1.4	—450	3253	ב"ל
+ 0.3	+150	45050	סימון 1.0
ה.מ.			צ. אמריקה 1.0
ה.מ.			דנות
— 3.5	—130	3550	הבינלאומי
— 1.8	— 60	3290	פי.בי.
+10.0	+566	6226	אדנים
+ 3.0	+120	4170	לאו' כש ש
		970*	פת' כש ש
		1990*	משכן ש
+ 2.7	+101	3900	עצמאות
		11660*	סהמות ר"ג ש
+ 1.7	+ 36	2160	מירב
+ 5.2	+ 20	406	שלטון
+ 2.5	+100	4080	לאו' תעש ש
ה.מ.			ארית
		2625*	הסנה ש
+ 0.1	+ 1	1299	הפניקס 0.1
		6700*	סקוריטס
קו	+132	2764	ציון 5.0
		4195*	דלק ש
		2360*	הראל 1.0
+ 0.9	+ 40	4440	שופרסל א'
		3700*	אזורים
— 0.4	—100	28500	אפריקה 1.0
— 1.5	— 50	3350	דנקנר 1.0
ה.מ.			חלב 0.5
		2570*	נכסים
		2537*	גב"ים 0.5
		36300*	הכ' הישוב ש
		2100*	ישפרו
		6800*	ישרס
		7300*	סולל־בונה
קו	+179	3749	רסקו בי"ר
		16810*	אגן
		13000*	אורדן
— 0.1	— 3	4880	אי.פי.
+12.6	+300	2678	אלקו ש 0.25
+ 1.6	+100	6500	אלקטרה 0.5
+ 3.3	+120	3750	השנים 0.5
+ 1.1	+131	12101	כבלים ש
— 1.2	— 12	988	קופ' פח 1.0
+ 0.6	+ 5	909	חיפה כימיק'
		50650*	סבע ש
— 1.0	— 30	2895	כלל אלבי'
		3856*	ים־המלח
— 1.9	—30!	6000	מפלו־ביר
		384*	פטרוכימים
+ 3.8	+171	4650	נחושתן 0.5
		4050*	פולירגן
+ 9.8	+686	7690	פרוטארום
+ 3.1	+100	3365	אי.די.בי. פת'
		2240*	אלרן ש
+ 6.7	+430	6887	חב' ליש 1.0
+ 2.1	+200	9740	אכפא
		2205*	דיס' הש ש
		4415*	פוע' הש ש
+10.0	+478	5258	בל"ל הש
		2130*	ירדן
		8778*	מור' הש ש
— 0.3	— 10	3387	כלל סחר
+ 1.8	+ 6	347	כלל בדלין
— 1.0	+ 14	1425	כלל תעש'
		770*	עזו 0.5
		4164*	פנה 0.5
		2380*	פריון
		11300*	פז נפט

* ללא שינוי

שועל נגוע כלבת נמצא באיזור הרי ירושלים

שועל נגוע כלבת נכבה אתמול בירושלים, ההתקף של כלב שמירה והומת על ידו. השועל נמצא נגוע כלבת לאחר בדיקה.

כל מי שהיה במגע עם השועל קיבל טיפול ספציפי בלישכת הבריאות בירושלים. הציבור מתבקש לא לנגוע בחיות בר משוטטות, כי קיים לגביהן חשד למחלת הכלבת.

בתנועה

המפד"ל — הפוהמ"ז

במועדון רמת אביב, ברודצקי 33 שעור בתלמוד מסכת חולין ע"י הרב מ. אהרוני בשבת בבוקר.

במועדון קרית שלום בליל שבת ב־8 שעור בדף היומי מפי הרב י. שולמן. בשבת בבוקר ב־11 שעור בפרשת השבוע מפי י. פישמן. 12 שעור במסכת מגילה ע"י הרב סגל והשעור בדף יומי מפי הרב י. שולמן.

אחה"צ ב־4 מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה י. שולמן.

בביהכנ"ס שבת אחים רמת ישראל ב־4.30 שעור בהלכה מפי הרב מ. בורחי.

במועדון רמת ישראל דם המכבים 19 שעור בפרשת השבוע ב־2.30 שעור בגמרא ב־3.30 מפי מר אהרנברג.

בביהכנ"ס בר אילן בשבת ב־10 שעור במסכת ביצה הרב אפרים לבהרי.

בביהכנ"ס הפוהמ"ז בהמשך שינקין שעור במדרש רבא אחרי קבלת שבת שעור בגמרא מסכת פסחים לפני מנחה מפי הרב מרדכי בהרב.

בביהכנ"ס שער שבים רחוב הצבאיים ב־1.30 שעור בפרשת השבוע מפי הרב מלאכי.

בביהכנ"ס לאשון לציון מגדל עוז לבנה ב־2 שעור באורח חיים מפי הרב י. מלאכי.

בביהכנ"ס קהל חסידים רח' רוקח 20 בשעת קידושא רבה ירצה בפרשת השבוע המעיינא דיומא הרב ש. זלמן הכהן.

במועדון המשך שנקין שכון השהמז"ן מבין צעירים בבוקר ב־9.30 שעור במסכת בבא בתרא מגיד שעור מרדכי טולופר.

בביהכנ"ס הפועל המזרחי אבן גבירול 195 בבוקר ב־7.15 שעור בהלכה מפי שלמה יהלומי, כשעה 7.30 שעור בגמרא מסכת כתובות מפי ש. יהלומי.

שעור בכשנה מפי יוסף טילס בשעה 4.

בביהכנ"ס המרכזי שד' סמאטס 22 בליל שבת קודש לאחר קבלת שבת בשעה יהיה כפי פנחס שינבן. בשעה 8 בבוקר מסכת בכורות מפי פ. שינמן. ב־8.45 בבוקר ספר החנוך מ. י. בראון.

ב־9.30 בבוקר מדרש רבה מפי י. מ. בראון.

ב־4 אחה"צ מסכת מגילה מפי פ. שינמן. ב־4 דף יומי מסכת סנהדרין מפי מ. י. בראון. ב־4 אור חיים ודברי אגדה מפי י. צנבר. בסעודה שלישית משנה יומית מפי פנחס שינבן.

בביהכנ"ס צבורת ישראל שרת 45 בליל שבת אחרי התפילה שעור במסכת סנהדרין מפי הרב אברהם ליגר.

הרב יוסף בביהכנ"ס הרמב"ם רח' קהלת ירצה בסה"ש סעודות מפר השבוע מפי יהודה תולה.

בביהכנ"ס שבבית השציהו אחרי התפילה בבוקר במסכת שבת מפי יוסף ריאליו. בשעה 3 מדרש י. ביהל בכולש בהודות בפרשת השבוע מפי י. ביהל.

„אמונה" בריבי הארץ

יום ראשון:
סניף ... בבית שרה מיכלס ...

חוג חדש נפתח ברכה הן בבית ברכה לנדוא, רח' אלוף דוד 65 תרצה רע"ה אפשטיין.

יום שני:
רמת השרון מפגש חברות דור המשך בבית נורית ברניש, רח' שדה

בשעה 8 בערב, דבר אמונה — לידיה זוהר. מוסר ועתונות — העתונאית ברוריה אבידן.

המדור לקליטה חברתית רוחנית של עולים — פרשת כי תשא

ירושלים:
במסגרת „שבת אמונה" אירוח משפחות עולים בבתי חברות אמונה. שבת לעולים מצרפת יתקיים בבית הארחה בגיר עציון, בשיתוף „עלה" מחלקת העליה והקליטה של הפועל המזרחי. ישתתפו: הרב יוסף אטון, עציר"אל ברוק ודודו גרוסמן.

יום שלישי:
פרדס חנה: בשעה 6 במועצה המקומית ישיבה של ועדת הפעולה למען יהדות בריה"מ בהשתתפות אסתר לרלינגל ונציגים מארגונים שונים.

„אמונה" סניף תל־אביב

פרשת השבוע: בהמשך שינקין רח' המצביה 40. נפתלי קראוס.

פרשת השבוע: בבנין הנוער הדתי קרית שלום, המרצה מר שכטר.

בבצרון בית הכנסת ב־11.15 מפי הרבנית גולדשטים.

יום שני:
בבצרון ב־6.30 בערב יתקיים חוג התנ"ך מפי הרבנית גולדשטים.

יום שלישי:
יתקיים אי"ה כ"ג אדר א' תשמ"ו 4.3.86 ב־4.30 אחה"צ במועדון התברה' דיזנגוף 209. מפי מרים עץ־חיים.

חוג גורן:
יתקיים כ"ג אדר א' 4.3.86 ב־5.30 בביתה של טובה בארי, רח' כהנסם 3 ת"א המרצה: מרדכי אילאב.

בתי מרקחת

ירושלים: קופ"ח של ההסתדרות ברפאת רוממה, רח' המ"ג 28 טל. 523191.

תל־אביב: ארלוזורוב, ארלוזורוב 76, טל. 230746. בס, פרישמן 66, טל. 237326.

נתניה: הנשיא, שד' ויצמן 36 טל. 23639.

פתח תקוה: קופ"ח הכללית, רח' חיים עוזר, טל. 905271.

חולון: אסותא, טרומפלדור 4, טל. 858197.

חיפה: הנשיא שד' הנשיא 33, טל. 333312.

בני ברק, רמת גן: הדסה, רח' כצנלסון ר"ג, 722271.

יום שבת — 1.3.86

ירושלים: ביה"ח הר הצופים, הר הצופים טל. 818111.

כוכ"ש: מדי פלוס, בר אילן 2, טל. 822237.

תל־אביב: זיוה, אצל 52, שכ' התקוה, טל. 378403. שדה דב, האזור 3 הכנית ל', 428510.

כוכ"ש: זיוה, אצל 52, שכ' התקוה, טל. 378403.

כוכ"ש: שדה דב, האזור 3 הכנית ל' טל. 428510.

נתניה: נאות שקד, מרכז מסחרי א"יים, טל. 52484.

פתח תקוה: קופ"ח הכללית רח' חיים עוזר, טל. 905271.

חולון: ד"ר חורי, סוקולוב 70.

חיפה: הנשיא שד' הנשיא 33, טל. 339333.

בני ברק, רמת גן: חן, ז'בוטינסקי 99 ר"ג, 7514431.

מזל טוב באסותא

הודיה ואשר ברוכי	— בת
סמדר וחיים ורצמן	— בן
אולגה ועמנואל טרכטנברג	בן
פולבי וחיים גורט	— בן
רבקה ומגדל סבק	— בת
דליה יוסף מנצור	— בת
צפורה ואהרן יעקומי	— בן
סימה וצבי שוורץ	— בת
עליזה ואפרת דרורש	— בת
רבקה וציון שרעבי	— בן
רבקה ומשה קלדברג	— בת
אורנה ומנשה גבאי	— בת
אסטריה וחיים ברק	— בת
טובה ויעקב אבודר	— בן
עמליה ואיתן גל	— בת
רחל ויוסף זר	— בן
גילה יוסף אנגלסמן	— בת
נועה ומוטי קוק	— בן
לזהה וכופז ויטגרדוב	— בת
רינה ואורי ששון	— בן
אורנה ומאיר מלכה	— בת
אסתר פרד מורמאן	— בן
גולד וזיגמונד רוזנברג	— בן
זהורית וסעדיה סוד	— בת
רחל ואב סגמן	— בת
שדה ואברהם זקולוב	— בת
מלי ומאיר זלצר	— בת
מרים ואבי שריד	— בת
לאה וחיים אנסוב	— בת
אביבה ודניאל פושר	— בן
רינה ואברהם אדרי	— בת
רינה ויצחק חזן	— בן
לאה ואלכסנדר גרוטנס	— בת

גם לך מגיע אסותא 240185

תל אביב

עונג שבת „אהל שם"

השבת כ"ג כי תשא ... הבנת ... 16.45 ישא דברו הרב ד"ר ש.ז. כהנא בענין הלוואה שבשבתה.

פר"ק ... ישביע החזן מר משה ...

הכנהה ר' ב"ש. זלמן הכהן ירצה על הפרשה ב בית רבנו ע"ה.

בבית הכנסת בליל שבת בשעה 10.30 ירצה הרב ד"ר ש.ז. כהנא בנושא הלכתי.

רמש"ד בנושא זה במוצאי שבת בשעה 19.00 במסיבת סיום במכללת יחזקאל רח' בנימיני 25.

ביום א' כ"א אדר א' 2 במרץ בבית אריאלה יום־עם בשעה 19.00 ישא דברו הרב ד"ר ש.ז. כהנא בנושא: ספרי יתרי האירית, בהקשר לספרי תירות האירית שנרכשו לאחר הדדיים.

הקהל מוזמן!

בבית הכנסת הגדול בתל־אביב, רח' אלנבי 110

השבת יעבור לפני התיבה החזן נפתלי בלס. לפני קבלת השבת, השעור ברמב"ם בהלכות עבודה זרה ע"י ש. בנושא „ההגדה לעגל הזהב". אחרי תפילה הבוקר, קדישא רבא ישעור בגמרא במסכת בבא קמא פ'. בבוקר „אחריות המשפטית של זורק, שיטה ושקף", השעור ייב כפי ויכא בית הכנסת אברהם תגריגר. מנחה: 5.30 שחרית 8.00.

חיפה

בבית הכנסת לנוער בביה"ס „יבנה — נצח ישראל" חיפה התפילה בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15 לפני התפילה ב־7.30 שעור בתהלכה ... הרב ... לפני הקריאה ליקוד בבני... לזכרם של תלמידי ביה"ס שנפלו בערכית ישראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי (רח' ההלוץ 59)

בשבת ב־7 בבוקר יתקיימו 2 שעורים בתנ"ך ובגמרא מפי מנחם המר. ובשעה 10.30 שעור בחוג הבבית"ם כפי יוסף קריצר.

ביהכנ"ס „היכל אליהו" האשכנזי שכון בעורים — ק. שפרינצק ההלה התפילה בשבת ב־7 בבוקר. „אחר התפילה שיעור בפרשת השבוע.

שנדור – מרפאת שיניים

מרפאה משוכללת ותדירה לכל סוגי הטיפולים
מחלקה מיוחדת לילדים

מרפאה מיוחדת – לצבור החרדי, דתי. טיפולי שיניים לגברים בלבד ע"י גברים בלבד.

בימים א' ו־ג' בין השעות 14.00—20.00

אוטובוסים: 66 ו־88 לפתח תקוה.
המרפאות פתוחות: כל יום בין השעות 08.00 — 20.00 יום ו' 08.00 — 13.00.
רח' לוחמי הגיטו 33
כפר גנים א'
פתח תקוה
טל. 9225775, 03־9229580

לוח הצופה

● 2 חדרים גדולים + הול + מטבח גדול ושרותים, ק. שלוב, הפוהמ"ז, 03—762521.

★ בבני ברק בגבול רמת־יצחק, מפוארת, שילוב של קוטג' ומבטהאות + גינה, 03־772188.

★ בבני־ברק דירה 3 חדרים + טלפון + דוד"ש + מטבח ק"א צ"צ. סביבה טובה, 052־39148.

★ בשבע"ה דירת 2 חדרים ק"ק בהרצל בני־ברק — 03־218682 — 03־266902.

★ דרוש עובד נקיון ועזרה חלקית בלשבה 7—15, טלפון: 703875 — 780439.

★ בפתח־תקוה במרכז 3 מרווחת הירות חניה + מעלית — 03־916679.

לוח ירושלים

● רח' הפסגה 43, 4 חדרים + הול. ק"ב. 02—531470.

● למעון הורים בתו־שבחה אגף עצמאי דרושה אחות, עדיף עם נסיון ארגון, לפנות למנהל, טל. 02—535171.

● להשכרה אולם + 7 חדרים באזור רחביה. מתאים למוסד חינוכי. 02—828011.

הסדרי תנועה חדשים בכניסה המזרחית לחיפה

מאת א. צבי גבעון

החל מהחדש הבא יופעלו הסדרי תנועה חדשים בכניסה המזרחית לחיפה במטרה להקל על התנועה הצבורית בכניסה מצד מזרח לתחבורה המגיעה מצפון הארץ, העמקים והקריות בעיקר לחיפה וכן להדר הכרמל והן לעיר התחתית.

ההחלטה על כך נתקבלה בפורום גורמי התחבורה בחיפה ביוזמתו של שמעון רודיק, מ"מ ראש העיר, שהיה מורכב מהמפקח על התעבורה במחוז חיפה והצפון, מהנדס תנועה במחוז, ראש לשכת התנועה במשטרת ישראל וכן מהנדסי תנועה ותחבורה במחלקת התנועה בעיריה וצוות תכנית אב לתחבורה ב„אגד".

ההסדר החדש יופעל משעה 7 עד שעה 9 בבוקר ויתמקד בהעדפת התחבורה הצבורית תוך הכבדה על משתמשי הרכב הפרטי, שגם הם יעדיפו להשתמש בתחבורה הציבורית.

על פי סקרי התנועה שנערכו על ידי משרד התחבורה וצוות תכנית אב לתחבורה באיזור חיפה, וכן מחקרים שפורסמו בשנתיים האחרונות ע"י מוסד ש. נאמן למחקר מתקדם במדע וטכנולוגיה שבטכניון, עולה כי בשעות הבוקר נכנסים לחיפה מכיוון מזרח למעלה מ־20 אלף נוסעים בתחבורה צבורית ב־413 אוטובוסים וב־350 מוניות, בעוד שאומדן למספר הנוסעים ברכב פרטי הוא כשמונת אלפים.

זוכה השוטר שהיה מעורב בתקרית עם הצלם הישראלי

בית הדין למשמעת של המשטרה זיכה אתמול את הכהן המשטרה רס"ר גיל קלינמן מעבירה של שימוש באלימות שלא לצורך כנגד צלם העתונות החסים ישראלי.

בית הדין הרשיעו על פי הודאתו בעבירה של שימוש בלשון גסה במתקן משטרתי וגזר עליו קנס כספי של שקל חדש אחד.

גזר הדין משתרע על 8 עמודים ובו מנתחים השופטים אב בית הדין, ניצב בדימוס דגל, ניצב משנה חי הלוי וסגן ניצב אמנון שאלתיאל את האירועים בהם היה מעורב הצלם.

בית הדין התבסס על עדות של אורח שנקלע לאירוע בחוף ימה של תל־אביב. השופטים מצאו, כי הצלם סירב להישמע להוראות, ניסה להיכנס בכוח לזירת האירוע בלי להתחשב בסיכון שיכול להיגרם לעצמו ולזולתו.

מגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון־לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית־שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קריית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, 977333 עכו — 912333, קריית־טבעון — 931401, קריית־ביאליק — 721817, חדרה — 063־22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067־90111, קריית־שמונה — 067־44334, בית־שאן — 065־8722, עפולה — 065־93333/4, חצור הגלילית — 067־36333, קצרין — 067־61333, נצרת עלית — 065־73333, מגדל־העמק — 065־4006, רחובות — 054־451333, אשדוד — 055־51332/3, אשקלון — 051־23323, לוד — 054־229133, רמלה — 054־221022, קריית־גת — 051־881333, קריית־מלאכי — 055־8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051־97074, באר־שבע — 057־78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059־72333, צפת — 067־30333.

רדיו

קול המוסיקה

06.00 „שמע ישראל"; 06.02 „צלילי בוקר"; 07.07 „בוקר טוב"; 07.30 „שחרית מוסיקלית"; 09.30 „קונצרט בוקר"; 11.57 „מגישים שיר"; 12.05 „במחיצתו של..."; 13.00 „קונצרט צהרים"; 15.00 „דו־מינוער"; 16.00 „לבקשתכם".

מוצאי־שבת

19.00 „קונצרט הערבית של מוצאי השבת"; 20.05 „אופרה" — פוצ'יני — מאדאם בטרפליי; 23.00 „מוסיקה קמרית".

רשת א'

06.00 שידורים לעולים; 07.30 „פעמי המזרח"; 09.30 „מפגש"; 10.30 „רדיו קל"; 11.10 השידור היומי לבתיה"ס — „לקראת שבת"; 11.30 „השכלה ודעת לכל"; 12.05 „והאר עינינו"; 14.06 „לבת ולבן ולכל המתענין"; 15.00 „קבלת שבת — פרשת „כי תשא"; 16.05 „עם אנשים".

מוצאי־שבת

19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה"; 22.05 „שיחת הולך"; 23.05 „מילים שמכנסות לגעת".

רשת ב'

06.00 „שמע ישראל", „מה טובו אהליך יעקב" וסיכום המשנה היומית; 06.12 התעמלות בוקר; 6.22 להקלאי; 06.30 סקירת מאמרי המערכת של עתוני הבוקר; 06.53 „אור ירוק"; 07.00 „הבוקר הזה"; 08.05 „כל צבעי הרשת"; 11.40 הודעות; 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 „שדיקת פתיחה"; 13.00 „בחצי היום"; 14.06 „כרטיסים בקופה"; 16.05 חדשות בעניני תרבות ואמנות; 16.10 „עוד מעט שבת".

מוצאי־שבת

19.05 „הקול קולנוע"; 20.05 „ימן השבוע"; 21.05 „המבדיל"; 21.08 „ניגונים"; 22.05 „פרקד היום בתנ"ך"; 22.10 „מלווה מלכה"; 23.05 „תחנות של תהרף".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 06.00 באופן מילולי; 06.10 פזמונים לכולכם; 07.07 תוספת בוקר; 08.05 בוקר טוב ישראל; 09.05 בלוי נצים; 11.05 קולה של אבא; 12.05 „סנדליים"; 14.05 עוד לא שבה; 15.05 הדרך — עם ז'ילבר בקי; 16.05 „שיר בשקט בשקט".

שערים יציגים

השערים היציגים ל־27 בפברואר כפי שנמסרו על־ידי בנק ישראל:

דולר ארה"ב:	1.4759
ליש"ט:	2.1981
מ"ג:	0.6692
פר"צ:	0.2175
פל"ה:	0.5926
פר"ש:	0.7919
כת"ש:	0.2075
כת"נ:	0.2131
כת"ד:	0.1812
דולר קנדי:	1.0527
דולר אוסטרלי:	1.0397
רנד:	0.7461
פר"ב (10):	0.3266
שיל. אוס' (10):	0.9520
לירה איטלקית (1000):	0.9816
ין יפני (100):	0.8259
פאונד איר':	2.0215
פזטה ספרדית (100):	1.0570
פזטה ספרדית (100):	1.0570
דינר ירדני:	3.9923
לירה לבנונית:	0.7501
לירה מצרית:	0.8671

שוטרים הצילו אדם מהתאבדות

שוטרים שפיצי ביום רביעי לפנות ערב לשידורי המבטים בתחנה המרכזית בירושלים הצילו גבר בן 29, שחבל היה כרוך כביש בהאי"ן ועמד להתאבד.

התנהגותו בשירותים עוררה את חשדם של האנשים האחרים במקום ואלה הודיעו את המשטרה. רס"ר אליהו אביטביל והשוטר יוסף בסלר שהלו אותו מהחבל והעבירו אותו לאשפוז בביה"ח בנס ציונה. בחקירותו התברר, שהוא ניסה פעם להתאבד בצורה דומה באשדוד לפני זמן מה.

בתי חולים

ירושלים: ביקור חולים (ילדים), שערי צדק (פנימית), הדסה עין כרם (נשים, כירורגיה, אורתופדית, עיניים, א.א.ג.).

תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו

שבת

ירושלים: שערי צדק (ילדים), הדסה הר הצופים (פנימית), ביקור חולים (נשים), הדסה עין כרם (כירורגית, אורתופדית, עיניים, א.א.ג.).

תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

טלויזיה

טלויזיה לימודית

08.15 קפה ועגן — אור השבת; 08.40 נסך לספרית (יסודי); 09.00 מוסיקה ד'—י'; 09.30 לשון ותקשורת ג'—ה'; 10.10 חשבון ד'; 10.30 הגיל הרך — בבית כל פיסיק; 11.00 מדעי הטבע (יסודי); 11.15 חברה ותרבות (יסודי); 11.15 חברה ותרבות (יסודי); 11.45 אזרחות (תסה"ב); 12.15 חברה ותרבות (על יסודי); 12.45 מוסיקה על־יסודי — העשרה; 13.30 הזר זה — שידור חוזר; 14.20 כל־כלה; 14.30 האוניברסיטה הפתוחה; 15.00 מבפריך פארק; 16.00 ערב חדש — ביקור לשבת.

טלויזיה כללית

מוצאי שבת

20.00 „מכל מקום"; 20.30 „בני־סוך"; 21.00 מבט לחדשות; 21.20 כפירים; 22.20 „צלילה הפעם הבו־אורגן"; 23.10 „הקול של ברזיל"; 24.00 „פסוקו של מקים" — היכן עיר התמרים המוזכרת בספר שופטים: „וירשו את עיר התמרים" הרשות.

אסתר גרבינה בת 31, העובדת בסוכנות דואר העייכת לבעלה בבני ברק, נידונה אתמול בבית משפט השלום בתל אביב למאסר 4 חודשים על תנאי וקנס בסך 750 ש"ח באשמה קבלה הגישה מליון שקלים ישנים בגירומה ממשרד הדואר.

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל': 336056, ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר 441144 ★ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל: 234910—02, בערב טלפון: — 639524—02 ★ סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 663628—04 ★ דפוס העשור בע"מ תל־אביב.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והפרסומים

هكذا من الاصل

صكا من الزمن

מודעי: אעשה הכל לא לפגוע ביציבות ובצמיחה מבוקרת

[illegible]

הממשל האמריקני אישר הקצבה לביה"ס לאחיות בנתניה

[illegible]

הורים רכשו מחשבים לישיבת בנ"ע רעננה

[illegible]

האחיות חזרו לעבודה תקינה

מאת סופרנו בתל־אביב

[illegible]

הטלוויזיה מנעה מהרב דרוקמן לצפות בתוכנית על ההתבוללות.

מאת ס"כר "הצופה"

[illegible]

זוג קשישים הותקף באכזריות

גב' יעקב מיפו: „למה הם עשו לנו את זה"

[illegible]

מיזוג רכבת ישראל — רשות הנמלים בקרוב

חששים שיפוטרו כמה מאות עובדים

מאת סופרנו בתל־אביב

[illegible]

הוקם מטה עולמי נגד הקמת המרכז המורמוני

[illegible]

מועצה דתית חדשה הוקמה ברמת ישי

מאת א. צבי גבעון

[illegible]

אישים ומוסדות

[illegible]

בישיבת מועצת תנועת המושבים:

יהפכו מושבי עובדים לישובים קהילתיים

לנוכח המצב הקשה בחקלאות

[illegible]

קיבוץ מעלה גלבוע חנך מקוה טהרה

מאת א. צבי גבעון

[illegible]

פעולות למען יהדות בריה"מ

מאת מיכאל טוכפלד

[illegible]

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

[illegible]

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

בברכה

ההנהלה

ישיבת בני עקיבא רעננה

לרגל חגיגות מחצית יובל

בוגרי הישיבה מתבקשים להמציא בהקדם כתובותיהם לישיבה

הנהלת הישיבה ת"ד 30 רעננה. טל. 052-29929

ועד עובדי המועצה הדתית יהוד

מיטב ברכותינו ואחולינו

למר **דוד ריעני**
לרגל בחירתו ליו"ר המועצה הדתית

למר **אברהם אלקובי**
לרגל היבחרו לסגן יו"ר המועצה הדתית

למר **גבי קוזרוביצקי**
לרגל היבחרו לגזבר המועצה הדתית

עלו והצליחו
ויהיה ה' עמכם

כורש אהרן
יו"ר חברי הוועד והעובדים

מועצת סניף המפד"ל יהוד

ברכותינו ואחולינו הלבביים
לחברי המפד"ל

למר **דוד ריעני** — סגן ראש המועצה המקומית
לרגל היבחרו ליו"ר המועצה הדתית
לקדנציה חמישית

למר **רצאבי יהודה** — מזכיר הסניף

למר **דלח יוסף**

למר **זילברפלד פנחס**
לרגל היבחרם לחברי המועצה הדתית

יהי רצון ובתפקידכם הרם תפיצו את מעיינות התורה בקרב ציבור התושבים

עלו והצליחו

חברי המפד"ל
סניף יהוד

מועדון תורני לגימלאים
שע"י המועצה הדתית יהוד

הנהלת המועדון וחבריה
מברכים את

מר **דוד ריעני**
סגן ראש המועצה המקומית
לרגל בחירתו ליו"ר המועצה הדתית
לקדנציה החמישית
ולכל חברי המועצה הדתית

כה לחי
חיזקו ואימצו

יחיאל שלום
מנהל המועדון
וחברי המועדון

פסח מחוץ לבית

אנו ממשיכים במסורת הארוח הידועה שלנו

במרכז התורני טכנולוגי נחלים

במקום:

- אווירה פסטורלית • חדרים מרווחים • שרותים צמודים (קיימים חדרים כפולים למשפחות גדולות)
- תכנית תרבותית מגוונת • שיעורי תורה • טיולים וכו'.

כשר למהדרין מן המהדרין

— מחירים נוחים —

— בדבר פרטים והרשמה —

יש לפנות לטל' 05-203507/8, כל יום פרט ליום ו', בין השעות 8.30—14.00, או טל' 03-919847, בשעות אחה"צ.

בס"ד

חדש!

מבצע הכרות לשומרי דת ומסורת

רכין KINAR

כפר הנופש כינר

על שפת הכנרת

נפתח לארוח

ומציע לכם נופש מהנה באוירה מסורתית

● 120 חדרים נוחים וממוזגים ● מבנה מרכזי הכולל טרקלין, מסעדה, בר, קפטריה, חדר תרבות, מקוה ובית כנסת ● ארוחות כשרות למהדרין (גלאט) בהשגחת הרב אברהם דב אויערבך, רב ואב"ד טבריה ● מגוון של פעילויות, הרצאות וטיולים מרהיבים באזור.

מבצע הכרות לרגל הפתיחה:

- 4 ימים / 3 לילות באירוח מלא **-.99** ש"ח + מע"מ
- שבוע מיום א' עד מוצ"ש באירוח מלא **-.199** ש"ח + מע"מ

המחיר הוא לאדם בחדר זוגי • הנחות לילדים

פרטים והזמנות: כפר הנופש כינר, טל. 067-63670
או במשרדנו בתל־אביב, טלפונים: 03-285742, 293040

בס"ד

נופש פסח — למשפחה הדתית

הננו מארגנים נופש פסח במלון מפואר במרכז הארץ

„כשר למהדרין מן המהדרין"
(בשר חלק — מצות שמורות)

יתקיימו: הרצאות, שעורים, טיולים, תכניות למבוגרים וילדים.

במקום בריכת־שחיה, מגרשי־טניס וכו'.
מחירים מיוחדים וזולים, הנחות נוספות למשפחות עם ילדים.

בדבר פרטים אפשר לפנות לטלפונים
03—778549 03—780013 ; 454531 : 267198

בברכת חג כשר
חן נופש בע"מ

אמונה מחלקת ארגון

סמינריון חורף יתקיים אי"ה בכפר הנופש הדתי כיבר ביום רביעי כ"ד אדר א' (5.3.86) עד מוצאי שבת כ"ז אדר א' (8.3.86).

והיה מוקדש לנושאים:

- ✱ ציונות דתית מוהה ואקטואליה
- ✱ אתגריה של אמונה
- ✱ המשפחה היהודית במקורות

סיורים מודרכים להכרת הסביבה.

סמינר להתנדבות בנושא הגריאטריה המשפחה והילד החריג

בשתוף עם עירית בני ברק המחלקה לרווחת המשפחה

יפתח אי"ה ביום רביעי בשעה 6.30 במועדון ע"ש הה' מלכה כהן ז"ל רח' אסתר המלכה 8.

משך הסמינר: 15 פגישות שבועיות. הרכבה בפורסת תחלה למתהפית.

למוסד פנימיתי דתי בצפון הארץ
(לנערים בגילאי 14—18)

דרוש מנהל

כישורים

- ✱ בן תורה
- ✱ נסיון בעבודה חינוכית וניהול
- ✱ התמצאות והכרת מערכת החינוך פנימייתי ופדגוגי.

למועמד המתאים מובטחים תנאים במקום.

על המועמד לפנות בציון נסיון קודם והמלצות אל ת. ד. 2045 ת"א עבור „מנהל פנימיה".

יד הרב הרצוג
איחוד מפעלים תורתיים ספרותיים

במלאות שמונה שנים לפטירתו של
מרן הגאון

ר' שלמה יוסף זווין זצ"ל

עורך האנציקלופדיה התלמודית ויוצרה

תתקיים אזכרה על קברו, בהר המנוחות, ביום ראשון, כ"א אדר א' תשמ"ו, בשעה 1.30 אחה"צ.
בשעה 1.15 יעמוד אוטובוס לרשות הקהל ליד בנין הרב הרצוג, בית וגן, מול הר הרצל.

האנציקלופדיה התלמודית — מכון התלמוד הישראלי השלם

במלאת 8 שנים לפטירתו של
ראש משפחתנו היקר מאוד

ר' חיים בסין ז"ל

ובמלאת 5 שנים לפטירתה של אמנו היקרה

גב' מרים בסין ז"ל

אוטבה — נתניה

נעלה את זכרם ביום ראשון כ"א באדר א' תשמ"ו, 2.3.86
בשעה 15.30 אחה"צ תתקיים עלייה לקברם בבית העלמין סנהדריה ירושלים.

בשעה 16.30 יתקיים מעמד חלוקת מלגות ע"ש

ר' חיים וגב' מרים בסין ז"ל

במוסד הרב קוק, שכונת מישור ירושלים.

המשפחה

חולקו מילגות בסך 15 אלף ש"ח

[illegible]

בית כנסת צעיר וחדש
בנתניה

מחפשים תרומה לספר תורה

להתקשר ליעקב פולק
053-32653

במלאת שלושים לפטירתה של יקירתנו

הרבנית אלטע נחמה זינגרביץ ע"ה

נעלה לקברה בבית העלמין של נציבי פוניבז' בבני־ברק, לאזכרה ולהקמת מצבה, ביום חמישי, כ"ה אדר א' תשמ"ו (6.3.86) שעה 4.00 אחה"צ.

תודתנו נתונה לכל מנחמנו.

משפחות:
זינגרביץ, רויזנבליט, מסלו, ויין, לוין, בריסקמן

באזני הנוער שלנו

ימי־המצוקה של ראשית בניין תנועתנו היו ימי־הזוהר שלה. שנות המאבקים הקשים ליכדו אותה וגיבשו אותה, ובכוחות מאוחדים הגדילה לעשות בבניין תאי־חברה של א״י דתית, חברה של מוסר וצדק, של תורה ועבודה.

הא״ל יאני חוזרים למצוקה, לאי שנחזור ל־זוהר. הא״ל יצפיית קנו שנים של מאבקים, עלינו להתלכד ולהתגבש, לשמור על הישגינו ולהיאבק למען עתידנו. — „בזמן שצדיק קיבור צ״ד — ביניסי וביניים בבין הצליו מיד עש״ (בראשית־רבה פ׳ פ״ד).

התנועה הציונית הצילה שלושה דורות כהת־בוללות, ועשתה גדולות למען יישוב ארץ־ישראל. היה זה כל זמן שהיא עדיין ינקה במורשת־אבות, מיהודים כלשהם. עכשו שהשרשים שלה נתייבשו, כואב הלב על צאצאי החלוצים הראשונים, חלוצי העליה וההתיישבות, בייבני בצות עמק יזרעאל, היוזדים בן הארץ; על בני מבטלי תחיית העם, המתכחשים ליהדות של עם ישראל; על בני והייטי ההגנה ולוחמי הפלמ״ח, המטיפים ל„ראש קטן״ ופוגעים קשות במוראל של צה״ל.

פעם התכחשו אנשי הציונות החילונית לתורה, אך הפריעו לחלוצי תנועתנו להגשמתה בעבודה, בהתיישבות, ואילו המאבק למען א״י, למען גאולת הארץ, היה משותף לנו ולכל המחנות האחרים. עכשיו הוטל עלינו גם המאבק למען ארץ־ישראל.

עכשיו נשארנו אנחנו אחרונים על החומה, ה־מחנה שנשאר לפליטה — נאמן לתורה לעבודתה, נאמן לקדושת עם־ד׳, נאמן ליישוב א״י בתלת־די. שלושה דורות של ציונות דתית, הצמיחו לנו נוער כפיאר, נוער בריא במוחו וברוחו. תנועת בני־עקיבא היא היום תנועת הנוער הגדולה והמגובשה ביותר. בצו״ה קם לנו נוער זקוף־קומה, בעל תנות ברורה והכרה איתנה. הישיבות

מאת הרב משה צבי נריה

האולפנות וישיבות־ההסדר הן בשורה ותקוה לעם ישראל כולו. נוער זה הוא בסיס איתן להר־דית, לציונות, להגשמה דתית־חלוצית, מוכן לכל שליחות רוחנית, התיישבותית, בטחונית. נוער זה נושא בגאון את דגל ציון, נושא בקדושה את דגל ירושלים.

ולציבור הצעיר הזה ייאמר: אילו ידעתם מה רבים הכוחות אשר הושקעו למען תהיו מה ש־הנכם, ומה רבים הכוחות אשר עדיין צריך ל־השקיע, למען תוכלו להיות משמרת חדשה לכל הקדוש לנו, לכל היקר לנו; אילו ידעתם, אילו הרגשתם זאת בעומק לבכם — הייתם מתייצבים כולכם במלוא המרץ לפקודת התנועה.

אל נוער יקר זה אנו קוראים את הפסוק: „איתן מושבך ושים בסלע קינך״ — גם אם נראה לך כי „איתן מושבך״, עליך לדעת כי „ושים ב־סלע קינך״, כי אתה חייב לבצר לך צורך ציבורי חזק אשר ידאג לעתיד שלך, סלע איתן אשר תתבצר בו ועל ידו.

אנחנו, המבוגרים, מרגישים כבר את חומר ימי־המצוקה, הקיצוצים בחינוך, פריצת חילולי השבת וכו׳, והדאגה מרובה מאד, והתרדה צרי־כה להזעיק המונים.

קריאתנו היא: „ניקהל ונעמוד על נפשנו״! ניקהל לשמור על הישגי העבר, לקיים את הקיים בהווה, ולהבטיח את העתיד. רק בכוחות גדולים מאוחדים בתוך המחנה, בהפעלת כוחות אדישים ובריכוז קרובים שנעשו רחוקים (מתוך נדידה למחנות אחרים), נוכל להקים בעזרת השם משמר נאמן לכל הקיים בהווה, לכל הישגי העבר, וגם נוכל להקים חיל כסור אשר יילחם למען העתיד, למען הדור הצעיר שלנו, שעדיין אינו מבחין מה רבות הסכנות האורבות לו בדרכו.

ושלושה דברים דחופים לפנינו: א) לאחד באחדות־אמת את הכוחות הפעילים בתוך ה־מחנה; ב) להפעיל במרץ את הכוחות האדישים־הרדומים; ג) לקרב וללכד את העומדים מחוץ למחנה שלנו — ובשלוש־אלה נגדיל כוחנו בכמות ובאיכות.

יחד נקים הנהגה חדשה, אשר תייצג נאמנה את כל המחנה הדתי־הבונה.

יתחדש ויתקדש המחנה המאוחד והמלוכד, יתחדש בפנים־חדשות של נוער, בפנים־חדשות של יהודים טובים שמזדהים עם רעיונינו, שנהנים מפעולותינו. ויתקדש ביזמה מבורכת לחיזוק כל קודש בישראל, כל קודש בחיי הפרט ובחיי הכלל.

במלאת 50 שנה לפטירת מרן הגראי״ה קוק זצ״ל, נברין על הגשמת חזונו, חזון אהבת־חינם. באהבה־רבה ובאהבת־עולם נתאחד כולנו, ונקרב אלינו את כל מי שחרד לעתידו של עם ישראל, את כל מי שחרד לעתידה של ארץ־ישראל, ל־בניין־העם ולבניין־הארץ על יסוד תורת ישראל.

קול דמי נאמני־תורה־וציון זועקים אלינו־אלי־כם מן האדמה. קול דמי קדושי כפר־עציון, ראשוני שדה־יעקב, בוני טירת־צבי ולוחמי כפר־דרום, קוראים ואומרים: שמרו על כל מה שהושג בחומר וברוח, על כל מה שנבנה בריכוזים התב־רתיים, בקיבוצים, במושבים, בשיכונים. על כל מה שנוצר במוסדות החינוכיים, התייצבו על משמר דמותו הרוחנית של עם ישראל, על משמר קדושתה של ארץ־ישראל! למען כל אלה הקרבנו את חיינו, למען כל אלה שפכנו את דמנו.

ותשובתנו צריכה להיות: „נעשה ונשמע״! „כ־איש אחד, בלב אחד״.

יצלה קולנו המאוחד ויעורר קרובים ורחוקים להיחלץ חושים בכוחות מחודשים לכל מה ש־ימי־המצוקה דורשים מאתנו.

נחזור כולנו יחד לתקופת מסירות־הנפש למען כל הקדוש והיקר לנו, נחזור כולנו יחד לתקופת החלוציות, ונקיים אותה בגופנו וברוחנו, בכל המשימות שהשעה מטילה עלינו.

— חזקו ונתחזקה למען תורתנו, למען עמנו, ולמען ערי אלקינו, והשוכן בציון יהיה בעזרתנו.

חומר למחשבה / מאת משה אונא

בציבור שלנו שולטת היום דעה שאנו נמצאים בתהליך של החרפת היחסים בין דתיים וחילוניים בישראל. לא קשה להביא הוכחות לכך. הדבר מדאיג רבים ולא רק במחנה הדתי. כי אם מצב זה יתמיד ואולי אף יחריף עלולות להיות לכך תוצאות קשות. התגובות על מצב זה משני חלקי החברה הישראלית יכולים ללמד אותנו דבר על הסיכויים למצוא מוצא מן הסבך שלתוכו נקלענו.

אם נתבונן בתגובות מצד פלגי המחנה הדתי מתקבל הרושם שהמגיבים משוכנעים שהצדיקים הם במחנה הדתי והרשעים מעבר למתרס. שורר בטחון גמור שמצד הדתיים לא נעשה שום דבר שיכול היה לתרום להסברת התגובות, הנזעמות בחלקן או אף להבנתן. הצד שכנגד הוא האשם בכל. דעה זו מוצגת, כמובן, כל בחינת הנעשה אצלנו. אם ידוע מראש שהכל שפיר אצלנו ואין לחילונים על מה להצביע כטעון תיקון וכל תר־עומת היא פרי של עמדה אנטי־דתית, לא תתעורר המחשבה שמא בכל זאת יש דברים בהתנהגות הדתיים או בהנהגתם שמכביד על החילונים ללא צורך ושתורם ליחסים העכורים הקיימים.

קשה לקבל את ההנחה שאמנם קיים מצב כזה (פרט למקרים יוצאי דופן לגמרי) שכל הצדק הוא בצד האחד וכל הרשע והקלקול מן הצד שכנגד. ביחוד כששני המחנות מורכבים מגורמים שונים ומשונים; שניהם הם בחינת „צבור״ = צדיקים בינונים ורשעים.

שמא היה זה מן התבונה ומן התועלת לבחון את הדברים לגופם? אני מוכן להציע לפחות הצי־הריהר נושאים בעלי חשיבות שבחינה כזאת עשויה להיות במקום.

יש אווירה בקרב הציבור הדתי כאילו הוא כציבור דתי במצב של נרדף. ויש בתוכנו אישים שמטפחים אווירה זו. לא מובן לי, דרך משל, שרב ראשי מצהיר (כפי שצוטט בשידור „צירופים״ במוצאי שבת) ש„יהודי דתי מרגיש בארץ כמו יהודי בין הנאצים״. יש להתפלא שאין נותנים את הדעת על המשמעות המחרידה שיש לדברים כגון אלה ועל התוצאות ההרסניות שעלולות לצ־מוח מהם. דומני שהנהגה אחראית היתה צריכה לפעול במרץ נגד הלכי־רוח כאלה.

מתוך הרגשת פחד כזאת מתפתחת אובססיה ומכאן רק צעד קטן עד לקביעה ש„כולם נגד ה־דתיים״ ואין אצל החילוניים אנשים, שאיתם אפשר וכדאי לדבר ולטכס עצה כיצד „לפרק מוקשים״. האם מי שמסתכל בעובדות בעין בלתי משוחדת יכול להסכים לקביעה זו? האם לא ברור שרבים רבים בין החילוניים מתנגדים ל„ציהוס״ על ה־דתיים, שחוגים מסויימים מטיפים לו ופועלים להפצתו? מתנגדים לזה גם כאלה שיש להם ביקו־רת חריפה על כמה תופעות שהציבור הדתי סובל מהן — ומשלים עמהן.

האם אנו מעוניינים בגיבוש „דעה״ כזאת העושה את כל הציבור החילוני לחטיבה אנטי־דתית אחת ומעמיד בראשה את הקיצוניים — הגרועים — שבו?

את מי זה משרת אם לא את הקיצוניים שבקצה המחנה? האם לא היינו צריכים לפעול במרץ כדי להבליט שקיים קו מבדיל ברור בין החלק הגדול של החילוניים שהם מתונים ושדעתם אינה נוחה מהמלחמה המתנהלת בתוך החברה היהודית בארץ? הרי סביר להניח שעמדתנו זו תרפה את ידיהם והם במשך הזמן ישלימו עם השתלטות האנטי־דתית הלוחמת, אף על פי שאינם רוצים בכך. אם לא מתגלה מצד הדתיים הרצון להנמיך את החומה ההולכת ומוקמת הם עלולים להשלים עם הדבר על אף השלילה שהם רואים בו. האם יש לנו עניין בהתפתחות כזאת?

מדוע אין אנו מחפשים את אלה שאתם אפשר לדבר? במקום זה מתרכזים בוויכוחים עם אלה שכל כוונתם לנגח ולהחריף את „הניגודים״. כאילו זו מצוה לרדת לרמתם של אנשים כמו הרסגיר, משה דור דוגמתם. כך מגיעים להשוואות שהדעת לא סובלת אותן. טורחים טירחה יתירה כדי „ל־הוכיח״ שהאנטי־דתיים הם כמו הנאצים. המסקנה: כך עלינו להתייחס אליהם! האם זה דרכם של ציונים דתיים, האם זה דרכם של תלמידי הרב קוק זצ״ל?

האם על ידי עצם הוויכוח ברמה זו אין אנו במו ידינו יוצרים הזדמנות להפיץ שקרים על הדת היהודית ונושאיה ולהרחיק מאתנו כל בעל רצון טוב? האם יכול להיות ספק שהם זקוקים לוויכוח ברמה זו כדי לקדם את מגמותיהם? אין מנוס מן המסקנה שוויכוח כזה מזיק בראש וראשונה ל־מחנה הדתי!

אולי נעצור כאן לרגע ונשאל את עצמנו: איך „אסטרטגיה״ זו של „הקהה את שיניו״ בכל מחיר, משפיעה עלינו הדתיים (מלבד שהיא איננה יעילה, כפי הנראה)? אווירת הפחד עם תחושת ה„צדקות״, חוסר הבחנה בין בעלי הדעות האחרות, ניהול ויכוח אך ורק עם הקיצוניים שבמתנגדינו — הרי כל זה יוצר מנטאליות בלתי בריאה של חולי־שה והסתגרות. האם אנו מעוניינים בה? האם היא נראית לנו נכונה, רצויה וסימפאטית? האם נוכל לרצות שעליה יושתת עתיד היחסים בין דתיים וחילוניים בישראל?

שמא נדון בשאלות אלה ברצינות ובאחריות ונגיע לידי מסקנות?!

להיות יהודי במדינת היהודים

אין האילן נעקר אלא בבני־ביתו
(תנא דבי אליהו רבה)

הסך עשותה עמנו הטלוויזיה הישראלית כאשר באחד ה„אמשים״ (כלשונו של קישון), שילבה עבורנו את ההומוריסקה בהופעתו של הפרופ׳ ליי־בוביץ בתוכנית „זה הזמן״, בין הקריקטורה ההב־רחית „קרובים־קרובים״ לבין הקטעים „המתגכים״ שבמחזמר „זה כלכותה״. חבל רק שהקינוח בסיף התכניות בהופעתו הגרוטסקית של דבליש הפילוסוף בולבן טשטשה מעט את מנות ה„אינטלקטואליה״ שבהן האכילו אותנו מסדרי התכניות, וזאת בודאי כנקמה על שלא שילמנו די לפרסומים המוצלחים בקשר לתשלום האגרה.

כבר התרגלנו לדמותו הנרקיסיסטית של מנחה התכנית, ואין אנו מצפים ממנו לראייה מאוזנת של דברים ולמתן שוויון הזדמנויות למרואיינים. הוא שייך בהחלט לנורמה שפיתחה התקשורת הישראלית, והאפשרות היחידה היא לוותר על ה־תענוג המפוקפק של הצפייה במדיום צלוב ומסכן זה.

תמיהתנו התעוררה בעת השתפכותו של פרופ׳ ליבוביץ הבן, אשר ציטט ציטוט־כל״איש פסוקים קדושים מסידור התפילה, בלי אמונה בסמכות ה־אל־יית וגם בלי ידיעה מרובה בה„גותיהם המיו־רדות. היתה זו עמידה רטורית סתמית תוך ניצול ליוו תיאולוגית, שאותה מאמצים לאחרונה רבים כ־ילה המבססים כמהר כן המקורות ציטוט־כלא־יים.

להצדקת טענותיו על כך שההלכה היא אנטי־סיבית והיא מהגכת לניקנות ולכל מיני פורענות הוא הביא סיפורו של הנכרי שבא ללמוד את התורה כולה על רגל אחת אצל הלל הזקן, תוך כדי כך קר ליבוביץ הבן שידי שבח להלל הזקן כדי להוכיח לנו שאין הוא כנוער מידע ומהגבן היהודי. וכי מה רע בשבחים להלל? אלא מהי? באותם רגעים ובהתחשב בסיטואציה הגרוטסקית שאי״ה הוכנסנו על ידי המתיימר להכשילנו ב־סוגיה של „מהי יהדות״, נזכרנו באותו סיפור־משל על הכלב שנהג מדי לילה לנבוח אל הירח. כאשר נשאל על ידי שאר בעלי החיים לשם מה הנביחות, ענה להם בנאום רטורי מנומק שאין הוא אלא שו־יד ומשבח את יופיו של הירח ואת קסמו המיו־חד. תמהה צפור קטנה שמנוחתה הופרעה על ידי הנביחות והיבבה: „מעניין, לכלב דרך שבח משונה. הוא עומד ומשבח — ושומעים רק קול נובחו״...

מהות היהדות — האמת

אליבא דפרופסור ליבוביץ, צריך היה העם הזה לנהוג את ההלכה מיד עם קום מדינת ישראל ולי־הפסק אך ורק בערכים ההומניטריים שביסודה של היהדות.

לביכך אין ספק שהיינו הופכים להיות עם מאוד מיוקד, מאוד פופולארי. מאוד מקובל על הגויים, לא כפי שהננו היום כאשר אנו עדיין סוגדים לג בה הגזענית שבמאמר: אתה בחרתנו.

אליבא דכל ילד יהודי המרשש בתורת ישראל ובביורותיה, היהדות היא חיי היהודים בפועל וה־הלכה היא האנרגיה הרוחנית של עם ישראל.

לא השכיל פרופ׳ ליבוביץ לראות אף לא בעיני רוחו את אשר ראתה עשה על היום, ועל כן קשה לו אולי לעכל שהיהדות על פי כהותה הפנימית היא אמונת העתיד ולא אמונת העבר, על פי הדוגמאות המלומדות שהרעיף עלינו.

מאת יוסף דור

האמת היא, שחשתי מבוכה ביחס ל„מסתורין״ שהוא ניסה לעטוף את הפסוקים המתייחסים ל־עבודת המקדש ולפסוק המיוחד שבתפילת העמידה — „והשב את העבודה לדביר ביתך...״, תוך הד־גשת אפשרויות התשובה של בחור ישיבה בעת התפילה.

אולי זה דבר שאין להתווכח עליו מפני שהוא עניין שבאמונה, אשר לפחות אצלנו ואצל בנינו הלומדים בישיבות, היא לא נעשתה חולין.

ההבדל המהותי בינינו הוא בכך, שהפנתיאון „היהודי״ של פרופ׳ ליבוביץ הבן מכיל את מארכס, פרויד, ויטגנשטיין ואולי גם איינשטיין ומנדלסון, ואילו אצלנו ואצל בנינו עומדים בשורה הראשונה ענקי התרבות היהודית וההלכתית: רבי עקיבא, רבי יהודה הנשיא, רבי יוחנן בן זכאי ורבי שמעון בר־יוחאי, רבי סעדיה גאון, רבי יהודה הלוי, הרמב״ם, רש״י, הבעל שם טוב, בעל התניא, הרב קוק ודומיהם, תלמידיהם. כל אלה פעלו בתוך קיבוץ יהודי ומלוכד, מתוך הרגשה עזה של זהות לאומית כיהודים, ורבים מהם, בעצם, מתוך דביקות פעילה בהחייאתה המשיחית של אר־טונומיה לאומית־יהודית.

המהות היהודית שלהם ושלנו היתה „אמת״, ועל כן לא אבד עליה הכלח, כפי שאבד הכלח על הציונות המודרנית, ששורשיה לא ינקו ממסורת עתיקת היומין ומספרות יהודית־הלכתית. מן הספ־רות הרבנית ומספרות החכמה המקראית אשר יצרו בכל הדורות את ה„גניוס היהודי״.

אין לנו ספק שגם אביו של ליבוביץ ג׳וניור לא יכחיש עובדות אמת אלה. ועל כן אין אנו חוששים על מה יושבו בינינו בעת תפילת העמי־דה, כמה מהם יתפקרו ח״ו, כמה מהם ירדו מן הארץ לרעות בשדות תרבות גויים, כמה מהם יתבוללו ויתנשאו לשאינן מבנות ברית, משום שהר־רתם אמת ויהדותם אמת.

מוסר אוילים — אוילות!

האמת שגם איכפת לנו במיוחד מהי דעתם עלינו של אלה אשר הסכו את דניאל כהן־בנדיט (דני האדום) ואת עסקני שלום עכשיו ליורשיהם של הנביאים ושל בעלי המוסר ביהדות. אם פרופ׳ ליבוביץ מרגיש סיפוק בחברתם, שיבושם לו.

מצאנו בבראשית רבה פסוק ט״ו, „שאילני סרק קולם הולך״. לא זכורה לנו תקופה הרת דיכאון מזו של היום, שעליה ניתן לומר מאמר חכמים זה, כי הרי כשאומרים לאילני מאכל למה אין קולכם הולך, עונים הללו: אין אנו צריכים, פירותינו מעידים עלינו.

יש כלל בטבע שאין האילן מתברך בברכת גידול וחוסן, אלא אם כן הוא מכה שורשים מוצקים בקרקע מוצקה.

כלום עלינו לבוא ולהעיד שפירותינו מתוקים וחינוכנו מושרש ומוצק בקרקע מוצק של ההלכה היהודית?

ולא אחת נראה לנו שזוהי למעשה הסיבה העיק־רית בגינה משתולל ההמון המוסתר ע״י שוללי ההלכה, משום שמוסריותה (ערכיה ההומניים ותר־בותיים מכבידים עליהם.

לאחר קפקא איני מכיר שום מוח המסוגל ליצור „אינפרנו״ (גיהינום) מזעזע יותר מזה ש־מנסים חסרי אחריות ציבורית ליצור בכל האמצ־עים העומדים לרשותם כדי לעקעק יסודות היהדות.

הנחמה שלנו היא בזאת, שהנתלים היום בנוש־אים שהם ציפור נפשו של העם היהודי — כעם, כדי לבטלם, עשו זאת בעבר גם לגבי היסודות ההיסטוריים המדיניים המוסריים שביסודה של המדינה היהודית החדשה. לאמיתו של דבר הם אף לא טרחו לקרוא את „מדינת היהודים״ של הרצל, וזה לא מנע מהם להיות זריזים, בדיבור על רקעה של הציונות. הם מגששים באפילה, מוציאים דברים מהקשרם העניני, המעטים המנסים לעיין בהלכה היהודית ובספרי ההגות של ענקי הרוח היהודיים הם חסרי כלים רוחניים להשיג את ה־מופלא והמיוחד שביהדות.

לסיכום פרק זה היינו רוצים להדגיש שמקובלת עלינו הגישה שמי שאין לו אמונה אינו מקבל מוסר ואינו רשאי להטיף מוסר, ועל כך כבר אמר החכם באדם: „מוסר״ אוילים, איוולת (משלי).

להיות יהודי

לצערנו, אין לנו שום דרך אחרת היום להביע את החילוק בהשקפותינו אלא באמצעות דברים שעשויים אולי לחדור לתודעתם של המתיימרים לדעת את „הכל על הכל״.

נבחר איפוא בקפדנות את דברינו ואף את הצי־טטות מבלי להוציאם מהקשרם: ליהודים שומרי מצוות האמונים על יסודות ההלכה היהודית נאמר: „עיקר היהדות הוא רק לילך בתמימות ובפשטות בלי שום חכמות, ולהסתכל בכל דבר שעושה שיהיה שם השם יתברך״. אין כל סיבה ליפול ברוחך משום שאתה יהודי גאה שומר הלכה.

את היהודים הדוגלים בתורת זאב ז׳בוטינסקי נפנה לדבריו על החינוך הלאומי (גולה והתבוללות, עמוד 99) שם נאמר: „נחדל לחשוב את יהדותנו למשא כבד ונלמד להוקיר אותה!״.

היהודים חניכי תנועת העבודה בכל הדורות ייטיבו לעשות אם ילמדו במקור את אשר הורו אותם מוריהם ומחנכיהם: „להיות יהודי פירושו של דבר שהוא משיף את הרקע של המהות היהו־דית שהיתה חבויה תחת שכבות מרובה של חומר זר של רעיונות זרים; של השפעות נכריות״.

דברים אלה נאמרו ע״י גורדון, ואילו ברל כצנל־סון ב„כתבים״ (תרפ״ס כרך ראשון עמ׳ 145) אומר לכם: „יש יחוד יהודי שבנפש, העולם ומתגלה לפעמים בלי דעת בעלים!״...

ולכל שאר היהודים המגששים באפילה ו״מוכר היהדות כפי שמובא בהלכה היהודית אינו מקובל עליהם אין לנו אלא להביא להם דעות השקפות שנתקבלו בעבר משום שנאמרו על ידי יהודים שאינם שומרי מצוות. וכך אומר משה הס (רומי וירושלים עמ׳ 114): „מוסר היהדות הוא מוסר תר־עלת־חברתי במובן היותר נעלה של מלה זו. מהותה הלאומית של היהדות לא זו בלבד שאינה מתנגדת כלל להומניות ותרבות, אלא שהללו כל עצמן אינן אלא מסקנותיה ההכרחיות של היהדות. מתוך היהדות צמחה ועלתה כל השקפת החיים ההומניטרית של זמננו״.

...ואני כיהודי דתי שומר מצוות הנראה בעיני אחי החילוניים כשרלטן וכגנב חייב להזכיר להם ערך „אנושי־מוסרי״.

שגדולה אונאת דברים כאונאת ממון.

סיכומו של שבוע

מי מייצג את הפלשתינים?

מטוטלת הפסי־משבר מוחלפת מעיד — ליכוד הוזיז ונעה מן התחום המדיני אל התחום הכלכלי, בעוד אקטואליותו של הנושא ה־מדיני לא פגה.

צעדיו המדיניים, הגלויים והסמויים, הביאו עד כה תוצאה חיובית אחת, חשיפת קלפיו האמי־תיים של ערפאת ותלותו בבריתיו. הובהר מחדש, לאלו שזקוקים להוכחה נוספת, שמדינה פלשתי־נית עצמאית, שאש״ף חותר להקמתה (בעזרתם של חד״ש ו„המתקדמת״ בישראל), תהיה בסיס סובייטי באזורנו.

פרט נוסף שנחשף, חשוב ומדאיג, המחייב פעילות נמרצת מצד ישראל, הוא השינוי שחל בעמדתה של ארה״ב, לפיו „בתנאים מסויימים תס־כים ארה״ב לשיתופו של אש״ף במשא ומתן״. בשינוי זה הוסר פרט חשוב אחר, ששיתוף אש״ף בבר״מ מותנה בהסכמה של ישראל.

בהיותו טרוד בנושא „הצמיחה״, דחק ראש הממשלה, שמעון פרס, הצידה את העובדה שכבר ב־25 בינואר הביאה ארה״ב לידיעתו את השינוי המשמעותי הנ״ל, בתקווה לקדם את הפרוייקט של „בלעץ״ בר פרס את השינוי, כדי לאפשר כינוסה של אותה „ועידה בינלאומית״, ואף לא הודיע עליו לא לממלא מקומו, שר החוץ יצחק שמיר, ולא לשר הביטחון, יצחק רבין. במערך מסייעים לפרס להבליע עובדה זאת. השאלה היא: לכמה זמן יתעלמו מעצם השינוי בעמדת ארה״ב, ויסתירו את המידע בנושא מהשרים ה־בכירים בממשלת האחדות?

בישראל ובארה״ב יודעים, שחוסיין לא ניתק כליל את קשריו עם ערפאת, אם כי הוא מאיץ בפלשתינים שיקבעו ויבהירו מי מייצג אותם, אותה שעה דאג חוסיין להבהיר לישראל מחדש, שלהסדר בינו לבינינו יבוא רק אם יובטחו לו כל השטחים שהיו בידיו ו„אבדו״ לו בתשכ״ז (1967). מכאן שהדיבורים על „פשרה טריטוריאלית״ עם חוסיין נעשו יותר נטולי ממשות.

מובן שאין המצב הזה מונע המשך המאמצים והנסיונות להרחיב את „הגשרים הפתוחים״ ול־האציל סמכויות לנבחרי התושבים הערבים ב־יש״ע, כדרך לגיבוש נציגות הנהגה פלשתינית ללא אש״ף. דרך זו רצופה סיכויים וסכנות, אך אין אחרת טובה ממנה, כלבד סיפוח שטחים אלה למדינת ישראל.

מראשיתו של הסכסוך היהודי—ערבי נמנע פת־רון מוסכם בין הצדדים, גם ובעיקר מהיעדר נציגות ערבית עצמאית מוסמכת. כך היה גם בתקופת שלטון המנדאט הבריטי, שנקט בקו הידוע של „הפרד ומשול״, כשל„שולחן עגול״ בלונדון הוזמנו ראשי מדינות ערב שפעלו עפ״י שיקולי אינטרסים שלהם ולא של ערביי ארץ ישראל.

גם עתה אין לשבת בחיבוק ידיים ואין לסמוך על מצב של קיפאון ולחשוב ש„הזמן פועל לטו־בתנו״. אין הקיפאון מועיל לקירוב השלום ה־נכסף. את הפעילות המדינית אין להפסיק ויש להמשיך בה בתיאום מלא בין השותפים לאחדות הלאומית, בזהירות, בעירנות ובתבונה.

יונה כהן

ראש הממשלה, שמעון פרס, היה השבוע אורח פיקוד צפון. נלוו לסיורו שר החקלאות, אריה נחמקין, הרמטכ״ל, רב־אלוף משה לוי, ואלוף פיקוד צפון, אורי אור.
בתמונה: ראש הממשלה מקבל הסבר מפי קצין בשטח ברמת הגולן.
(צלם הרצל כהנאי, יחידת דובר צה״ל).

הסתירה בלבנון

ההחלטה על כניסתו של צה״ל לדרום לבנון היתה מלווה בדי־למה קשה. חטיפת שני חיילי צה״ל חייבה פעולה נמרצת של חיפוש אחרי החוטפים באיזור, על יסוד הכלל שאין משאירים פצוע של צה״ל בשדה. מאידך גיסא, יש לנו הסכם בלתי כתוב עם הארגון השיעי „אמל״ שאין אנו נכנסים לדרום לבנון, וב־תמורה מונע ארגון זה מאש״ף ירי קטיושות על הגליל. הכניסה ללבנון עוררה מיד את ארגוני ההתנגדות האיסלמית בדרום־לבנון להכריז על „מלחמת ג׳י־האד״ נגד ישראל, תירוץ שהיטב לו בכליון עיניים.

ההכרעה על הכניסה היתה לצד שמירת העיקרון של נאמנות לכל חייל צה״ל הנמצא בצרה בעת מי־לוי תפקידו, גם אם זה עשוי לה־זיק לאינטרסים הבטחוניים של יש־ראל. כוחות צה״ל נכנסו לדרום לבנון בכוח ניכר וסרקו את השטח. במהלך המבצע נמצאו גם מחסני נשק ותחמושת גדולים. המפעלה תבעה גם קרבן אחד, אלון בן־שחר הי״ד, שנפל באש מחבלים במהלך הסריקה. ההכרעה ליציאת הכוחות נפלה רק לאחר שנתברר שאין סיכוי למצוא את שני ה־חטופים.

שר הביטחון, יצחק רבין, שקי־בל על עצמו את האחריות למהלך זה, הסביר לציבור את הדילמה שהוא עמד בפניה ואת האחריות שקיבל על עצמו בהכריעו להכניס את צה״ל לדרום לבנון.

עם זאת, עומדת השאלה על תה־ליך קבלת ההחלטות במערכת ה־ביטחון. ההחלטה על המבצע נפ־לה בהכרעת שר הביטחון, ראש הממשלה והרמטכ״ל ולא הובאה לדיון לפני הקבינט הבטחוני. זאת למרות שהיה זה גם מבצע בעל משמעות מדינית. בדרום לבנון „אמל״ הוא הגורם השליט. הוא הצליח לנטרל את ארגוני אש״ף, אך הארגון „חיזבאללה״, שהוא ארגון שיעי קיצוני המקבל תמיכה מאיראן. כניסת צה״ל לכמה כפ־רים שבהם התבצר ארגון זה בד־רום לבנון, תסייע בעקיפין לאר־גון „אמל״ לתפוס את עמדותיו של הארגון הקיצוני „חיזבאללה״. גם מחסני הנשק שהיו בידי הארגון בכפרים אלה נחשפו, וחלקם פוצצו וחלקם נלקחו שלל.

יחד עם זאת, נזהר צה״ל שלא לפגוע בכפרים ולא לכבוש את האזור, בבחינת אדמה חרוכה, כדי שלא לנתק את הקשר הבלתי רש־מי עם ארגון „אמל״, הנזהר בינ־תיים מלבוא בעימות עם צה״ל, למרות שהוא לא מצהיר על כך בגלוי. בשעתו הוצע ל„אמל״ ל־קבל באופן רשמי את השליטה על דרום לבנון, בתנאי שיהיה אחראי למנוע ירי קטיושות על ה־גליל. אך הוא לא השיב להצעה.

בינתיים אין ידיעות בדוקות על גורלם של שני החטופים. במשך השבוע נשלחו כמה קטיושות ל־עבר הגליל.

י. א.

פתיחת שוק ההון בלי „סומך נופלים״

הוויכוח הגדול על חידוש „ה־צמיחה במשק״ לא הגיע עדיין השבוע לידי הכרעה. הדיונים בין שני הגושים הגדולים עמדו בסימן „הליכה על הסף״, אך שני הצדדים נמנעו ממשבר אמי־תי. היה ברור להם כי אין עילה למשבר כזה.

ככל שהבירורים מתמשכים ברור יותר ויותר כי „חידוש הצמיחה״ שעליו מדובר אינו אלא כיסוי ל־מבצע „סומך נופלים״. הכוונה היא בדרך זו לחלץ מקשיים כספיים את „סולל בונה״, קופת־חולים ומוש־בים חקלאיים השקועים בחובות גדולים. שאין להם כיסוי מלא. נעשה כאן ניסיון להשיג הזרמת כספים לגופים אלה באמתלה של חידוש צמיחה במשק. כל זאת בלי שייקבעו מראש קריטריונים למי נותנים ולמה נותנים. ישנה הס־כנה שאין לקפח גופים אלה ב־השוואה לאחרים. אדרבה, החקל־אות היא פנינה במשק הישראלי. זכתה למוניטין בעולם. קופת־חולים משרתת המבוטחים ויש לאפ־שר לה להמשיך בשירותים. „סולל בונה״ אינו גרוע מגופי בנייה אח־רים. אבל יש לתמוה על כך ש־גופים אלה הרשו לעצמם לקחת הלוואות בהיקפים שכאלה, בלי ש־יבררו לעצמם מהיכן יכסו אותם. זאת כפי שיש לתמוה על כך ש־הבנקים אכן נתנו לגופים אלה הלוואות ענק, כאשר ברור היה שבאופן רגיל ובלי גיבוי ממשלתי אין אפשרות שהסכומים יוחזרו כתקנם בבוא הזמן.

הזרמת כספים בדרך של „פנקס שיקים פתוח״ היתה מחזירה את המשק לעידן האינפלציה המואצת. יתרה מזו, הגופים המשקיים השו־נים היו חוזרים לסורם: היה מת־ברר להם שאכן אפשר לסמוך על כך שהממשלה תעמוד מאחורי המפעלים במצוקה בכל מקרה. זוהי אנטיתיזה להתייעלות ולשינוי מבני במשק.

בשל כל אלה לא ניתן „אור ירוק״ עד כה לחידוש הצמיחה ב־נוסח זה. לעומת זה נתקבלה ב־ועדת השרים לענייני כלכלה הח־לטה אחרת שיש בה יסוד בריא בגיוס ההון בישראל. ההחלטה או־מרת כי המגזר העסקי יוכל לגייס בשנת 1986/7 450 מליון דולר בשוק ההון.

מהי משמעות החלטה זו? כיום הממשלה היא הסופגת את הכס־פים בשוק ההון. ההוראות מחייבות את הגופים המוסדיים — קרנות הגמל והפנסיה, חברות הביטוח, קרנות ההשתלמות ועוד — ל־השקיע כ־90 אחוז מכלל הכספים שבידם באגרות חוב ממשלתיות או בהפקדות אצל החשב הכללי. כ־תוצאה מכך הם יכולים להפנות רק סכומים זעירים לשוק הפתוח. ההחלטה שנתקבלה משמעותה היא שיופחתו השיעורים שיש להפקיד בידי החשב הכללי או להחזיק ב־אגרות חוב ממשלתיות. הדבר יאפ־שר לגורמים עסקיים להנפיק אג־רות חוב משלהם בתנאים מוש־כים יותר, כפי שייקבע. בדרך זו יגייסו גופים אלה כספים בהלוו־אות לטווח ארוך בארץ, במקום להשיג הלוואות בחו״ל.

בדרך זו, כפי שהצביע עליה נגיד בנק ישראל, ד״ר משה מנ־דלבום, יש תרומה למשק. לא יגיי־סו כספים בחו״ל באופן שמגדיל את החוב החיצוני ולא ידפיסו כס־פים בארץ בדרך שתביא ללחץ על הצריכה. המגזרים יפתחו יותר שוק הון לטווח ארוך שממנו יוכ־לו המפעלים לשאוב את המשא־בים הדרושים להתפתחותם.

החלטה זו אינה חותכת את הוי־כוח על חידוש הצמיחה ואין בה התשובה לנושאים שמערכת „המע־רך״ חותרת לה. אבל זוהי בהח־לט תרומה חשובה לצמיחה ברי־אה בדרכים משקיות.

יצחק דויטש

ההסתדרות נאבקת וגם מציגה תכנית הבראה

אימת האבטלה והדיה, המגי־עים עד בית הוועד הפועל של ההסתדרות, שינו את ההתייח־סות של הנהגת ההסתדרות כל־פי תכנית ההבראה הממשלתית. ונגררו היערכות חדשה לקראת מאבקים שתכליתם, בעיקר — להבטיח משאבים למניעת פי־טורים המוניים.

„לא נוכל בשום פנים ואופן ל־השלים עם כצ׳אית כור״ — אמר השבוע המזכ״ל ישראל קיסר, ב־ציינו, כי ההסתדרות מצידה נתנה את הכל כדי להבטיח את השקט התעשייתי, וגם כשהיכה שהעוב־דים השכירים נושאים בעיקרו של הנטל ומשכורותיהם נשחקו בעש־רות אחוזים. בכל זאת לא נוצל נשק השביתה, כדי למנוע זעזועים במשק.

אך עתה, כשמציירות הפיטורים קמה זעקה גדולה על אבטלה חמו־רה, נוכח הכרזותיהם של בעלי מפעלים, על כוונתם להמשיך ו־לצמצם את הפעילות היצרנית, תוך פיטורי עובדים, סבורה הנהגת ה־ההסתדרות שאסור עוד להחריש. זו עודדה איפוא את ראשי עיירות הפיתוח להפגין בירושלים, וזה עצמה כדי שהצליחה למנוע את ההפגנות בספנות ישראל, וחוב־צת עצה את הצגת התקציבים הנדרשים ל„צמיחה החדשה״.

ראשי ההסתדרות מכסים להכ־חיש כאילו הם מנהלים „יד אחת״ עם ראשי „המערך״ במגמה להביא לפירוקה של ממשלת האחדות ה־לאומית והקדמת הבחירות. אין זו כוונתנו, יאמרו לך, ויוסיפו. כי טענותיהם מכוונות, למעשה, גם כלפי ראש הממשלה, שמעון פרס, שאינו עושה די למניעת האבט־לה, למרות שהוא היה השבוע „ה־מוביל״ במאבק נגד שר האוצר „המחזיק בכספים״.

ההסתדרות, החוזרת וטוענת, כי מאבקה הוא עצמאי בהחלט, מצאה לנכון להציג בצד הדרישות לתקי־צים ממשלתיים גם תביעה חד־משמעית לבטל, למשל, את ייקור התחבורה הציבורית ב־25 אחוז, כפי שהממשלה החליטה בישיבתה בתחילת השבוע, „אפילו ממשלת בגין לא העיזה לנגוע בלחם וב־תחבורה הציבורית ולהעלות מחי־ריהם בהיקף כזה״ — אמר ישר־אל קיסר, בציינו, כי עיקר הנפגי־עים יהיו בעלי משפחות מרובות ילדים וציבור השכירים.

ההסתדרות נאבקת גם ליישום הסכם שכר דהוי בשירות הציבורי. היא עומדת על המשמר שלא יקופ־חו מוסדות ציבוריים בכל הקשור להקצבת התקציבים. יחד עם זאת היא גם מציגה תכנית כלכלית חדשה, שתכליתה — להעביר קרן של מיליארד דולר להבטחת ה־צמיחה המחודשת במשק.

גם העובדים השכירים ישאו ב־נטל מימון הקרן. ביניים הקריבים, מבטיחים ראשי ההסתדרות, יהה־יו בעבגבית, וכל עובד יידרש „לה־רים תרומה״ לקרן זו. בכך מבקשת ההסתדרות להוכיח שוב ושוב ש־עיניה — טובת העובדים וטובת המשק גם יחד, ועל כך עיקר מאבקה.

חיים פיקרש

עט לשחוק

צמיחה זה בעברית יפה רוטציה. עובדה, כששמיר יחליף את פרס יהיה זה מעבר מהחי אל הצומח.

☆★☆

הרוצח הנאצי איוון דמיאניוק טרם הוסגר לישראל למרות שפעמים רבות שמענו הבטחות המבשרות כי היום יוסגר סופית. בעקבות מצב זה לא התפלאתי כששמעתי שמכנים אותו איוון ה„היום״.

☆★☆

מאות דרוזים התפרעו במהלך ביקורו של ראש הממשלה במג׳דל שמס שברמת הגולן ושרפו את דגל ישראל. קבלת הפנים הוגדרה כחמה עד להטת.

☆★☆

בדיון בעתירה לבג״ץ נגד רשות השידור על ש־היא מחרימה את סיעת „כך״ טוענת פרקליטות המדינה כי אפליית חבר הכנסת כהנא איננה אפליה פסולה. יש אם כן לערוך אפליה בין האפליות. אתם הבנתם את זה.

☆★☆

המכשפות אמנם לא נמצאו במהלך הסריקות ה־רחבות אך פחדם של הילדים עדיין נשאר. לפסיכולוגים לא נותר אלא לדובב.

ב. אילן

השבוע בקו מעט יק

קו הצמיחה...

هكذا من الأصل

עיטורי סופרים וספרים

אורו של ,,ברקאי"

מאת א. אביגד

ברקאי, בטאון רבני מרכזי לעניני רבנות, בירורי הלכה, חידושי תורה, הגות ומחשבה. העורך: הרב שאול ישראלי. מרכז המערכת: יצחק גולדשלג, יוצא לאור ע"י התנועה הד עולמית של המזרחי — הפועל המזרחי בשיתוף עם התנועה בארץ ישראל. קובץ ג' — תשמ"ו.

הקובץ שלפנינו עשיר בתוכנו והביטוי בנושאיו הרבים. ברקאי — כבריק ומאיר עינים בהלכה ובהגות, שאלות העומדות ברום עולמנו, סוגיות אשר כל שוחר תורה עוסק בהן.

כולל ששה מדורים א) בירורי הלכה — הלכה למעשה, ב) ארחות חיים, דינים הקשורים בשולחן ערוך אורח חיים. ג) ארץ ומדינה, שאלות הקשורות בארץ ישראל. ד) הגות ועיון — מחשבת ישראל. ה) מפעלי תורה — סקירות כלליות. ו) [illegible] הישיבות — סוקרים בתווי התורה היהודים בארץ ובעולם.

בריש המאמרים בוסף העורך, הרה"ג ר' שאול ישראלי, הערות להכוונות ומסקנות.

המעמד הרוחני בישראל

בפתיחת הקובץ, סקירה של העורך על אירועי שנה תשמ"ה. כותב בכאב רב — הבוער באהבת ישראל וארץ ישראל — את כאבו, כאב כל שוחרי תורה, על המצב הקודר בישראל בשנה שחלפה. ההסתפרות והשניה של הכפירה אתרא בכלי התקשורת. נגד כל מה שרית יהדות נוקף כלעג, גבורת ותולכת. קדושת השבת נרמסת אף בעבור ,,הבטחים קווי" הבטריצבם. כל ביזויים [illegible] רבי יחד לזעזע היר את צביון היהדות במדינת ישראל. ההתפרקות לעיניי התורה גורמת להתפרקות מכל עול אנושי [illegible]. [illegible] והתפללות בקשישים, הספה לשביעה ר' נשיאי התרבות. הרב ישראלי כותב, כי רק בפעולות לישיבה להפצת התורה תימצא הרפואה לנגעי הדור, ובקיים בהקיה שהאורות שזרעו הגרא"י קוק זצ"ל והרב [illegible] זצ"ל ישיבו להניב פרי והגדל תורה והאדר בארץ ישראל גם בגים הרחוקים [illegible] בי, בהאיר אור הרב על ציון. הכותב על הגאון הר צדיק ר' יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל, ה,,סטייפלר" אשר לא כים באהלה של תורה שנאסף בשנה הזאת. תבהיל לנו ולכל בית ישראל הזקוק לישועה ורח מים.

בירורי הלכה

בבירורי הלכה, פותח הרב שלום משאש, הרב הראשי של ירושלים, במאמר בקיע על דינו זמן בין השמשות, מבהיר את המחלוקת בין הגאונים ובין רבנו תם בקביעת זמן בין השמשות ומסביר מדוע פוסקים רוב העדות בישראל כדעת הגאונים ולא כר"ת. לבריות שמרן בה,,בית יוסף" פוסק כדעת ר"ת ועדות הספרדים נוהגים בכל ההלכות כפסקיו, זאת מפני שהפסקו כבריתם במקום שהיו חילוקי דעות בין הפוסקים ולא נתקבלה הכרעה לפניו, אך בשאלה זו הכריעה ההלכה כבר לפניו ולכן לא התקבלה דעתו לשנות את הקביעות הקודמת, דרך אגב הוא מפנה את התואר ,,מרן" של ר' יוסף קארו בעל ה,,שולחן ערוך" — מבאצרים רבנים נסכם.

הרב חיים דוד הלוי, הרב הראשי וראב"ד תל־אביב־יפו, דן בשאלה אם מותר להשתמש בשבת בשעון אלקטרוני בפרט אם יש בו כפתור להוציא להד דלקה אור בלילה, וחולק על דעת הגרי"ע יוסף בספרו ,,יחוה דעת" הפוסק להתיר. דעתו לאסור בגלל מוקצה ואם יש בו כפתור — אסור בגלל גזירה שמא ישכח וילחץ על הכפתור ויעבור על איסור הבערה בשבת. ויש כוח בידי חכמים לגזור גזירה ,,בדבר שחששו בו חכמי התלמוד". וגם בגלל היות החשש קרוב ביותר — לכן יש לגזור גזירה זאת. העורך מעיר על שתי ההנחות: אינו יודע לאיזה מוקצה לשייך שעון כזה, ואין להחמיר בו יותר מאשר בשעון רגיל; ומטעם גזירה — רק בית־דין מקובל על כל ישראל בידו לגזור גזירה.

השתלת כליות

הרב פנחס ברוך טולידנו, ראב"ד דק"ק הספרדים בלונדון, דן בשאלה מעניינת: אם מותר לפי הדין לאדם להסתכן לתרום כליה לחולה מסוכן הזקוק לה, ואם מצוה של ,,לא תעמוד על דם רעך" מחייב בה אדם להכניס עצמו בספק סכנה כדי להציל חבירו ממות. מביא דעת מרן [illegible] הלכיה רוצה הלי רייך ,,בירושלמי מסיק שחייב אדם להכניס עצמו אפילו בספק סכנה להצלת אחר", אך בשולחן ערוך (הכסף משנה והב"י) ציטם דברי הרמב"ם דוקא אם יכול להציל חייב להציל. ולדעת הרב הכותב המכוון של יכול פירושו בלי סכנה. וכן מביא דעת הרדב"ז בתשובה ,,שאם יש ספק סכנת נפשות הרי זה המתכון חסיד שוטה — מה חזית דדמך סומק טפי". — מנין לך שדם חברך אדום כ דבך. לעומת זה דעת פוסקים אחרים שאפילו בדבר שיש בו סכנה ג"כ חייב להכניס עצמו בספק סכנה כדי להציל חברו ממות.

המחבר מביא את הגמרא בבבא־מציעא ס"ב: שנים שהיו הולכין בדרך וביד אחד מהם קיתון של מים. אם שותין שניהם — שניהם מתים ואם ישתה אחד מהם מגיע לישוב. דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם ואל יראה אחד מהם במיתת חברו, עד שבא ר' עקיבא ולימד ,,וחי אחיך עמך" — חייך קודמים לחיי חברך ע"כ. מכאן מסיק הכותב שלדעת ר' עקיבא — שההלכה כמותו — שאין להיכנס לספק סכנה בשביל הצלת חברו.

העורך מעיר שאין הנידון דומה לראיה, כאן אין סכנה ששניהם ימותו אלא קרוב לוודאי שההשתלה תצליח ושניהם יחיו.

הכותב מביא דעת הנצי"ב מוולוזין וה,,חזון איש" שמחלוקת בן־פטורא ור' עקיבא היא בענין שאם ישתו שניהם יחיו שניהם חיי שעה, ואם לא יתן לחברו הוא בוודאי ימות בצמא. בן פטורא מעדיף חיי שעה לשניהם ור' עקיבא סובר שאפילו כך, חייך קודמים לחיי שעה של חברך.

ה,,חזון איש" מוסיף שגם במקרה שלאחד קיתון של מים ולפניו שני צמאים תלוי הדין במחלוקת בן פטורא ור' עקיבא, לבן פטורא יתן לשניהם וימותו שניהם — שהרי אם יתן לאחד הוא יתחייב להתחלק עם חברו (דבר לא כל כך מובן, שהרי הוא יכול להשקותו בלי לתת לו את המים) ולר' עקיבא חייב לתת לאחד — לפי דרגת החשיבות בהוריות ד"ג — כיוון שחיי עולם של אחד עדיף מחיי שעה של שניים.

הכותב מתפלא על פסקו של ה,,חזון איש" שהרי ר' עקיבא תולה את דבריו בפסוק שחייך קודמים לחיי חברך אבל לא להעדפת חיי אחד על חיי חברו. ועוד, אם המחלוקת היא גם בחיי שני אחרים, אם עדיף חיי שעה של שניים או חיי עולם של אחד, הוה להם לברר במחלוקתם בשני צמאים אחרים שהיא יותר רבותא. ויש להוסיף שאלה יותר קשה, הרי לדבריהם — העיקר חסר מן הספר; גם בספרי וגם בגמרא לא מוזכרת כלל עיקר השאלה אם חיי שעה של שניים קודמים או חיי עולם של אחד קודמים.

הכותב מסיק שאסור להכנס בספק סכנה להציל חברו מסכנה ודאית. העורך מביא דעות פוסקים אחרונים שחולקים בדבר — בעל ,,ציץ אליעזר" סובר שאסור להתרים בגלל סכנה והגר"ע יוסף פוסק שמצוה גדולה להתרים.

הרב טולידנו ממשיך בשאלה נוספת, בה הדין של אותו האיש שתרם כליה והבריא — האם חייב הוא בברכת הגומל או לא? האם אדם שהכניס עצמו בסכנה גם כן חייב לברך ברכת הודאה או רק מי שחלה בידי שמים והתרפא חייב בברכה זו? מביא לשון הספר ,,מחזיק ברכה" של ר' חיים יוסף דוד אזולאי (החיד"א) בו אומר אביו ,,כי הדבר אשר באמר ה' לעשות, כמו חגיגה כישאל ועזרה שכלשר ה' ונינצל אינם חייבים לברך ברכת הגומל. רק בצרה הבאה לאדם בעל כרחו ונעשה לו נס, חייב לברך. כמו חולה שבעל כרחו בא לו החולי ויורדי ים והולכי מדבר, כי בעל כרחם צריכים לעבור בסכנה הם מברכים". ולכן מסיק הכותב שאדם זה שהבריא אחרי שתרם כליה אינו חייב לברך. יש להתפלא על מסקנתו זו, הרי יורדי ים והולכי מדבר בודאי ברצונם ומיוזמתם נכנסו לסכנה ובכל זאת חייבים לברך, המובן בדברי החיד"א הוא, כי אם הדבר מצוה היא לרצונם כמו המוסרים עצמם להרג על קידוש השם שזורדים למות על קידוש השם, כמו שאמר הגאון ר' יוסף קארו ההובטח ל,,מגיד מישרים" על הזכות להישרף על קדושת השם, וכאשר ברצונו לקיים את המצוה ויוצא את הספק כל עצמו אינו מברך לאשר ניצל. אבל יורדי ים והולכים אפילו נכנסו בעצמם בהלכתם אי להיצב, הסכנה משלעצמה אינה להרגם אלא בקב בוהם, חייבים לברך בהינצלם.

דמעת העשוקים

הרב יוסף יהושע אפפעל, ראב"ד דק"ק לידז, מביא שאלה: איש נשא אשה והתברר ללא ספק שאין לו ולא היה לו כח גברא, וכאשר ביקשה הי אשה גט ממנו דרש סכום כסף גדול שלא היה בידה לתת לו. הלכה האשה והתחתנה בערכאות עם איש אחר וילדה שלושה ילדים. כעת באה האשה ומבקשה להכשיר ילדיה.

מביא הרב דעת בעל ה,,חות יאיר" (סימן רכא) ועוד גדולים שהנישואים הראשונים הם מקח טעות ובטלים. אך רוב הפוסקים סוברים שהיא צריכה גט. הרב מצטט הרבה פוסקים שדנים בענין, ורוצה להכשיר את הילדים בצירוף יסוד אחר, הפקעת הקידושין לגמרי על פי פסק של הגאון מבריסק הר הח"ה, שמפסק כך להלכה ולא למעשה ע"פ הגמרא בנזיר, השולח גט לאשתו וביטל אותו לפני שהגיע לידה, אפקעינהו רבנן לקידושין מכנו לפני התוספות שם שואלים, אם בן יהפה על בת אחותי, ישלח לה גט ויבטלו ויפקעו הקידושין. ע"ז ר"י שאין לחוש לכך יכול לחפוה. לכן בנידון זה אפשר להכשיר את הילדים על ידי עצה כזאת. גם הגאון ר' משה פיינשטיין הסכים אתו להכשיר את הילדים ע"י צירוף זה.

העורך מעיר כאן הדיוש יפה והוא אומר, היות שהרופאים קובעים שמום זה היה בו לפני הקידושין ואינו ניתן לריפוי ולו ידעה האשה לפני הקידושין את המום, לא היתה מתקדשת לו, יש לדמות דין זה לדין הגמרא בבבא בתרא קמ"ו, תליוד ונתקדשה — היות איכה לקבל לקידושין — היות שעשה שלא כהוגן אפי עמו שלא כהוגן ומפקיעים הקידושין. גם כאן עשה האיש שלא כהוגן — לו שאל פי רבי בים היו אומרים לו שאסור לו לקדש אשה. לפיכך עושים לו שלא כהוגן ומפקיעים. הקידושין שקידש בלי להגיד לה את מומו זה. לעומת זה מבטל לי[illegible] את ההצעה לגרום להפקעת קידושין על ידי שליחות גט וביטול לדברי רבנו תם, שאם כוונת הר בעל בריתה למטרה זאת בשליחות הגט אין לבנן כפי קיעים את הקידושין.

עולי אתיופיה

בחליפי מכתבים בין הרב דוד חיים שלוש, הרב הראשי לנתניה, ובין הרב שאול ישראלי, הציגו, בהבהרת כל השאלות הכרוכות בפרשה המסובכת של עולי אתיופיה.

הרב שלוש מביא את קנאת כבוד הרדב"ז ש־ ספק שיהודי הבש הם משבט דן. יהודים שהרים והכמה ספרים היהו לכתוב על [illegible] זה שהשפה ע"י מרים — שבהבת ריחוק מקום, קצר מכנו לחקור אחיותם — האמין שהם משבט דן בלי ספק", כי תב הרב, אין כל ספק שלפני שכתב הרדב"ז ש,,הם משבט דן בלי ספק" חקר וברר שהם משבט דן בני ישראל. ובהתוה הרב שלוש דעתו להתירם בלי טבילה, העורך סובר שאין להתירם בלי לצרף הספק הנוסף של התערבות של לא־יהודים, ולהצריכם טבילה.

בעניני הלכה בוודאי שדעת הרדב"ז שהם מזרע ישראל קובעת ללא ערעור, אך בעניני אגדה שהם משבט דן, אין באגדה קביעות הלכה.

יסוד הוויכוח היא השאלה שבה הרדב"ז משרר אותם, בגלל בנהגיהם לקידושין וגיטין שלא על־פי ההלכה וגירות של שבויים שלא גוירו כהלכה. הרב שלוש מסתמך על תשובה אחת המספרת על

(סוף בעמוד 8)

יהודי בריה"מ במאבקם

מאת משה בן־זאב

,,יהודי ברית המועצות" — זהו הקובץ השלישי בשם זה המופיע מאז 1982 וה־ מתאר מזוויות שונות את מאבקם של יהודי בריה"מ להגדרת זהותם הלאומית ועל זכותם לעלות לארצם־מולדתם ארץ־ ישראל. קדמו להם שישה קבצים שנתיים בשם האינטליגנציה היהודית בבריה"מ שהופיעו בשנים 1976—1982, כולם בהו־ צאת ועד המדענים שע"י המועצה הציבו־ רית למען יהודי בריה"מ, בעריכת דוד פריטל.

הקובץ שלפנינו, כקודמיו, מכיל [illegible], מאמרים פובליציסטיים היסטוריוגראפיים, רשימות מתוך חו־ מר של יהודי רוסיה, רפורטאזות, מכתבים ותדריכים המאיירים של [illegible] את הבעיה היהודית של אחד־ [illegible] ואת תשדת הזהות של הנוער העלייה ויהדות הארצאיים.

[illegible] המודעות למורשת של ארצו ישראל לגורלה של יהדות רוסיה [illegible] שהתגלית בכך כבודה [illegible] בעיבור [illegible] של [illegible] ישראל. אכלם לאהרונה של [illegible] ובעיקר [illegible] ובפרט [illegible] שבירבה [illegible] והעקשני של יהודים רבים [illegible], לבכן הוריותיהם ה־ יהודיה. לא רק לכבן בליותם לארץ ישראל מולדתם, אלא גם לכבן ובליותם התרבותיות הדתיות בתוך ברית המועצות עצמה: בתי ההכנסות הקשית להפי־ לה בעברית, ליהודי יהיה ואפשרות לקיים כצוות עצמאות. גם ליהדי עברית, איום הנוצר הסבאתי. [illegible] והנשי בתי הספר [illegible], גדולה של יהודי ברית המועצות אינני דווקא בהחום דאגר הרב התחברותית הלאבית. הנה קראנו לפני כחודש [illegible] הנפלמי, שמתברר, ישראל זבחי, בבוא הבריר המופעים של איש קיבוץ כאסא, גריגורי קאנוביץ, שעלה ארצה מלנינגראד בשנת 1981, [illegible] יחד עם יהודי לנינגראד [illegible] רבה את הבתחוללו שם, [illegible] על הבת־ דליב שבבציה החברה הישראלית ובלאש הראשונה הקובצה. בספר קאנוביץ: ,,הגעתי לברכו התקו"ם ושאלתי: מדוע אינכם באים למרכזי הקליטה ומב־ קרים [illegible] על הקיבוץ, כאהבת הדרכים לסריבה בארץ? הם הסתכלו עלי בתימהון, הבטיחו ולא באו. מדוע לא באו? כי הזהות בריה"מ פשוט אינה מבעירה אותם". לעומת זאת בא מר קובוץ [illegible]. [illegible] התלהבות בקרב אנשים והיים [illegible] ישראלים [illegible], ,,הם, התיים, באו למרכז הקליטה, [illegible], במציאת עבודה, בהבנת שיעורים בעברית, לשוחח עם העולים ולעודד אותם. [illegible] לא ביקש שכר".

השאלה המצבת בה שקשר לידע התצבייבות הצעיר בישראל [illegible] בקרב יהודי בריה"מ, הבעיל כיצד קולטים אותם בישראל. קובצי ,,יהודי ברית המועצות", יש להם כאן בקצה רחבה להתגדר בה.

פעולה גלויה ונמרצת

קיימים בישראל ובקרב יהודי העולם ובעיקר ב־ קהילות המערב, כיצד להאבק בשלטונות ברית המועצות. שיתנו עליה לישראל, לשחות לגבי אלה שהגיעו כבר בקשת ליציאה, והשלטונות הסובייטים מסרבים והיענות לבקשתם: פעולה דיפלומאטית ו־ שתדלנית שקטה, ע"י השפעת קשרים אישיים וגם [illegible], או אולי מאבק ציבורי, בדרך של מחאות והפגנות, ,,יד שבתירות וצגיגויות ברית המועצות? לאחרונה כבר נפסקה לכאורה ההלכה במחלוקת זו: ,,אחוז בזה וגם מזה אל תנח ידיך". תוגל בעני כה זו, דווקא בי שבעבר התנגד לה בתוקפה, אדגאר ברונפמאן, נשיא הקונגרס היהודי העולמי, שהוא ,,האיש שלנו במוסקבה". בקובץ מובאות המלצותיו של צוות חשיבה, אשר חברו כאורים, במאבריהם כל אחד מזווית ראייה שלו, את דרכי הטיפול הרצוי־ ות שעל ממשלת ישראל לנקוט בבעיית יהודי בריה"מ נוכח ההתפתחויות והאחרונות בזירה הבינ־ לאומית. נראה שפעילי העלייה עצמם, יוצאי בריה"מ, דורשים דווקא פעילה גלויה ונמרצת. לפני מספר שבועות הפגינו הללו מול מלון ,,הילטון" בירושלים, שם התקיימה אותה שעה ישיבה של המועצה הבינ־ לאומית לבען יהודי ברית המועצות, המפגינים קראו לא להסתפק בדיבורים, אלא לצאת במעשים. לארגן הפגנות ולפרסם כרזות. באורח שמועות, ידיעות רק המוציאים — אמרו המפגינים. היחס לפעולות אלה אנו מוצאים במאמר: ,,פעילי העליה במוסקוה מבודדים — שנות הכרעה לגורל יהודי בריה"מ". מעד־ כה הקובץ בבעיות שהוא דווח פעילים במוסקוה שנתקבל בניבבבר האחרון אבל נכתב עוד בטרם אשר הגדי. להלן מספר קטעים מהדו"ח: ,, — — — שמענו ואנו מקשיבים לשמוע הרבה הבטחות בעלים, לתבוך בעינינו כצד ביהודים שונים בערב וכצד מנהיגים מדיניים. אילם אין די במלים וצריך לא רצינו כיצד דיבורים אלה נתבכים ע"י מעשים מוסיים וע"י כ"ב היהודי, אפילו אם נתחשב בעובדה שלדיפלומטיה שקטה יש מלים משלה — — —".

,,— — — התשובה לנו בהצורה בחריף בכוח מענית שהיצלו לא במבר בשיחות עם סובייטיים יהודיים בפי מנהיגים מסויימים של האקדמיה הלאו־ מית למדעים של ארה"ב, אשר ביקרו במוסקבה ל־ שיחות עם נציגי האקדמיה הסובייטית למדעים. נאמר לסובייטיים כי כניעה כלהמה ביציאה היא הנושא ,,החשוב ביותר בעת זו, ועל"כ אין ביכולתם של המדענים אמריקאים לתמוך עכשיו ביהודים ברוסיה אפילו לא בעמיתיהם המדענים הסובייטיים". השקפה זו שהופצה בהצלחה גדולה ע"י ברית המועצות, נפוצה לא רק בין מדענים ומנהיגים מדיניים למי מעלה אלא גם בין מנהיגים יהודיים, שזו נעצים בסיוגיה להקריב את חיינו לטובת אותה חלופה כוד בה שבריאה פעם את הפקרה. הגורל זה כקרוב בתולדות עצמו — — —".

,,לא נסכים שיחזנו בגורלנו בלעדינו". כאבור, בכל בכליל הבעיה הוו דן צוות השיבה מיוחד, ועורך הקובץ, ד"ר פריטל, מביא את דבריהם בפרק הנושא שם כליל ,,אסטרטגיה ישראלית בעניין יהודי ברית המועצות".

שותפות טבעית של בעלי ברית טבעיים

מיכא בעיני אחר, מתוא למעשה פוטל יוצא, מי הנושא הקודם, כי מוסמך לדבר בשם יהודי ברית המועצות? בישראל קיים ריכוז גדול של ראשי תנועת העליה שכבר הספיקו להשתלב בזיקמת החיים בארץ. לדעתם בשאלה יסוד של המערכה היא בודאי מקור חשוב נוסף לקביעת דברי התתמודדות על זכות העלייה בבריה"מ. זוהי שותפות טבעית של בעלי ברית טבעיים, המאחדה ותיקים ועולים בתהר שת האחריות לגורל האחים. דוד פריטל מביא בקובץ את דבריהם של עשרה פעילים מפורסמים בשם ,,רב שיח של פעילי העלייה".

בפרק של תנועת העלייה בבריה"מ, מעניינת רשי־ מתו של יורי קולקר על פרשת ,,אגודת לנינגראד לליבוד התרבות היהודית", שאף הוציאה כתב עת משלה בשם ,,ביטאון יהודי לנינגראד". קולקר מספר שבשנים 1979—81, פרץ גל התעוררות יהודית בלנינ־ גראד. החלו להתאסף בדירות פרטיות, ולערוך שם הרצאות בנושאי היהדות, ההסטוריה והתרבות של העם היהודי. לעתים קרה שנכחו 50—70 איש בגיל 25—40. לוח הזמנים של ההרצאות הוכן מראש לכמה חדשים וצויינו בלוח כתובות ומועדי הפגישות

(סוף בעמוד 8)

גולה בארץ החיים

מאת אברהם בלאט

שיבתו המאוחרת של מתי מגד לסיפו־ רת העברית עומדת באורח פרדוקסלי ב־ סימן מותו ובריחתו של ,,מם" גבורו מ־ ישראל לאמריקה כדי למצוא את ,,גיזת הזהב", ובעיקר את זהותו. איש זה, אשר היה ניכר בחותמו הפלמחי, נתגלה באחד הימים כגולה, שיצא למסע נדודים כדי להיבלע בחלל הריק של מציאות זרה ו־ מנוכרת.

הסופר שהתחיל בסיפורת (,,המכל הלבן", אור בסורגים), המשיך במסאי, (דוסטוייבסקי, קאפקא בקסי) ואיש הגות (,,האור הנחשף") לא מצא מד־ קן ביצירתו, ועכשיו שב כדי לחזור אל צפונותיו של ,,מם" ולגלות את האמת המבצבצת כלוחה לאותו והליכותיו, כיצד הגיע לצער הנורא על פרישה. הרומאן על ,,כבי", או של ,,מם", משתלב בצורה שכבידות כרוקן אדם בעל שני קולות, הנה ראשי תיבות של שני סופרים שהם אחד. זהו סיפור הכישלון של מתי מגד עצמו, אשר תוכנו תואם לאופי זה פרשת חייו. הוא אינו בא כי אם להודות על ,,היים שאין בהם", בהיותו צוקן נתונים בלורסאבים של יוזה, עבורת בפני התוס־ כורות היהודית, נקלט לתוך ריק של ג'ון והמ־ תאבות. הדמות המספרת ,,עלי" היא גם הגיבור הנוכח שלה: הותיר בעבר שום ריקום או חותם בלב כלשהו בלבוראה, והכל חלף כמין הזיה ער־ טילאית במין של מבוכה והפק, על צעם קיומו של הגבור (שאולי משלי היה). ועצם הרפתקאותו היא בבחינת הויה בזיב בין היכליה של תרבות זרה.

שבר אישי ומוסרי

ספרו של מתי מגד אין בו שמץ של וידוי אישי, או של אדם מתלבט, כי אם שרשרת ארוכה של גדודים אהבים [illegible] של גיבור שכיתת את רגליו על פני מסלולים בהמייניה ונשאר אדם נואש ועייף, המסתכל לאחור אל כל השביב, אך אינו כגולה שם מאוכה. מ.מ. הוא הכותב את הסיפור על שנותיו האחרונות של ,,מם", לאחר שנודע לו על מותו. הוא מספר על חייו בבדידותו (אם כי מעד־ דו לא נכער לשיים של בדידות) ועל הנסיעה והשיבה אל בית נטוע בגליל. ,,מם" שעזב בית ומשפחה, אשה וילדים, בירח לכאורה, כיחוד שבגלה בדרך את כל הגומים [illegible] של הגיבור ה־ יהודי, בלוז שהוד זה ישמר את המורשת הרוחנית של הגיבור ההוא. אך עזיבות זו היא המשך סימ־ טומטי [illegible] תוך שקיעה בכלא של עצמו. המפלה הטראומטית של הבריחה תלוי לכאורה במקרה של תאונת דרכים ששינתה את חייו, אך תולדתו הוא כשלון פרטי, בשל ההצלה בשחייה וגבלותיה, אל המרת בשרים וחימה.

כתר מגד מדרש לזיקו בפוקפק של גיבור אשר היה לחלו בפלמ"ח והפך להיות רקבה בדולדלת של מליאת בוסר, אשר לא שורש לו, לא פרי ולא עלה, והוא פורש ומסתתר מעצמו, מגיתו ומעמו. סופר זה — אחיו הצעיר של אהרן מגד — שספג ערכים סוציאליסטים והומניסטים, צית־ נות ולשון עברית — משקף ברומאן שלו את השבר הפיזכואלי הכולל, על הרגש המבנו בכבוד שבכור לסבים, ומאשתו שנתן לה גם כריתות לפני שנה, וספרו הוא ראי נאמן לכל תלתוליו.

,,מם" מאת מתי מגד, בהוצאת ,,ספריית הפועלים", תשמ"ו.

מתי מגד ישב עכשיו בניו יורק ומבקש לטשטש את העבר ביצירת אשליה של טיפוח היים אב־ תסיים, ללא כלחמות והרחק מקונפליקטים קיו־ מיים של עם בארצו ההדפה. הוא מנתק את הס־ קץ הגיוון רימבר, והוא לבד ההוה על קנקנו ומהות הפעירות, כי הן באצהו האב הוא לורן או פליכס קרול, האב הגא אדואן קארמאזוב, או קולא ברוניון, ז'אן כריסטוף, או גולדמונד. איזה מעמד מבין אלה וצלם את פרצופו הביצוה. ,,כי שהקן הלו — אומר בבלבו — בהוויות בלבד, ברגש כהוהה ההלהבה בסבות כל ימי, שיהקתי את כל אלה התפקידים השונים והמשונים, וכל אלה על לא כלום" (עמ' 117).

הכבוד שאבד

חי לו אדם חמישים שנה עלי אורות ומשחק תפקיד לא לו, ואינו יודע מה הם היו אלה שהוא הי עכשיו; אהבה זו, ששאלים הם עמדו. ואין בהם ממש, גם המקחים האלה, שמא ייכשל באהב־ תו החדשה או שמא יפלשו היו שבעבר אל עור־ למו זה, יפגעו בו, יהרסוהו — אף הם לא כלום. הוא מהסס בתוך עמו, והדמות המסבירת משרשת את דיוקנו של הכפיל, של האיש מאחורי הגליה, שפגש אותו באישה רציף זהוי של ההתהית בניו יורק, בבואו אל העולם והרש לפתוח פ־ק דרש בחיים. מ.מ. מנסה לשחזר את דבריו של ה,,מם" שחיו בלולים ומכוסים יותר מאשר גלויים. מלים שאין כאהוריהן ממש, כגון זו בארץ. גילה בארץ החיים. חסר זהות, מרקיון, והעיקר השאלה ההכלסית: ,,לא יודע מי אני ומה אני". אי ידיעת זו היא בעצם הבבואה הנאמנה הרב־משמעותית של האינטלקט המובס, שהחיים סרחו אותו, זה ג גהנה ביבנתיים מהריקות של החופש. אך חופש זה הוא גם החופש שנטל לעצמו ומעצמו, חופש להת לעצמו דין וחשבון ,,מי אני ומה אני". הוא יודע שראית חייו היא מראה מדוקה ומצחותת, והיא מתקשה להכיר בה את עצמו גם בשהותו בחדרו הצר, במיטתו הנבוכה ובדמות עצמו הבלוייה.

,,מם" אהב את הנאות החיים והוא מצא אותן לעתים מזומנות, אך כבודו אבד לו, כבוד הסופר המשורר שבישראל, כי כאן באמריקה הוא רודף אחרי הבלי החיים ובוקע את השלווה המדומה, את עוסר והאיילים שבהרי הבירקשייר. ,,מם" חיפש פרשיות אהבים ולהיות לבה, אם כי הרגיש את לבדידתו הקיומית, התהלך כהלום ועקר במקום שלא בא כדי להכות שורשים באדמה אחרת, וכל שכן לא באדמה של מבהמן הצחיחה. בעיית המאהו מקננת בו, והיא אינה טרפה כמנו, ובנוסף לכך דמותו של הבן והאב, שהם פתוחים זה לזה. האב והבגד נשארים כל הזמן במוקד, כשתי דמויות הקרובות ללבו נפשית ורגשית, אך רחוקים מבנו תכלית ריחוק מבחינה מהותית, שכן שניהם כדלגים עליו, כאילו אינו קיים כלל. בין ,,מם" הסופר לבין אביו ובנו פעורה תהום של שתי לשונות. מהד גיסא — האב שנפגע מחליה של שפה חדשה ובלולה, שבתחילה ביקש ללומדה ולסגלה לעצמו, בתאמינו שהיא עולם הדור הראשון לגאולה — אך לבסוף חזר אל מקורותיו ואל גרסת ילדותו, ומאידך גיסא — הבן שלו שנסחף בזרם הגואה של שפת לועז צוחהית. הסופפת בהדרה הזול בראש והצוות. בין שני הרים אלה בצור הסופר, שבעבר יצק דפוסים של שירה וסיפור בעברית שחצב מפנימיותו, עד שלפתע חס ברוקות של ה,,בסת המשורר" והחל להיגרר ללא כיוון. בסי־ טואציה זו של מתחים התור האב לגלגל בלשון העברית שכן אוצרות עתיקים גלומים בה, ואילו הבן, בשר מבשרו, ירד מההדרך אל עולם אפוף ריחות קוסרות זרה, בדומה לבנה של גאדין, ידידתו האמריקנית שגם הוא הלך אל הגורו. בין מקבילות אלו — חש מתי מגד רגשות אשמה כלפי הבן שנטש אותו, אך הוא דחק את תחושותיו לפינות האפלות של מוחו.

הרומאן ,,מם" הוא הסיפור של כשלון אישי שאין מאחוריו חשבון נפש, כי אם גילוי חושפני על חלל ריק ושקיעה במדמנת שגרה שוק המלכמת כבגדם. מאיך והעורר מספיקה אותה ומובילה את הגיבור לעבר זירת קרב בין תפלות ומהמורות, ולחוזין התהעים עת רמת הגולן הופכת לעמק יהושפט המקראית, שם הוא פוגש דמות זרה מבצ־ בצת מבין הגוויות, זהו איש זקן עטור זקן לבן, וקול המתגנן: ,,אומר לך בדמיך היי".

החזיון בסיסי זה והשהייה בגיא התופת פותחים את סגור לבו של הגיבור. אשר לאחר התהפוכות נפש חוזר אל שכונת ילדותו, אל קיבוצו ומי־ שבתו, כדי לחפש את תמוליו האבודים, להרהר על האידיאלים שנבגדו, ועל ההלומות שנגוזו. אך התהייה זו היא כן השפה ולחוץ ואין העבלכת תוויתית. שאמנות שמה. אמנם גם שב הוא עובש סוחוית של זקנים והבנים ,,כי לא יוזאת ההפללנו, לא עלי שירות כאלה חלמנו בבואנו לארץ. אף אסור שנראה רק את הרגע. בני — זהו אומר אינו צבוע. חלילה, אי אפשר שיהיה, אך עיזו הוא, רואה הוא את הרגע ואינו נותן את לבו למהלך הגדול, הכולל, של ההיסטוריה היהודית, ואני אומר לך, כי הרף כל הפוליטיקה והמשונית וההופאים, רשאים אנו, חייבים אנו להשתבח במה שאירע לנו כאן בישראל, ובכמה שעשינו בה כאן ביסודה". כך נכתב יומנו של מ.מ. של ,,מם" ויר מנו של ,,מם" על מ.מ., עת שניהם קוראים את מחשבותיהם זה לזה, גם בהיותם זרים בתוך עצמם, מנוכרים עם כל הסובב אותם. ניו יורק היא העיר הזרה. כל אחד רואה את זולתו שנראה לו כשבר כלי, בעל ארשת פנים מדוכדכת ועייפה. כל הי־ חיים הללו בראים בודדים ושאולים, כאשר אחד הולך בעקבות השני וכותב על ציפיותיו ושאיפותיו שלא היו.

עולם ריק וערטילאי

מתי מגד כותב על אמריקה כאדם מבחוץ, ותוהה על גיבורו שניסה למצוא בו איזו תכלית שמעבר, בלא שיידע בעצמו הבלית זו מהי? ,,מם", ששרף את כל הגשרים והשליך את עצמו לתוך עולם חדש וזר, מפחד לכתוב את האמת, כעצת ידידתו האמריקנית גאדין, אפילו ביומנו ניסה לשוות ל־ עצמו דמות אחרת, ושינה מדמותו האמיתית, אם ידע בכלל מהי: דמות של משורר הרפתקן, אולי הוגה דעות, שלכאב את כאבו של אדם, עולם ועם, אך למעשה כמה על חומרי חייו, צורה ושור, שלא נבעו כלל מתוכו, שלא היו שלו כל עיקר, רק שאולים עמדו מאחרים. ואף צורה זו פגומה היתה, גולמנית, והסגירה על גלה את מקורותיה הגנובים מהציצים על גביבות ואכימות בכוחה של ריטוריקה עלובה. אנחנו קוראים וגורפים בשטף משפטים קצרים, שבהם הולכים ותוהים התיאורים והאירוסים, הרגשת הזרות והנוודים של התלוש הישראלי שגלה משולחן מעפחתו ולא היכה שור־ שים בשום מקום, כך נהבוזבו החיים ,,ולא ידעתי איך אצילם מן הכליון", היא הוראת בעל דין, ,,מם" שברח מן המציאות הישראלית אשר אכזה עליו עול ומעורבות, אינו מוצא עוגן או יעד כל־ שהוא, וכך נותר בעולם ריק וערטילאי. אבינ עוד נאבק עם הכבירה, ולא יכול לה, מכיסר בייסוריה של הוויה חסרת אלוקים, אבל הבן העולה המתגבר לא התמודד כלל ולא נתייסר, ואם נקס מלים כאלו — לא היו אלה כי אם בבות השגרה של הלשון, המטבעות שחוקות, הנותר עם המצב בלב והם הוות קודרת של עולם מתמוטט. ,,מם" ביקש להציג את עצמו כגיבור שנתבע לשלם את המחיר בעד התהפוכות ההיסטוריות של עמו ואת הרומאן על ,,מם" מובילה הדמות המספרת בשני דרכים: האחת — היא המוות הפותח את הספר כתפגה נעלם, ואילו השניה — היא הר שילה המאהדרה לביתו החדש בהרי הגליל, כהוחות מוסמיות ואנונימיות אשר גם אותו כובש המוות, והפעם במלחמת לבנון.

*

,,מם" הוא רומאן ביאוגרפי של מתי מגד שערך את ,,ספר הפלמ"ח" ופרסם ספרים וסיפורים ב־ שנות הארבעים והחמישים. פרופ' גרשון שקד נת־ עלם מכנו בספרו על תולדות הסיפורת העברית ולא ציין את שמו למשפחת כותבי הפלמ"ח. כל הוא נשאר כבטע זר בשני העולמות: בארץ בה גדל וטופח, כה הלם ולהם, עד שיצרו גבר ציר — בית ואידיאלים, ובחוץ לארץ — באמריקה לו אוטופיה, והש בגרוסקת של חיים. פגמורי רוחניים, שהובילו אותו אל חיים שהתעתוקו מצר־ כים לאומיים תרבותיים. תם ולא נשלם. מתי מגד יודע שסיפורו וחייו עומדים תם, ולכן הוא מבטיח לכתוב ספר שני, ,,שעון המולד, כבר גאמנת את [illegible] אחרת לפרשיותיה.

שיחה עם פרופ' יעקב פולוצקי בהגיעו לגבורות

מאת נעמי גוטקינד

היש עתיד לחקר הלשונות העתיקות?

כמה אגיפטולוגים וקופטולוגים מס־ תובבים לדעתכם בעולמנו הקטן? כמה אנשים רצים בקריאת ההירוגליפים המצריים ויודעים במקביל לשונות געז (אתיופית קלאסית), גוראגית וקורדיס־ טאנית? פרופ' גושן־גוטשטיין משווה את הפילולוג והלינגוויסט הגדול שהגיע לגיל גבורות, פרופ' יעקב פולוצקי, לגרשם שלום ולשאול ליברמן מבחינת השובר־ ניות שיש לו בתחומו. כמותם, בתחומי־ הם, סבור הוא, ודעתנו העצומה של פולוצקי והאוטוריטה שלו — מפילים חיל ורעדה על כל חוקר צעיר המתקרב אל השטח.

ספון בביתו, גינוה וטוב לב, שופע צמחת חיים וחיוניות. בבריקה רחוק מאוד פולוצקי מהדמות בעל האוטוריטה המפחידה, ובשיחה עלון, אם כדברים איתו על דיבור ספרותי, עולה דווקא דמותו של הכוהיקר האחרון, פולוצקי כתנגד לדימוי. הרעיה — תימכת בו. אני האחרון בתחומי? חס וחלילה. אני מאמין שיש לי ושיהיו לי יורשים גם בשנות האלפיים, ובייד מספר פולוצקי על קולגה שלו, פרופסור לאגיפטולוגיה בגרמניה, ,,המאוהב ב־ כבוה ומאמין אמונה צוה במחשב", שהרצה בכנס הבינלאומי האחרון לאגיפטולוגיה ,,הרצאה פוטו־ ריסטית". באותה הרצאה הסביר המדען הגרמני שבשנות ה־19 וה־20 דמו הלינגוויסטים והפילו־ לוגים לפרפרים המעופפים מפרח לפרח (משפה לשפה) כאינדיווידואליסטים מובהקים. בשנות ה־ אלפיים — לא יהיו עוד חוקרים גדולים בודדים בתחומם. יהיו רק פרוייקטים לשוניים גדולים ש־ יבוצעו בשיתוף פעולה שבין צוות של בני אדם ומחשב אחד או שניים. ,,ועיין חברינו. חשבו לשמע הדברים", אומר פולוצקי. ה,,יסה" הכובה בוידיש בתאומות. לאחר רגע הוא מוסיף: ,,אני מאמין שהלינגוויסטיקה תישאר לעולם תחום של אינדי־ ווידואליסטים בעלי מחשבה יוצרת, ואם זה צופה אותנו לפרפרים — אני מצדיק תמיד פרפרים כאלה על פני האלקטרוניקה...".

כתב ההירוגליפים עניין את הנער

שום דבר ,,פרפרי", דהיינו מרפרף, שטחי, או תובבני. אינו בליות את יעקב פולוצקי מאיזו רגע, בגיל ארבע־עשרה, עבו קיבל כמתנת יום הולדת ספר פופולארי של ההיסטוריה המצרית העתיקה וראה בו תצלום דיוקן של קליאופטרה בדמות האלה איזיס. פולוצקי הנער, בן למשפחה יהודית גרמנית מתבוללת, ברלינאית, נשבה סולו לא כל כך בקסם דיוקנה של היופיה המצרית הקדומה כמו בקסם כתב ההירוגליפים שהיה מצויר בתוך התמונה. כתב לביטויים — מצא חן בעיניו. הוא חיפש בחנויות ומצא (,,למזלי") במהגרת סדרת ספרונים מדעיים חוברת ההוראה כתב ההירוגליפים ,,ובלעתי אותה תוך כמה ימים". השנה אז — 1919. פולוצקי על סף הגימנסיה. הילד שנשבה בקסם רומא והמצ־ רים מבקש: לימודים הומניסטיים. ההורים, כדרך כל הורים שבעולם, פוסקים: ,,צריך הכל"ס ורוש־ מים אותו לגימנסיה הריאלית. בריאלית הגרמנית מלמדים רק לטינית. הילד שהלך שבי אחרי השפות הקדומה, מוצא לעצמו מורה פרטי שילמד אותו יוונית.

האם מצוים עוד בימינו גימנזיסטים המעמיסים על עצמם, בהתנדבות, מקצועות לימוד נוספים על אלה שבתכנית משרד החינוך?

שנתיים מתייסר פולוצקי עם הלוגריתמים והדיפ־ רנציאליים של הריאלית עד שבכבויצית סוף סוף הוא עובר לגימנסיה ההומניסטית. בבוא תורו ל־ הרשם לאוניברסיטת ברלין — אין לו שום היסוס. הוא נרשם מיד לאגיפטולוגיה ושפות שמיות ובולע בצמא הרצאות על עברית וארמית, סורית ומצרית. שלא תחשבו שבשנות ה־20 המקצועות הללו פו־ פולאריים יותר מאשר בעידן המקליות והאלקטרו־ ניקה. גם אז אף פעם לא ישבו בשיעורים יותר מחמישה — עשרה סטודנטים. אלה ,,שומרי ה־ גחלת" של תרבויות האדם העתיקות.

מברלין עבר פולוצקי לגטינגן, וגם שם הוא מתעסק בתחביר. עבודת הדוקטורט שלו: ,,הצורה לכתיבות מצרית של השושלת ה־11".

הלינגוויסטיקה הפילולוגיה, מסביר לי פולוצקי בפה שיתופי השביע, עברו בשישים—שבעים השנים קודם לימי כבעיונים הקיפה בגישה של הדגשים פונטיים והפדילוגיים. הצדות הלשון והצורה שמה מתבסאות בני אדם — עמדו במרכז הת־ עניינות המחקרית (ואני נזכרת לפתע בפרופ' הי־ גינס, הבובה לפונטיקה של ברנארד שאו, ב־ כהזוהו ,,פיגמליון", ,,גבירתי הנאוה" בגירסה המו־ סיקאלית).

בערך בשנות ה־20, ממשיך לספר פולוצקי, ושוב בציר ,,לכדורי", הסט ההגש בן המורפולוגיה חזרה אל התחביר, ואכן, התחביר קסם לי יותר.

(יש אומרים, נדמה לי, שעידן שלטונו האבסו־ לוטי של התחביר בתרבות המערבי עומד לחלוף או כבר חלף, אבל בחמישים השנים האחרונות, העיסוק התחבירי צבר תאוצה ויוקרה ועמדה בכירה באקדמיה. פילוסופיות שלמות נבנו על אדני התחביר (ויטגנשטיין) תורת הספרות עצמה הש־ תעבדה להוקיוש (הפורמליזם).

אחד הבלשנים־הפילוסופים המפורסמים ביותר של המאה, הישראלי לשעבר נעם חומסקי, חרג מן התחביר פרופר, כדי להגיע אל הפילוסופיה ואל היסודות הכלליים ההנוהגים לאופי האדם ולהוכן החשיבה האנושית. פולוצקי נרתע מעיסוקים כאלה,

היופי של הדקדוק והתחביר

,,בניגוד לחומסקי אני לא גאוני", הוא אומר ביבשות, בסק רציני, ספק מהתל, ,,ובהתחלתי להתעניין בשפה לא לייחתי את ההתעניינות מיד בפילוסופיות ואידיאולוגיה. השפות משכו אותו — נקודה".

באותו צירוף מרגנן של ענוות וגבל ישר הוא מסרב לעטות על כתפיו גם את אדרת ,,האסכולה הירושלמית" בלינגוויסטיקה, שהבריא, התלמידים ומעריצים רוצים לתגיה עליו.

,,דיבורים על אסכולה ירושלמית הם לא לפי רוחי", אמר לי, ,,יש עיבות ידי בהן. העובדות הן שבשנת 1952 הוקם החוג לבלשנות באוניבר־ סיטה העברית בירושלים ע"י רוזן, גושן־גוטשטיין ואנוכי. כל השנים באו, וגם קודם לכן, שכולי דגש על הבתיר כשל בהתיר ללמד את יופיים של הדקדוק והתחביר בשפות שונות, ובכל שפה — כה לעשות אסכולה, שייספו האחרים, לא אני...".

אגב, והירות הישרנית באה לידי ביטוי גם כשאני שאלת האם בתחביר לשונות שונות מותר לעשות השלכה לגבי מבנה ההגיון האנושי הכללי. אם נניח שבכל הלטינית, ללא יוצא מן הכלל, מפריד האדם בין חפצים לבין פעולות (שם עצם ופועל), מבחין בין הווה, עבר ועתיד, בהם את ההיגדים שלו על נושא, נשוא ומושא הבאים בסדר דומה — האם אז מותר להכליל ולומר משהו על מבנה המוח, גבדלותיו וכשריו? ,,אני לא אגיד דברים כאלה". אומר פולוצקי בהכבעה, ,,כל עוד איני יודע סינית וקוריאנית, ויטנאמית ויפאנית, אומרים לי, דבשי, שבלשונות האמריקאיות־אינדי־ אניות, יש נטיות תחביריות אחרות מאלה המוכרות לי. איך אנו לעשות איפוא הכללה כלליאוניות? מה שכן אומר זה שבסביבה הלשונית המוכרת לי, דהיינו לשונות אירופה והמזרח הקרוב שבין פור־ קיה לאתיופיה — אכן העיקרים התחביריים שציינת — רווחים. בלינן מבחינים בין התביר פנלכי, המשותף לכל השפות המוכרות לי, והתביר היחוד־ המיוחד והמבדיל כל שפה לעצמה. יש בלשנים הנו־ טים לחקר, לגלות ולהסביר את ההבדלים הללו. אחרים — ואני ביניהם — אוהבים לגלות ולהראות דווקא את המכנה המשותף בשפות שונות. יותר מזה איני יכול לומר".

פולוצקי גם אומר: ,,במהלך עבודתי נתגלו לי כמה עיקולים תחביריים שקירבו אותי לשאלות פי־ לוסופיות, שימי לב — אני לא אומר שגיליתי דב־ רים אלה, הם גילו לי...".

ב־1930 התגלו מקורות בשפה הקופטית. לקודם ידעו הלינגוויסטים את דבר קיומם רק מחיבורים פולמוסים שנכתבו נגדם אבל לא מקריאה בהם עצמם. כאחר שהקופטית היא השלב ההתפתחותי האחרון של המצרית, ,,נדלק" פולוצקי לשמע ה־ תגלית, הקדיש ארבע שנות מחקר אינטנסיבי (ולל לימוד השפה) לכתבים הללו ואף פרסם חוברת שסיכמה את הגלויות.

אגיפטולוגיה בירושלים

שקוע כך בעולמה של האוניברסיטה הגרמנית (השנה היא 1933) מגיע אל הפילולוג הצעיר יהודי מישראל ומפציר בו לפתע לעלות לירושלים וללמד בה אגיפטולוגיה באוניברסיטה העברית הצעירה. אגיפטולוגיה בירושלים מי יבוא ללמוד אצלי בכלל? — תמה פולוצקי אבל עובדה: ב־1934 הוא נוחת ברחוב החבשים, משתכן בבית השייך לי־ קונסוליה החבשית, ותוך שבי אחרי האופק ה־ לשוני הרחב המתגלה לו בעיר הבנה הקוסמופולי־ טית. דבר ראשון — מצא לעצמו נזיר חבשי ולמד ממנו את שפת הגעז.

געז רציתי ללמוד מנעורי. אומר פולוצקי בטון רווי נוסטלגיה, כמו שמישהו אחר היה אומר: לגבן רציתי ללמוד מנעורי. בברלין נהג להתרוצץ בין הספריות לחפש ספר ללימוד געז (מין ילד שכזה...) ולא מצא — והנה, אוצר ממש, מורה לגעז. איך יצרו השנים קשר מילולי ביניהם? הרי החבשי לא ידע גרמנית? דיברנו ערבית, אומר פולוצקי בטון של מובן מאליו. ומי יכול לחשוב אחרת? ,,יקה" בלי ערבית, יש דבר כזה? ואומ־ ברצינות: שנים רבות ניסיתי לשכנע בארץ את מעצבי החינוך ללמד את כל ילדי ישראל ערבית ספרותית (בניגוד לערבית המדוברת, בספרותית יש דגש רב על התחביר) — ונכשלתי. מה חבל, ניסיתי להסביר גם את החשיבות התרבותית, ה־ לשונית, האנושית של שימור הלשונות של עדות ישראל העולים לארץ ישראל. קורדיסטנית וסורית, תימנית וצפון אפריקנית. יידיש? — אני שואלת. מחייך פולוצקי, כבנם של מתבוללים שהתייחסו בבוז גבור אל ,,הז'רגון" שבפי האוסט־יודן, אין לי סנטימנטים מיוחדים אל שפה זו דווקא, על כל פנים — גם בזאת נכשלנו...

שלא כמעצבי כור ההיתוך הישראלי, עלה פולוצ־ קי לארץ הקודש מלא יחס של הערכה וסקרנות ללשונות המדוברות בה. אחרי שהשתלם בגעז, מצא לעצמו מורה לאמהרית, בבית הקונסוליה ה־ חבשית. אשתו של היילה סלאסי סעדה על שולחנו ועד היום עולה בחיריו ניחוח תבשיל הפלפלים האדומים החריפים, בליווי פיתה חבשית ושיכר דבש, שהיו מציפים את חצר ביתו כל יום. באותן שנים קיבל לביקורת ספר דקדוק חבשי של המתבולל ההודי מרסל כהן. בספר הוזכרה השפה הגוראגית, השפה השמית הדחוקה ביותר בעולם שמדב־ רים בה בודדים חבשים.

,,שאלתי את הנזיר שלי איפה אוכל ללמוד גוראגית והוא אמר לי, יש כאן משרת אחד אצל גברת גוראגיה בבדה, מאלף אריות במקצועו, הוא ילמד אותך. הגברת עצמה, ,,פריגנצית חבשית" שנלקחה בשבי ע"י מנליק ה־2 בשנות ה־80 של המאה שעברה, היתה נשואה לאציל חבשי. והמשרת, מאלף האריות לשעבר, היה מקבל מפולוצקי לירה (מנדי־ טורית) לחודש ומלמדו את שני הדיאלקטים (מתוך ה־6 הקיימים) שהיו ידועים לו בשפה הגוראגית. לאחר מכן מצא פולוצקי ,,אינפורמנט" לשפת טיג־ ריניה, בצפון חבש. הפעם מורהו היה קוסר בכסי־ סרה הבריטית. בין לימודי שפות אתיופיה — המשיך כבבן בחקר האגיפטולוגיה. בשנת 1936, קיץ חם, כל הבריט בחו"ל כנהוג (פולוצקי מדבר באירוניה על כנסים מדעיים בינלאומיים ומבשינוי־ שאישית תמיד השתדל להתחמק מהם) — ,,נגלה לו דבר שהטריד אותו שנים בקשר לדקדוק המצרי,

עבודת השדה ליד השולחן

שנתיים אחר כך, ב־1938, נסע לשבועיים למצרים לא כדי לראות את הפירמידות אלא כדי לקרוא ספרים בספרייה הקהירית ולשוחח עם אגיפטולוג צרפתי מסויים, הממונה על העתיקות בקהיר. היה זה המסע הראשון והאחרון של האגיפטולוג הנודע לארץ הנילוס. מסע שארך ארבעה־עשר יום בלבד. פולוצקי כותה: עבודת השדה שלי נעשית תמיד ליד שולחני בביתי. מאתיופיה ועד כורדיס־ טן, שוסקתי בין שפות האיזור, בלי לצאת כמעט מפתח ביתי...

שבע שנים אחרי התגלית הקרוקית של שנת 1936, יצא סוף סוף ספרו החשוב הראשון של פולוצקי, ,,מחקרים בשפה הקופטית". הספר נכתב בצרפתית ויצא במימון אגף העתיקות המצרי. הייתי אז כבן 39. בצאת ספרי הראשון הרציני. מה שמראה שאני מתפתח לאט, מחייך פולוצקי ואולי רומז — עוד נכונו לי התפתחויות גם מגיל שמונים ומעלה...

תגליתו של פולוצקי קשורה למערכת ,,הזמנים השניים" בשפה הקופטית. לדבריו, הבקיאות שרכש בירושלים באמהרית — עזרה לו להגיע אליה. במאמר של אולמה קפליוק, תלמידתו, הבקיאה בלשונות האתיופיות, מצא שכל שפות צפון מזרח אפריקה, נוביה, לוביה והמצרים, יש קונסטרוקציות המתאימות למערכת ,,הזמנים השניים" הקופטית. תגליתו שפכה אור על בעיות תחביריות במצרית קלאסית והיא הניבה לפני עשר שנים מאמר מדעי חשוב נוסף, גם כן בצרפתית. למה צרפתית ולא עברית, גרמניה או אנגלית? הצרפתית נוחה יותר לעיונים דקדוקיים, אומר פולוצקי, המודה שעד היום הוא מתקשה בעברית. מאמרו, הצרפתי, כ־ אמור, עוסק ב,,טרנספוזיציות של הפועל במצרית קלאסית", דהיינו, העברת הפועל לקטיגוריות של שם עצם ושם תואר, תופעה הנפוצה בהרבה בשפות שמיות ולא שמיות גם יחד.

פולוצקי לא פרסם הרבה. לפני כמה שנים יזמה האוניברסיטה העברית קובץ של מאמריו (באנגלית) בשם ,,כתבים אסופים" (,,קולקטד פייפרס") ופה ושם הוא מפרסם מאמרים בגרמנית, אבל גם המעט הזה, המחזיק את המדובה, די היה בו כדי להקנות לו מקום ב,,חמישיה הפותחת" של הלינגוויסטים בעולם־ (מכירים אותו בנשימה אחת עם טרסינה, חומסקי, רומן יעקבסון).

חקר הארמית החדשה

אי אפשר לתאר את הידע האנציקלופדיסטי של פולוצקי בתחומו בלי לשבץ בתמונה את הארמית החדשה. היתה לנו ברחוב עזה כובסת קורדית, מתחיל פולוצקי בנימה של סיפור מעשה, היה זה בשנות ה־40. לכובסת שלנו, האלמנה, היו כמה ילדים והם, בזה אחר זה, שימשו לי אינפורמנטים ללימוד לשון העיר זאכו, עיר קרובה לגבול הת־ טורקי, מכבה באו.

הארמית עניינה אותי משום שהיא אחת מאותן שפות עתיקות שנשתמרו מימי קדם עד לזמן ה־ אחרון בפי דוברים. שפות שלא גוועו. בטורקיה, באירן ובעירק חיו מיעוטים בתנאים כאלה שאיפ־ שרו להם לשמור את שפתם, שפה זו היא ארמית בגלגול חדש והקורדית הינה אחת מהדיאלקטים שלה.

בקורדית של זאכו, אגב, לכביסה קוראים ,,נהרה", שהרי היכן ליבנסו כל הורות את הבגדים? במימי הנהר. ונהר איך מכנים? האבורה. שכן העיר זאכו נמצאת על אי בלב נהר חבור.

תשע מחברות צפופות במגירותיו של פולוצקי בענייני הלשון הארמית החדשה, מתוכן פירסם אך דפים מעטים.

עתה, שנתיים אחרי שבעקבות אולטימטום של הרעיה, עזב את ההוראה (הוא המשיך ללמד בהת־ נדבות וברעננות רבה, מי אומר שהוראה היא מק־ צוע שוחק, עשר שנים אחרי הפנסייה את תלמידיו באוניברסיטה) — האם הגיע זמנן של המחברות הללו לצאת לאור?

פולוצקי אומר בביטחון: ,,אני לא יושב בטל, אני ממשיך לחקור בנושאים שלי. לבטנים הוא ממשיך לא לנסוע אבל הננו בידו לתת הרצאות באוניברסיטאות שונות בעולם. זה עתה חזר משהות בת סמסטר באוניברסיטת ייל כמרצה אורח. על מה הרצה? על ,,בעיות בדקדוק המצרי", כשאומצי לקטוע לינקוטרנסים ופוסט־דוקטורנטים. האם מצא בינהם ,,יורש"? האם יש היום אדם המגלה סק־ רנות כמו זו שלו ללשונות העתיקות, ההתמדה הבלתי־תיאמך הנדרשת ללמדן והתהירה התחבירית המאפשרת לגלות הוקיות נעלמה בהוכן?

פולוצקי מוכן לומר אך זאת: ,,כשאומרים לי שאני אחרון האגיפטולוגים מסוגי אני אומר: גם מורי באוניברסיטה לפני חמישים שנה שמע נבוא־ ות שחור שכאלה. ואם אז נתבדו גם היום יש תקווה. אני מאמין — שיש לי ממשיכים ושיהיו תמיד".

אל תדברו סרה בישראל

מאת מרדכי רסל

מדי פעם מגיע לידי השבועון „המחנה החרדי" — עיתונם של חסידי בלז. אינני יודע ממי בדיוק חרד עיתון זה ועורכו, מר ישראל אייכלר, אלא שדבר אחד ברור לי: הוא אינו חרד מלשון הרע, משנאה עיוורת ומדברי סרה בישראל. בשם ההגנה על קודשי ישראל מרשה לו עיתון זה סגנון פראי הפורץ כל גדרות הטעם הטוב ודרך־ארץ מינימלית כלפי הזולת. בזעם בלתי נצור הוא תוקף את הציונות הדתית ואת הציבור החילוני כאחד, ותוך כך הוא חוטא ומחטיא בל יכופר נגד הציווי היסודי של מורשתנו: „דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

קשה להבין את הגיונם של כותבים אחדים בעתון זה, מה למעשה הם חפצים להשיג. האם לשכנע את קוראיהם, את מחנה חסידי בלז? יש להניח שלפחות חלק מבין קוראי העתון אינם זקוקים לפעולת שכנוע זו, ואחרים, או שאינם קוראים את העתון, או שמניחים אותו לאחר קריאה בהרגשה כאחד לא נעימה. הגם הדברים הצודקים בעיתון אינם נשמעים ואינם משפיעים בגלל סגנונו ואופיו התוקפני. הרי גם לציבור הדתי־לאומי יש דין ודברים עם היהדות החילונית, אך אנו יוצאים מתוך ההבנה שכדי להשפיע ולהתקרב לציבור החילוני יש להשתמש בשיטות אחרות מאלו שבהן משתמש העתון החרדי. על ידי הטלת דופי והמצאת מומים — אמיתיים ודמיוניים — רק נרחיב את התהום ונרחיק גם את המהוגנים שאינם אנטי־דתיים להכעיס. והשאלה היא: מה חייבת להיות כוונתנו בדור הזה, דור ניצולי השואה והתקומה היהודית — קירוב הרחוקים, או הרחקת הקרובים?

אנטי-ציונות להכעיס

זכותו של כל יהודי לצדד ברעיון הציוני או להתנגד לו. זכותו הלגיטימית של כל יהודי לראות במדינת ישראל התגשמות שאיפת דורות, פתרון לשאלת היהודים, אתחלתא דגאולה, או נסיון היסטורי שנכשל, חלילה. הבעת דעה יכולה להיעשות בצורה תרבותית, ברמה אינטלקטואלית נאותה, ויכולה להיעשות כפי שמר אייכלר עושה, בצורה שאינה מתאימה, לדעתי, לתלמיד חכם.

להדגמת דברי אביא כמספר ציטטות ממאמרים שהגיעו לידי.

בגליון מספר 246 הוא מפרסם מאמר תחת הכותרת: „הגישו הגדולי". הקורא הנבון יבין מייד שהמדובר במדינת ישראל. בגליון 261 הוא כותב מאמר המשתרע על עמוד שלם, ובין יתר דבריו הוא קובע קביעה פסקנית: „... אנו נמצאים בגלות איומה כזו שהיתה בימי מלכות יוון הרשעה". והלאה: „...קשה גזירת החילוניות והדימוקרטית, מגזירותיו של אנטיוכוס הרשע". או: „לא רק שאין זאת מדינה הראויה להקרא „יהודית", אלא שאפילו „אנושית" אין היא ראויה להקרא". וכדי שלא תהיה אי־הבנה, כי כוונתו ל„אוכלי דתיים" בלבד, הוא מסיים: „...נוסכו על שונאינו יהודים מאמינים, הרואים עצמם שותפים למהפכה „יהודית־ציונית", הכוונה ברורה, אלו הם היהודים הדתיים־לאומיים.

כפי שמחפש למצוא פגמים במדינת ישראל, עט מר אייכלר על המקרה הכאוב והמצער שקרה במושבה הגלילית יבניאל. הוא רואה עצמו חייב להודות למזכירות המושבה על החלטתה הגלויה, על „גלויותה", לשלול את רצונם של חסידי ברסלב להתיישב במקום. הם היו — לשמחתו — „...את המרצע שחורר את שק השקרים הציוני, הלאומי, ההומניסטי, השוויוני והדימוקראטי ויצא בגלוי". אלא שאת „האמת" המוחלטת הזאת ידעו עורכי העתון גם קודם ש„הציונות הוקמה אך ורק כדי להילחם ביהדות", ושה„קווזלינגים המזרוחיסטים, על ארגוניהם ומנהיגיהם הרוחניים הנעורים עשו הכל שהחילוניים יוכלו לבצע את תכניותיהם החסלניות". אז מדוע נזקק למקרה יבניאל ושמח שמחת־לב על המקרה?

היהדות הדתית־לאומית כואבת את מקרה יבניאל ואת כל המקרים הדומים לו שמכפיים את חיינו הציבוריים, והיא עושה כמיטב יכולתה למען שינוי האווירה הזאת במדינה. אך בשום פנים ואופן אין היא רואה במקרה זה „סמל" למצב השולט במדינה, או „סגירת המעגל" כפי שאנשי „המחנה החרדי" רואים זאת. אנשי הציונות־הדתית מנהלים מאבק עקבי למען הגשמת רעיונותיו, כפי שעשו במשך עשרות בשנים, מתוך ידיעה ברורה שדרך בניית הגשרים היא דרך ארוכה וקשה ובמציאות של ימינו אין סיכוי להצלחה מלאה. אך ידיעה זו אינה מרפה את ידינו מלהמשיך ולהיאבק.

לעומתנו, מה עושה העתון „המחנה החרדי"? מותח ביקורת קטלנית ומסתגר בתוך חסידיו, מוותר על כל אפשרות של קירוב רחוקים ויצירת אווירה של ערבות כלל יהודית. איזה חוסר ידע וחוסר אחריות מתגלים למשל במשפט הזה: „...כמה מרגיזה עליבותה של מנהיגי המזרחי, בראשית ימי התנועה הציונית, כאשר מהם היה אמיתי ואפשר אולי לומר שבלעדיהם היתה התנועה הציונית נכספת באיבה, המזרחי היתה המוהה על משקותנות ה[illegible] הזאת".

„המזרחי" היתה תמיד מיעוט בתנועה הציונית. כי רוב רובה של היהדות החרדית לחמה מלחמת חורמה נגד הציונות, ולא רק שלא ראתה עצמה מחוייבת להיות שותפה למאבקו של „המזרחי" ובכך להפוך לכוח משמעותי במאבק לקביעת דמות המדינה שבדרך, אלא גם הדריכה קטיים ולחמה נגדו ונגד רעיון בניין הארץ.

מה היה קורה אילו...?

אילו כל היהדות הדתית היתה נרתמת לרעיון בניין הארץ, אז — אולי — לא החלוצים האנטי־דתיים היו קובעים את דמותה הרוחנית, אלא היהדות הנאמנה. ועצם העובדה ש[illegible] ואת עבודה מנגד — כמוה כמו חטא היסטורי שלא ניתן לכפרה. ואת זאת קובע לא „קווזלינג מזרוחיסטי", אלא גדול בתורה שהאנטי־ציונות החרדית סיגורה אותו ובעיצומם של ימי השואה; זה לנבון „להכות על חטא". ואלו דבריו: „...מה תקנו בזה החרדים בזה שמשכו ידם ממפעל הקודש הזה (הציונות — מ. ר.) — הכי לא היה עדיף אז להשתתף עם הבונים, יהי מי שיהיה כדי ליתן גם כוחם ורוחם הקדוש במפעל הזה, ואז היה לתואר הארץ תואר אחר לגמרי, תואר של קדוש ורוח טהרה". את הדברים האלה כתב הרב ר' שלמה טייכטל, רבה של העיר פישטיאן, בספרו „אם הבנים שמחה" בשנת 1944 עת הובלו חצי מיליון מיהודי הונגריה לאושוויץ. הוא עוד מרחיק לכת ומכריז: „...פשוט וברור שאין הלכה כהני קדושי עליונים שהיו נגד היישוב, רק הלכה כגדולים שהיו בעד היישוב והבניין. אילו היה רבינו בעל „מנחת אליעזר" (ההיינו, רבה של מונקטש, ראש המתנגדים לציונות בשעתו) בחיים אתנו וראה את כל אשר הגיע לנו בהגזירות הנוראות ובהדריגות שעשו בנו ר"ל, היה מודה שנעזוב את ארצות הגולה ונלך לארץ".

באותם ימים שבהם כתב הרב טייכטל הי"ד את הדברים הללו, היה המצב הדתי בארץ ישראל גרוע לאין שיעור מאשר היום. ובכל זאת לא כתב הרב הקדוש הזה דברי קטרוג כגון: „...רבבות יהודים עברו אל עבר הכנסייה החילונית שהעבירה לשמד, במשך כתשעים שנה, מיליוני יהודים, שאריה פליטת ה„איומים" הכפריים לכינוהם".

הכתיבה של בעלי „המחנה החרדי" מלאה סתירות. בדבר אחד בלבד הם עקביים: בשנאתם העזה לציונות, ולציונות הדתית בתוכה. הם שוכחים כי רבנים רבים שעמדו בראש ההתנגדות לתנועה היהודית ואסרו על הסידתה לתמוך בה ולעלות ארצה, ניצלו על ידי הציונים המושמצים. לפעולות ההצלה לא ההרמו ה„קווזלינגים" ושותפיהם. גם לדברים אחרים מדינת הכופרים אינה „טריפה" — כשמדובר בהקצבות ובתמיכת המוסדות שלה. מבחינה זאת יש להעריך את אנשי „נטורי קרתא". הם אויבים של הציונות — אך מוותרים גם על ההנאות הכלכליות שהיא יכולה להעניק. לא כך אלה שמייצג „המחנה החרדי".

יצר הרע ולשון הרע

מאמר אחר באותו גליון מוכתר בכותרת: „המדבר סרה בישראל, שותפו של היצה"ר". מרשימה זאת למדים אנו — אם לא ידענו עד עתה — כמה נורא הוא חטאו של זה המדבר סרה בישראל. וכדאי לחזור על אי־אלו משפטים ברשימה זאת.

רבי יוסף מאיר מספינקא זי"ע כותב: „...צריך כל אדם לשמור פיו ולשונו תמיד, מלדבר סרה על חבריו, על אחת כמה וכמה על הצדיקים והקדושים ודי בזה".

על דברי הבעש"ט ביאר רבי בנימין מזלאזיץ זי"ע בפירושו להגדה של פסח על הפסוק „אנוס על פי הדיבור" את הכתוב: „כל עמל האדם לפיהו" (קהלת): „רוצה לומר, כל עמל וצרות הבאים עליו בעולם הזה ובעולם הבא — לפיהו — שמדבר רע על חבריו. ובזה דן את עצמו לכף חוב". „הרי לפנינו, שיש לו לאדם להישמר מלחרוץ דין על חברו, גם אם הוא רואהו בכשלונו, שהרי בכך אינו אלא פוגע בעצמו, עד שכל מה שהוא סובל חלילה בעולם נובע ממנו עצמו".

מחבר רשימה זאת, הרב שלום חיים פרדס, כותב בקשר לאמרה זאת: „...דע אחי, כי לא זו בלבד שהמלמד חוב גורם רע לנפשו ונעשה שותפו של השטן המקטרג, אלא שהוא שונא לבני המקום ב"ה. כלומר, הקב"ה שונא המקטרגים על העבירות של ישראל ורצונו במעשים הנעשים מצוות שהם אהובים, בניגוד למקטרגים השנואים לפני ה'. המלמד זכות על ישראל, זוכה להתגדל ולהתעלות כפי שאמרו הז"ל, כל המלמד סניגוריא על ישראל הקב"ה מרוממו בעולם".

דברים יפים, ראויים להיזכר גם על ידי הפובליציסטים הכותבים לא דברי קטרוג בלבד, אלא גם דברי שנאה.

האם הכל כה שחור?

ולגופו של עניין, למרות כל הראוי לביקורת נוקבת בשטחי הדת במדינה, האם הכל כה רע כפי שיוצא בכתבות שונות של „המחנה החרדי"? האם לא רעדה ידו של מר אייכלר בכותבו: „אנחנו נמצאים בגלות איומה כזו שהיתה בימי מלכות יוון הרשעה"? איזו קטגוריה של „דוברי סרה" ניתן לשייך לאנשים הכותבים כך?

בלי להתעלם מכל הטעון תיקון במדינה אנו יכולים גם לקבוע עובדות חיוביות, משמחות את הלב. מעולם לא למדו תורה אנשים כה רבים כפי שלומדים בימינו בישראל. מעולם לא הופיעו ספרים תורניים כה רבים כפי שמופיעים בימינו בישראל. אין מקום שני בעולם שבו בכל המוסדות הציבוריים אוכלים אוכל כשר, שבו נמצאים בתי כנסיות, בתי מדרשות, מקוואות במספר כה רב כמו בישראל ה„מתיוונת" הזאת. באיזה מקום בעולם קיימים חוקי אישות היכולים להידמות לחוקי האישות של המדינה ה„מתיהדית"? היכן מיושמים חוקי המשפט העברי באינטנסיביות כמו אצלנו? היכן מקבלים ישיבות ומוסדות תורה תמיכה רחבה כפי שמקבלים במדינה הזאת, שבה קיים רוב חילוני מכריע?

האין אלו דברים שראויים להתברך בהם? האם רק קטרוג והשמצות מגיעים לאלה שהיו „כלבי השמירה" של האינטרסים הדתיים?

ואת זאת יש לקבוע בצורה הברורה ביותר: לא התבדלות של החוגים החרדיים השיגה את כל אלו. כל ההישגים הללו הם פרי עמלם של ה„קווזלינגים המזרוחיסטים" שטבעו כבורים במשך דורות, וקיבלו על עצמם להיות הבורסקאים של האינטרסים הדתיים. רק כך יכלו חצרות חסידים שונים — ביניהם גם חצר בלז — לחדש נעוריהם כקדם על אדמת ישראל, והגיעו לפריחה וזוהר כפי שלא ידעו בעולם?

תפקידה של הציונות הדתית להמשיך בדרך זו, לבסס הישגים דתיים ולהרחיבם, ויחד עם זאת להיות גשר אל הציבור החילוני הגדול. אשר ביום מן הימים — כך אנו מקווים — ימצא את דרכו ליהדות הנאמנה.

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

בשבת „תחכמוני" בימי מבוכה (ב)

מפנה לעבר ציון

באותה תקופה (שלהי שנות העשרים) גם אני צעירי התלמידים ב„תחכמוני" בוורשה, שאך עתה עברו את כפתן הבית לאחר בחינות בבקיאות והבנה של „פחות שישים דפים גמרא ותוספות (בגיל שלפני בר־מצווה) — היינו בעין כסים על כנפי הדמיון האביבה כי ישראי ימים טובים. ליבים בתוכנו קסמה דמותו של „הדוקטור ראבינער" (ד"ר וורב) שעמד בראש החיים הדתיים של יהדות גרמניה. אכן, פרטים רבים על חייהם של יהודי גרמניה לא ידענו אולם עצמם של דברים הגיע לאזנינו. איני בטוח כלל שגדולי המזרחי אשר הגו ויזמו את מוסד ה„תחכמוני" בבית מדרש לרבנים ראו נגד עיניהם דגם־דמות זו דווקא. כמסתבר מאד, כי יהדע ידעו שבעניני היהדות בכלל צריכים פערים רבים בין „נוסח אשכנז" לבין „נוסח פולין". היהדות הדתית בפולין היתה עדיין מעוגנת חזק מאד בנוסח היכן — בנוסח היהודי של „הבעלשטיל". יהדות פולין עדיין לא היתה בשלה בשביל הטיפוס הרבני הגרמני של „תורה עם דרך ארץ". היו לנו רבנים גאונים וחריפים, דרשנים ובהורים בכרכים הגדולים כי אם אף בעיירות הקטנות ביותר, אלא ראשי המזרחי שאפו לבנות באופן הדרגתי את צורתה החיצונית של הרבנות ולעשותה בת־קבלת יותר על דעת בני העידן החדש.

אולם אנו בני הנעורים, התמימים והנלהבים קבענו בדמיוננו את הדגם האשכנזי שיהיה לנו למופת. כמה וכמה מבוגריו הראשונים של ה„תחכמוני" נסעו עם גמר לימודיהם ב„תחכמוני" אל הישיבות הליטאיות הגדולות כדי להשתלם עם יותר בתורה וביראה. אחרים שמו פעמיהם לברלין או לברסלאו כדי להשיג שם תוארי האקדמיה הנכספים וכדי להוסיף דעת בסמינרים לרבנים שהיו שם ויצאו להם מוניטין גם במקומותינו. עדיין היו גם אצלנו — בחוגי הנוער האינטלקטואלי רבים מאד שהאמינו בתומתם כי ישגבו אתגרים ותפקידים בגולת אירופה ובפולין עצמה. אכבם, היו מבוכה ותסכול אי בטחון ודאגה. אולם הללו לא היו מספיקים כדי להביא למפנה חד בהשקפה ובהערכת המצב.

כאשר למדנו ב„תחכמוני" היינו נישאים על גלי הצמאון לדעת והמוסד הזה שהיה כה חשוף לביקורת קטלנית מבחוץ ולביקורת מתונה יותר מבפנים, היה אכסניה נאה שהכילו ועיצבו את דמותם הרוחנית של עשרות צעירים שמילאו לימים תפקידים ציבוריים־רוחניים חשובים בהרבה מקומות והצדיקו את ההשקפות והמאמצים שהמזרחי בפולין הקדיש לייסוד המוסד ולקיומו. מקרב התלמידים יצאו אחר כך רבנים וחוקרים, פעילי תנועה, סופרים ועתונאים ואפילו אלה מהבוגרים אשר בהמשך הזמן לא הלכו בשיטת המזרחי, הצטיינו ברובם בעבודת העם והספרות.

זרעוני אהבה לציון ועניניה

אחיי ורעיי ואנוכי בכללם התחלנו בימים ההם להתקרב קימעא קימעא לענייני התנועה. עוד היינו נערים וכבר היינו נמנים עם הבאים לאסיפות העסולה, הרצאות של מלומדים, פגישות שנערכו על טהרת לשון הקודש וביחוד לאסיפות שבהן נאמו שליחים ושבים מארץ ישראל. זכורות לי היטב רבות מאסיפות הללו שמהן היו נוספות טיפין של הצפצות על אופיינו והליכי מחשבותינו. הן חדרו לעצמותינו כשמן המור והעמיקו את האהבה לציון.

גם ב„תחכמוני" עצמו היו לנו ראשי ישיבה ומורים אשר לא רק לימדו כי אם גם הדריכו והשפיעו. הפרופיסור ד"ר מאיר בלבן היה ראש המוסד ודרכו היתה להיכנס אף לכיתות הנמוכות כדי למלא מקומו של מורה שנעדר ביום מה באחד הימים או כדי סתם ליתן שיעור ולתהות על קנקנם של צעירי התלמידים. בלבן היה איש נודע בשערים ומפורסם בעולם המדע בזכות ספריו בתולדות ישראל בפולין: הוא היה ציוני דתי עם שלא הזדהה מפלגתית עם המזרחי; היה גם דרשן קבוע בבית הכנסת הגדול על שם נוז'יק (הוא בית הכנסת היחיד שנשאר לפליטה בתוך הריסות השואה וכפי הנשמע הוא בית הכנסת היחיד בוורשה הפעיל עד היום הזה) ונאומיו הלאומיים היו מרתקים, ציוני היה בכל לבו וכאשר כעבור שנים אחדות ערכנו את הוועידה הארצית הראשונה של „השומר הדתי" בוורשה הסכים להעמיד לרשותנו את כל דירתו הרחבה כדי שהצעירים הצעירים חסרי האמצעים יוכלו לישון ולאכול בה; הוא עצמו ומשפחתו עשו בימי הוועידה מחוץ לעיר. זוכר אני שיעור שלו בכיתתנו. היה זה באחד מימי החנוכה. את שיעורו פתח בסידרה של שאלות לתלמידים בעניין זהותו ההיסטורית של יוחנן כהן גדול — האם התואר „כהן גדול" מוסב על יוחנן או על מתתיהו? האם התואר „חשמונאי" מוסב על יוחנן או על מתתיהו? כאלה וכאלה שאל מאתנו ולאט לאט נכנס ראשו ורובו לתוך נאום היסטורי־הגותי מפורט ונלהב. היה בבחינת נושא דברים ונישא על ידיהם. כולנו ישבנו פעורי פה וקשובים וכשסיים דבריו פרצו בכיתה מחיאות כפיים סוערות וממושכות, משל היה זה נאום נלהב.

בין המורים היו לנו גם כמה ממיודענו מתוך התנועה שלנו ממש. אחד מהם שלימד אותנו זמנית היה ד"ר אברהם עובדיה (גומפדינר) — איש צעיר, בן תורה גדול וידען ואחד מראשי צעירי מזרחי בפולין. בינו לבין תלמידיו היה הפרש גילים מספיק ש„גמרל" מבחינה חינוכית את גורם החברות באותה תנועה. עובדיה אף הוא מורה להיסטוריה, הכיר יפה את תלמידיו וידע ששואפים הם בכל לבם לקצת „לחלוחית" ולדברים של טעם יהדותי. יותר משלימד במובן הטכני היה מדריך ונואם וזכורני כיצד הטיף לנו בסוגיית ההתנגדות לציונות בחוגים החרדים. „הם טוענים — כך אמר — כי מפורש כתוב „אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו". „אולם — המשיך — שואל אני אתכם: אם אנו רואים במוחש כי הבונים — בונים ואין הבנין חלילה בניין־שוא והוא קיים ועומד — האין זה סימן מובהק כי באמת ה' בונה את הבית?" שיעוריו המלהיבים של ד"ר אברהם עובדיה היו לעתים קרובות מסתיימים במחיאות כפיים סוערות של קהל התלמידים עד־שמכל העברים באו לראות מה לפתע אירע כאן.

כן, ב„תחכמוני" קיבלנו „שטיפת מוח" לרצוננו הגמור. שם נזרעו בלבנו זרעוני אהבה לציון ועניניה.

אולם לאט לאט החלו השמים מתקדרים. גם נערים צעירים כמונו החלו להרגיש בהרשם האינטלקטואלי המיוחד כי „באים נרבבים רוחות סערה" כמלות השיר שחיבר המשורר אברהם רייזין בשביל פועלי ה„בונה". כמה מחברינו המבוגרים חזרו מגרמניה. „קיימים שם קשיים" — אמרו. „אין שם מקום נוח ללימודים, האנטישמיות גוברת". אחדים מחברינו המבוגרים לא קיבלו ויזות סתם. ו„חלום אשכנז" החל להתנדף. עד ראינו שכמה מבוגרי „תחכמוני", והם בני תורה וסמיכת חכמים, מתקשים ממש למצוא בפולין איזה מקום רבנות, ולוא באיזו עיירה נידחת. עסקני הציבור החרדי הקיצוני של העיירות מתנגדים בכל עוז, ומעודדים אותם וזדירי עם בהתקוממות זו, לרבנים מטיפוס בוגרי ה„תחכמוני".

עומס כבד בגימנסיה

והנה הצטרפות כל התופעות האלה עשתה את שלה והפיגה את דמיוננו הלוהט. הספקות והלבטים הלכו וגברו ובחודש בהיר אחד הולסנו קבוצה שלמה של תלמידי ה„תחכמוני" בכיתה החמישית לעבור ללימודי גימנסיות יהודיות־פולניות רגילות כדי ליישר את הדרכים לקראת עתיד אקדמי. נקטנו טכסיס הפיזור בשטח ונרשמנו בגימנסיות שונות וכמקובל אצל צעירים מוכשרים גם „קפצנו" כולנו כיתות. נדחסנו יהודיו לתוך אקלימים אחרים לגמרי. לא כאן המקום לתאר בפירוט את דמותה של גימנסיה יהודית־פולנית, בוורשה של הימים ההם (תחילת שנות השלושים). מה שראוי לציין הוא כי כל חברינו בקבוצת ה„נושרים" מ„תחכמוני" שמרו על קשרי חברות נאמנה ובתוך זה על קשרי חברות רעיונית: נאמנים לציונות הדתית שאינם מתבטלים בפני המלעיזים — מורים וחברים כאחד.

אכן, החיים בגימנסיות לא היו קלים, אף לא לאחד מאתנו. מתוך טכסיסי „קפיצת הכיתות" נגרמו קשיים במהלך הלימודים. נתגלו פגימות בתשתית הידיעות. היו גם לימודי לשונות קלאסיות והרקע העברי־יהודי שלנו כלל לא היה מצרך מועיל ומסייע בגימנסיה. מאושרים היינו כי הורינו, של כולנו, לא רגזו כלל עלינו על שנטשנו את מקום לימודינו שהיה מקובל עליהם והלכנו כאילו לרעות בשדות זרים. יהודים דתיים היו הורינו, מאמינים בני מאמינים. אולם — לא היו קיצונים ומחמירים. יודעים היו בפנימיות לבם כי שוב נשוב ונישר את הדרך וראיה לדבר: הדרך הנכונה והישרה שבה צועדים היינו בעצם ימי הגימנסיה. אלא על גודל העומס עלינו הצעירים. נאלצים היינו לתת שיעורים פרטיים בשעות הפנאי כדי שנוכל, לפחות במעט, להשתתף בשכר הלימוד הגדול. קשים היו הדברים וכרוכים בייסורי נפש ומאמצי גוף ואז, דווקא אז, מצאנו עידוד רב ב... עבודה נוספת שהעמסנו על עצמנו, מי במעט ומי בהרבה והיא — הפעילות המעורבות הגוברות והולכות בענייני תנועת הנוער הציונית־הדתית. אלו היו שנות גישושינו הראשונים בתנועה ועליהם עוד נספר בבואת.

הוי, כמה קשה היה עמלנו בשנים האלה. לא היה רגע של מנוחה. ראדיו וטלוויזיה עוד לא היו בארץ ובילויים נוסח „שמעדרסים" (כך כינו אז בחוגי ספרות אידיש את הנוער השקוע כולו בעולם הריקודים הסאלוניים) לא ידענו. אולם לימודים קשים, מתן שיעורים, בליעת ספרים ועתונים, קיום קבוצות ליהדות בביתות עצמיים, ועל הכל — עבודת תנועה — דיים היו למלא בצפיפות סדר של יום.

הורינו היו טובים אלינו. אבי היה חסיד מובהק שדבקו בו גם נימוסים מודרניים. מעולם לא שמעתי מאבי ואמי איזו ביקורת על מסלולי החינוך השונים שבחרתי בהם. כמה צער ועגמת נפש היו לי כאשר פעם לפעם ראיתי כיצד אמא ז"ל היתה מפקידה את עדייה ותכשיטיה כמשכון בידי מלווים בריבית כדי לסייע בתשלום שכר לימודי. אולם אלו היו ימי משבר מיוחדים בחיי משפחתנו. בדרך כלל נמנו הורי עם המעמד הבינוני ההי ברווחה סבירה. אכן, סיפורנו זה אינו ערוך כרונולוגית. משמיט אנוכי פרטים רבים. טורח אני למסור איתם פרטים שבמובנים רבים היו אופייניים להרבה מבני הנעורים וביחוד לאחיי ורעיי.

שאלת ה„תכלית"

תמו סאו ימי הגימנסיה ותעודת הבגרות הנכספת כבר היתה בידיים. ההלכה נפתחו בימים ההם לרווחה השערים להמשך הלימודים ונשמנו לרווחה ומתוך תקווה שהנה הולכים ובאים הימים הטובים. אולם אז, דווקא אז, הועמדנו לפתע מול פני המציאות האכזרית. התחילה להציק שאלת ה„תכלית". מה לומדים? היכן? לשם מה?

לא בבת אחת ולא בכל כלוא הכובד המצטבר התייצבו הבעיות והלבטים העולים אותן. הללו באו בקילוחין קילוחין. עוד היינו עסוקים בבליעת עתונים, האזנה להרצאות, אגירת ספרים ומשובות נעורים סתם. כבר נסענו למושבה קיץ של השומר הדתי והתחלנו להיות „מדריכים". והאוירה היהודית היתה הומה ומהבה. תמיד רעש ועסק גדול. הסדר היום הציבורי היה עמוס לעייפה: בחירות ל„סיים" (הפארלמנט) שלקראתן הולך פעם גוש יהודי מלוכד ופעם — מפוצל, בחירות לעירייה, לקהילה היהודית, קונגרסים ציונים ושאר ועידות כאן מרצה הלל צייטלין על ספר הזוהר והקבלה וכאן מרצה פרופ' א. וייס (מחשובי מנהיגי המזרחי) על התהוות התלמוד הבבלי פה פורץ בסערה ויכוח לוהט בין מלומדים על — — — מוצאם של יהודי פולין: הבאו מגרמניה או מארצות הכוזרים? היסטוריונים מלומדים שקועים בפלפולים וגורפים עמם שוחרי דעת רבים כאן — משל אין לך בעיה אקטואלית יותר מזו. לנערים יהודים בעלי נטיות להשכלה ודעת יש ויש מה לעשות אפילו די והותר. אלא מבעד לכל המהומה הזו יוצאת ודוקרת שאלת השאלות — „תכלית". לאן?!

לא אתאר כאן את הלבטים הרבים שעברו עלי — וביחוד על כל הצעירים בגילי ובמעמדי — בקשר להרצות. בתי האוניברסיטאות בפולין היו כמעט סגורים בפני סטודנטים יהודים, היו „נומרוס קלוזוס" או „נומרוס נוליוס" היינו, מכסות־אפס או מכסות מוגבלות לכניסת יהודים לפקולטות שונות. הכרעתי באלפי סטודנטים יהודיים חסרי בחירה — נרשמתי לפקולטה למשפטים. האמת היא שלימודי המשפטים מעולם לא עניינו אותי. זהו עניין השייך לנטיית הלב וזו לא נטתה כלל למשפטים. אולם מצאתי כי הדבר הזה כדאי הוא רגע במקום לא כלום ואם לא יועיל גם לא יזיק לשעה. הייתי בא איפוא בין אלפי הסטודנטים להרצאות שנתקיימו בשנים ההן באולם תאטרון גדול בגלל המספר הרב מאד של הסטודנטים המתחילים. רוב הסטודנטים היו יהודים שנשללו מהם כל האפשרויות ללמוד בפקולטות אחרות והיה צורך באולם ענק שיכיל את הציבור הרב הזה. והנה מיד עם כניסתנו, בשיעור השני או השלישי הועמדנו פנים אל פנים מול תופעת האנטישמיות הברוטאלית. כבר נתקלתי בכך בימי ילדותי ממש כאשר פעם בליל חג הסוכות חזרתי עם אבי מסוכתו של סבא ולפתע החלו לרדוף אחרי אבא חיילים פולנים (האלרציקים קראו להם על שם מפקדם הגנרל האלר) שרצו לתלוש בכוח את זקנו. אולם אחרי כן לא היתה לי ה„זכות" להיתקל באנטישמיות יצרית ממש. הפעם פרץ העניין ברוב היכה וכעס ממש מול עיני. לאחר הרצאת הפרופסור ניגש השנתון הסטודנטיאלי לבחירת ועד. הסטודנטים הציונים־היהודים העמידו רשימת מועמדים שלהם ובמקום בחירות נערכו מיד קטטות ומכות רצח. נגלתה לעיני תמונה איומה ודברים שעד כה רק שמעתי עליהם, ראיתי עכשיו בפועל ממש. אצרתי בבת אחת הרבה חומר למחשבות נוגות.

לא עברו שבועות מרובים ואירע לי דבר שגרם לי זעזוע עמוק. התחלתי להתעסק יותר ויותר בעניני התנועה ולא הייתי הולך לכל השיעורים. הנה ביום אחד הלכתי לגשת לאחת ההרצאות בקורס שהיה בה עניין. הגעתי לאולם הגדול אחר חצות היום ומצאתי את הפרופיסור כשהוא מרצה בפני קהל סטודנטים שלא מילא אלא מחצית האולם. תמוה היה הדבר בעיני. אולם התרכזתי יותר בהרצאה המלומדת על המשפט הרומי שהיתה מתובלת בדיחות וסיפורי מעשיות בקשר לנושא. אך נסתיים השיעור וכבר מצאתי שאין לי עם מי לדבר — אין מכר ואין מודע יהודי. מצד אחר ראיתי כי הרבה סטודנטים נועצים בי את עיניהם כאילו הם תוהים ובוהים.

הסתלקתי מהר מן המקום מתוך הרגשה שמשהו כאן לא בסדר. לא עבר זמן רב והתברר לי היטב כי אירע לי נס ממש. במה שעית לפני [illegible] לאולם „הלכו" מכות רצח שם בין [illegible] אנטישמים מחוגי „האנדקים" [illegible] פולנית אנטישמית מובהקת) לבין [illegible] יהודים מתגוננים. היו פצועים ו[illegible] והסטודנטים היהודים דרשו [illegible] את המכים. אולם הלה [illegible] עצמו כלא שומע והסטודנטים היהודים [illegible] את האולם. ובכן, הייתי יהודי יחיד בין הזאבים וניצלתי ממכות רצח רק בזכות העובדה שהפורעים הפולנים פשוט לא העלו על דעתם כי סטודנט יהודי מצוי אצלם. הבינותי אז כי מכאן העיניים שננעצו בי ומכאן המבטים התוהים והבוהים שנתקלתי בהם. חברים רבים שפגשתי אחר כך ברכוני לרגל הנס שאירע לי. ואמנם, אירוע זה היה מכריע בדרכי חיי. חזותי דברים מזעזעים שעד אז רק קראתי ושמעתי עליהם. מחשבות רבות החלו להתרוצץ במוחי והללו נפלו על קרקע שכנראה כבר מוכנה היתה בתת־מודע מוכשרת לכך: הלימודים בתנאים האלה אינם בשבילי. בעצם הם לא בשביל כל הרבים הדומים לי בגילם, במעמדם ובתנאי חייהם. הכרחי הוא להתחיל במפנה חדש באורחות החיים והמפנה הוא לעבר ציון. ביום ההוא גמלה ההכרעה: יהא אשר יהא, אני הולך לארץ ישראל וכדברי מהר"ן מברצלב „כל מקום שאני הולך אני הולך לארץ ישראל". אין דרך אחרת.

יהודי בריה"מ

(המשך מעמוד 6)

ואפילו פרשים על תבחורה כתאימה. במקביל גדל מספר החוגים והאולפנים לילמוד תורה. השלטונות לא התעוררו מיד אולם לקראת אמצע שנת 1981 הם שמו קץ להרצאות ולאספות שהיו פומביות. המשטרה נקטה שיטות שרירותיות להיסול האגודה. היא שמה מצור על דירות, ושוטרים בלבוש אזרחי היו חוסמים את הכניסה ובודקים ב„נימוס": „ההתכנסות מבוטלת". ברשימה הנסיונות שנעשו להוצאת הביטאון, שמהדורתו הראשונה הופיעה בספטמבר 1982, והרביעית בסוף 1984.

פיקאנטי מאוד המחזה „המלכה אסתר", קומדיה בשתי מערכות מאת מיכאל אידלסון. כאן כביכול מחזה שהופיע עוד בשנת 1916 ושם ללעג את משטרו של הצאר. למעשה, אידלסון הוא שם בדוי והוא אינו אלא יורי קולקר בעצמו, ונכתב בפברואר 1982 והכלל האסמדי שבו מכוון למשטר הסובייטי הנוכחי.

רשימה אינפורמאטיבית מאלפת על החיים היהודיים הדתיים בלנינגראד תורמת לקובץ ובנוי אוטיבסקיה־יהדברובסקיה.

פרטי הדברים נמסרו בפגישה שנערכה ביולי אשתקד באוניברסיטה העברית בירושלים בין קבוצת פעילים מברה"מ שעלו לאחרונה ארצה עם חברי מערכת „יהודי ברית המועצות".

בקובץ מצוי עוד חומר רב, ובתוכו מעניין מאוד מדור המכתבים המגיעים לישראל וכן גם הפרק „על אנשים ומעריכים". אין ספק שהקובץ, כקודמיו, יביא למעורבות רבה יותר של אזרחי ישראל במאבק למען יהודי ברית המועצות.

פסטיבל מעולם אחר

„הפסטיבל לילדים לשירי הווי ומסורת" יוצא לדרך * מכללת „אורות" ו„החברה הבינלאומית למוסיקה" עומדות מאחורי הפרוייקט המורכב

מאת י. רותם

שירי ילדים, כמו ספרות ילדים, הם מן הגורמים המרכיבים את חוויות ילדינו. למרבה הפלא, הפוטנציאל החינוכי האדיר הטמון בהם לא זכה עד כה לניצול ממש. לעומת זאת, ההיבט המסחרי דווקא לא קופח. „פסטיבל הזמר לילדים", ה„פסטיבל" ודומיהם „רצים" במשך שנים ומושכים אליהם קהל רב של ילדים והורים. הפסטיבלים מתאפיינים בלחנים קלילים, מלים בעלות מסר דל, תפאורה רעשנית ופרסומת מאסיבית. האוזן הילדותית מוצפת בשירים מסוג „ברבאבא", „הוי הוי הופו", הנקלטים מהר ונשכחים כהרף עין, ותוך כדי כך מורידים את הטעם המוסיקלי ואת השיפוט הערכי.

תמונת המצב הזאת עומדת להשתנות בזמן הקרוב. בחופשת חג הפסח השנה עומד לעלות על הבמה מופע ראשון של „הפסטיבל לשירי הווי ומסורת לילדים" שמאחוריו עומדת „החברה הבינלאומית למוסיקה „איי.אמ.סי."", ומכללת „אורות ישראל" בפתח תקווה. השושבינים של הפסטיבל בשני הגופים הללו הם ד"ר מרדכי סובול, הידוע בקרב ציבור אוהבי המוסיקה הדתית כמלחין, כעבד, כנצח ומפיק תקליטים ואשר פרשני, מנהל הפיתוח ויחסי הציבור ב„אורות".

מה הקשר בין החברה למוסיקה ומכללת „אורות" ורעיון הפסטיבל? כאשר שואלים את פרשני וסובול למי זכות היוצרים של הרעיון, נותן כל אחד מהם את ה„קרדיט" לחברו. לאחר שנה של פעילות אינטנסיבית משותפת אין חשיבות לסכים קטנים כאלה. כשלוחצים אותו מודה סובול שהרעיון „התגבש" בראשו הרבה לפני שקרם עור וגידים. פרשני, חובב מוסיקה דתית מושבע, קלט והתלהב. במכללת „אורות" נדלקו לרעיון בשל הכשר החינוכי והערכי שלו. הסטודנטיות הצעירות של „אורות", מורות בדרך, חיזקו מתוך נסיונן בשטח את הצורך בשירי ילדים המבטאים את הווי החיים הדתי. „זה לא שאין לנו בכלל שירי שבת, חג, תפילה וכד'", מטעים אשר פרשני,

„אבל ההיצע אינו מספיק וחבל מאוד שהחוויות הרוחניות והעולם היפה והעשיר שאנו מעניקים לילדינו לא יקבלו ביטוי מוסיקלי הולם".

ההכנות לפסטיבל נמצאות בעיצומן. לפני שנה, כאשר מכללת „אורות" פרשה את חסותה על המבצע, פנו אל הקהל לשלוח לחנים ותמלילים. ההיענות היתה מפתיעה. למעלה מ־1000 קלטות הגיעו למשרדי „איי.אמ.סי.". מתוכן נבחרו עשרה שירים מייצגים. לחנים רבים, שתמליליהם נלקחו מתוך המקורות נדחו על הסף.

„אין לנו כוונה להתחרות עם פסטיבל הזמר החסידי", מבהירים המארגנים.

בלי להתחרות בשום גורם, ברור כבר היום ש„הולכים בגדול". הניהול המוסיקלי יהיה בידי ד"ר מרדכי סובול, המפיק יהיה אשר פרשני. התפאורה מבין אלבם קרשק; דברי קישור [illegible] [illegible]. [illegible] — אבי־רחמילה [illegible] יעקב בן [illegible]. בחלקו השני של המופע יופיעו [illegible], [illegible] הזמר בוני זינגבוים, שקיבל על עצמו שלא להופיע בפני קהל מעורב, יופיע בפסטיבל זה, בזכות היתר מיוחד שניתן לו בשל היות הפסטיבל מיועד לגילאים צעירים בלבד. זינגבוים רואה בפסטיבל זה כלי חינוכי בעל ערך רב.

מה שבטוח הוא שלא חסרים כשרונות צעירים ומבטיחים בתחום הזמר בציבור הדתי. למבחני כניסה הגיעו ילדים (ואמותיהם) מכל קצות הארץ. בין המבהרים ילד בן חמש, יוסף זיו, מאשדוד, שהפתיע בחוש ה[illegible] המושלם שלו, ומשי הספר [illegible] בכפר סבא, שסובול רואה בו כשרון מבטיח בקנה מידה ארצי.

הפסטיבל יעלה על הבמה בחול המועד פסח בשלוש הערים הגדולות. בחופשת הפסח יתערכו הופעות ב־15 עיירות פיתוח ואזורי שדה ברחבי הארץ. הכוונה היא להביא את דבר הפסטיבל גם למקומות שבדרך כלל פוסחים עליהם ולהעניק גם לילדים שם את האפשרות ליהנות מחוויה דתית, תרבותית וחברתית.

הצוידה הבוצעות במקומות אלה ניתנו למבצע בהתלהבות רבה, מתוך הבנת חשיבותו. זאת ההיה — מבטיחים — חוויה להעבוד על כל החושים: המוסיקה, התפאורה, [illegible] הקישור המבה[illegible], שבימשו את נוח מהבביל ואת עיוור הדריגי „עזר" והביתו הדינ[illegible]. להורים תהיה הרגשה שסוף סוף אפשר יהיה לשלוח את הילדים למופע בידור עם מסר חינוכי, ברמה גבוהה ובאווירה דתית.

יוסף זיו בן ה־5 מאשדוד מתכונן לפסטיבל בהדרכת ד"ר מרדכי סובול

אורו של „ברקאי"

(המשך מעמוד 6)

אשה אחת שהיתה נשואה בארצה ונשבתה במצרים ויהודי במצרים פדה אותה היא ילדה ממנו בן. השיאו את הבן הזה לשפחה וטהר זרעו. אמר על כך הרב ישראלי, כי אם היו מחזיקים אותה כישראלית ואם נגיד שקידושיהם הם רק ספק קידושין, היא רק ספק אשת איש והבן רק ספק ממזר איך התירוהו בשפחה.

מוכרחים לומר, כי כשם שיש ספק בממזרות כך גם ספק שמא אינו ישראלי ולכן מותר בשפחה מטעם ספק ספקא.

כותב על זה הרב שלוש: „דבריו תמוהים הרי השפחה אסורה לגוי, כי טבלה לשם שפחה וקיבלה עליה מצוות קלות כחמורות".

מעיר העורך: „לא מצאנו איסור שפחה בנכרי". כאן יש להעיר, שלא רק שלא מצאנו איסור שפחה בנכרי, אלא גמרא ערוכה בנידה מ"ז ששפחה מותרת בנכרי. „רב ששת מסר להן לערבי". והתוספות אומרים בפירוש „משמע מכאן ששפחה כנענית מותרת בנכרי".

הרדב"ז בעצמו כותב, „...שמא לקידושיהם קידושין וגיטם אינו גט", אך לדברי הרב שלוש הם לא ידעו ולא התכוונו בכל קידושיהם לקניין אשה כדין תורה. ועל כך כותב העורך, הם ידעו מושג אשה נשואה ומאחר שעשו מעשה קנין פשוט שקידושיהם קידושין.

מסיק הרב העורך: „אין אנו מזלזלים חיו מהם — אנו מחשיבים אותם ביותר ומתפללים שייקלטו ללא זעזועים ולהסיר מהם כל קטרוג".

כתשובה למאמרו של הרב שלוש מובא מאמר ארוך של הרב הראשי לישראל, הרה"ג ר' אברהם כהנא־שפירא שליט"א, בו הוא מפרט ומבאר את הנימוקים ההלכתיים של החלטות הרבנות הראשית לישראל המסתמכים על פסקי הלכה של הרדב"ז ותלמידו מהרי"ק קסטרו שמחמת הניתוק הגדול ביניהם לבין כל עם ישראל, יש יסוד לומר שנתערבבו ביניהם גויים ע"י שקיבלו אותם כגרים והגיור היה שלא כהלכה וע"י ידי החשש של תערובת גויים יוקלש החשש של פסולי יוחסין ע"י גרושין שלא כדין. ולכן יש לחייב אותם בגרות מספק.

ערלה בעציץ שאינו נקוב

שאלה מענינת עורר הרב העורך: בזמן האחרון פותח בארץ זני אילנות פרי, שנושאים פרי בשנתיו הראשונות והם ערלה ממש. נשאלת השאלה, היות שמפאת קטנותם אפשר לשתלם בעציץ שאינו נקוב או בתוך מיכלי מים, מה דין גידולים אלה בנוגע לערלה. הרב מביא כל דעות הפוסקים בדיני ערלה ומביא חילופי מכתבים בינו לבין הפוסק הירושלמי הרה"ג ר' שלמה זלמן אוירבך שליט"א, בא לידי מסקנה שבעציץ של מתכת בלתי נקוב אין בו חיוב ערלה אך בעציצים אחרים יש כמחלוקת הפוסקים.

תקצר היריעה מלהכיל דוגמאות מכל המאמרים בקובץ זה, כל מאמר דורש דין מיוחד, בחלק ההגות קטעים מדברים העומדים ברומו של עולם הדורשים מאמר מיוחד.

יש לברך את היוזמים על ההוצאה החשובה הזאת ולאחל להם להמשיך להאיר באור נגוהות קבצים נוספים.

יש להעיר למוציאים שלהבא ישימו לב יותר להגהת המאמרים. שגיאות־הדפוס הרבות פוגעות לעתים בהנאת הקריאה ובהבנת העניינים.

هكذا من الأصل

הצופה לילדים

ב״ה, יום ו׳, י״ט אדר א׳ (28.2.86)

בעריכת מלכה שנעבר

גליון מס׳ 220

שלום ילדים!

נפלה לידי בימים אלה כתבה נוגעת ללב של איש חינוך (ממלכתי), מנהל או מפקח בית ספר, הכותב מספר על דיון שנערך בשתי כיתות ו׳ יסודיות בבית־ספרו ושוטח לפני הקורא בגילוי לב אמיץ את התמונה המזעזעת שנתקבלה אצלו מהתבטאויות תלמידיו.

„...אין כל סיכוי לעליה גדולה לארץ... אין סיכוי לשלום־אמת... אין בטחון שננצח במלחמה הבאה... אולי שליש מתלמידי הכיתה יהיו בחו״ל ב־15 השנים הבאות..." ועוד פנינים כהנה וכהנה. ומספר המחנך הזה על התבטאויות דומות ברוח זו ברבים מבתי הספר שבאיזורו ושמתוכן עולה מסר של „מבוכה, חרדה, אי־בטחון והעדר אמונה כלפי העתיד..." בסיום דבריו הוא פונה בקריאת עזרה חינוכית למחנכים, להורים לתקשורת ו...לכולם: „עלינו להיזהר בהם.. שכן לא נוכל לתקן את המעוות.."

עיקר שכחתי: כותרת הכתבה היא — „לא לילד הזה קיווינו".

כדברי הפסוק „מודה ועוזב — ירוחם", חיינו צריכים לרחם על איש חינוך זה העומד בשוקת שבורה ומבכה את „פרי הילוליו", אלא שגם זאת לא נוכל לעשות שכן הוא רק בבחינת „מודה" בכשלון החינוך שלו אבל עדיין אינו „עוזב" את הדרך הזו. עדיין מצוי הוא במצב שבו „כולם אשמים" ואין הוא פונה לעצמו בשאלה: „איפה טעינו אנחנו, מחנכי הדור?"

יבוא נא איש חינוך זה, שכאבו אמיתי וכנה ויבקר במוסדות חינוך ותורה. יראה שם את התקוה, האמונה והבטחון הנשקפים מעיני תלמידינו. יראה את להט הלימוד והעשיה. אולי תיפתח לפניו דרך חינוכית חדשה להרהר בה, נושנת אמנם אבל יחידה המובילה אל האור, שכן „מכל מלמדי — השכלתי".

שלכם בברכה

מלכה!

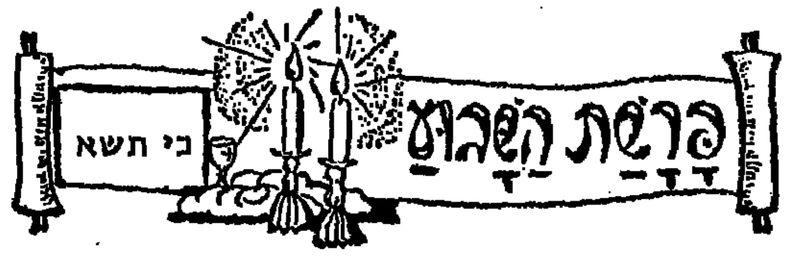

אך את שבתותי תשמורו...

„עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", — וותר על תענוגי הגוף כגון אכילה ושתיה אבל אל תוותר על התענוגים הרוחניים כגון: תורה, תפילה וקדושה. אלה שייכים לנשמתך, „את שבתותי תשמורו".

(אדמו״ר ר׳ ש.א. טאוב ממודז׳יץ)

* * *

...אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה...

מה טענה היא זאת להצילם! שאם הוצאתם מתוך הגילולים — למה יחרה אפך אם חזרו למעשיהם, כי התרגל נעשה בהם טבע שני והוא הביאם אל זה...

(אברבנאל)

* * *

ואם אין — מחני נא מספרך:

הן (אם) תרצה לשאת חטאתם והן שלא תרצה לשאת — מחה את הזכויות שלי מספרך ושים לחשבונם, כדי שיזכו לסליחה.

(ספורנו)

* * *

וקרן עור פניו

ומהיכן נטל משה קרני ההוד? רבנו אמרו: „מן המערה" שנאמר: „והיה בעבור כבודי ושמתיך בנקרת הצור" (שמות ל״ג).

(שמות רבה מ״ז, ו׳)

„וחנותי את אשר אחון"

פעמים רבות היה משה רבנו מבקש לדעת ולהכיר את כבוד השם.

פעם אחת אמר הקדוש ברוך הוא:

הגיעה השעה שתראה בכבודי מה שארשה לך לראות, מפני שברצוני ללמד אותך סדר תפילה. עתה תלמד סדר בקשת רחמים וסליחה על העם, אפילו אם לא תעמוד להם זכות אבותם.

לימד אותו את שלוש עשרה מידותיו, כדי שכך ילמדו גם ישראל לבקש רחמים.

באותה שעה הראה הקדוש ברוך הוא למשה כל האוצרות השמורים אצלו, למתן שכר לצדיק. כל צדיק ושכרו, כל צדיק — לפי מעשיו.

בהתפעלות רבה התבונן משה באוצרות הרבים ושאל: „האוצר הזה — של מי הוא? מי ראוי לו?"

אמר לו הקב״ה:

„אוצר זה — של לומדי־תורה הוא ולהם הוא שמור".

„ושל מי אוצר זה?" — שאל משה.

„זה — של בעלי צדקה הוא, ממתין לשלם שכרם".

כך עבר משה מאוצר לאוצר, הוא שואל והקב״ה משיב. והנה הגיע משה לאוצר אחד, גדול מכולם.

„של מי אוצר זה?" — שאל

אמר לו הקדוש ברוך הוא:

„מי שיש לו מעשים טובים, אני נותן לו משלו ומי שאין לו מעשים טובים ואין משל עצמו — אני עושה לו חינם ונותן לו מאוצר זה, שנאמר: „וחנותי את אשר אחון" (שמות ל״ג, י״ט).

(עפ״י שמות רבה מ״ה)

רעיונות מחורזים לפרשת כי־תשא

מאת ד״ר ג. ד. סרבר

בצלאל בן אורי
ואהליאב בן אחיסמך
חכמתם השתקפה כבראי
וה׳ עליהם שיש וסמך

בחסד עליון — אמנים
בכל מלאכת — מחשבת,

יפי המנורה פרחים וקנים
ובין כרובים השכינה מתיישבת...
ביד חכמי־לב ניתנה החכמה
ניצוץ אלוהי ממעל
כי כללית בעם היתה הסכמה
— „כפיהם נקיים ממעל..."

איוואן האיום מוסגר לישראל

יותר מארבעים שנה לאחר שדחס אלפי יהודים לתוך תאי הגאזים, מובא בימים אלה ג׳ון (איוואן) דמיאניוק לישראל לעמוד למשפט.

דמיאניוק שנולד באוקראינה ונפל בשבי הגרמנים במלחמת העולם השניה, התנדב לשורות הנאצים ועלה בסולם הדרגות של הס.ס. הגרמני. כפרס על כשרונותיו הטכניים ומסירותו לנאצים הועבר לעבודה קלה „ומכובדת": הפעלת תנורי הגאזים במחנה תריכנז טרבלינקה.

ניצולי מחנה השמדה זה זוכרים אותו בחלחלה ובתיעוב. אפילו בין המרצחים והמפקדים הנאצים התבלט דמיאניוק באכזריותו שלא „איוואן האיום". גם בדרכם האחרונה לתאי הגאזים נהנה הוא להתעלל ולפגוע בקרבנות, בדקירות חרב במכות ובהשפלות.

עם תום מלחמת העולם הצליח להיכלל בין העקורים ולהגר לארצות הברית, בה התחיל קריירה חדשה של מהגר אוקראיני מהוגן המקפיד ללכת בכל יום ראשון לכנסיה. את זהותו האמיתית הסתיר כמובן והתכחש לנסיונות יהודי אמריקה לחשוף את זהותו האמיתית.

רק לאחרונה פסק בית משפט אמריקאי שהוא „איוואן האיום" ולבקשת ישראל יועמד כאן למשפט במסגרת עשיית דין בנאצים ובעוזריהם.

שם למעלה עננה

מאת שולה מנדלברג

מסביב רגוע ושקט
אבירן יצא לגן
קטף ענפי שקד,
שחק בהם מעט
כנפי יונה? ואחר־כך שלח מבט
מגרש המשחקים עזוב,
„משעמם לי ועצוב."

אבירן מקשם:
„איזו עננה עדינה,
לו יכלתי לבקר בארמונה."
רגע, והנה יש רעיון!!!
כבר שוקד במרץ אבירן,
מענפי שקד שוזר סלם.
ימשם מסכו אל צמרת עץ,
ומראש אילן תכף ומיד
יגע בעננה בכף היד.

בשמים עננה טופפת
אחריה ממלכה של שושבינים,
שמלתה של אלף עננים
עוברת.
העננה בוהקת כפנינה
לבושה גלימה לבננה,
רקמת שוליה טיפ טפה שקופה
נסיכת עבים יפהפיה.

מזמינה העננה: „בוא, שחק אתי!"
אבירן קורץ לה: „רגע לי חכי."
טפס שלב, עלה, והלאה!
אבל מה זאת?
קריק... וקרק...
הסלם עומד להתפרק.
טשטש... קרוסלה סובבת כאלו...
הרה, אמאלה, הצילו!
אבירן על הקרקע.
העננה ממעל דואגת:
„היכן אתה?"
אין יותר סלם מענפי שקד
מסביב כל כך שקט.
רק הרוח הסודרת מתפעמת לה מצחוק
„אבירן, ארמון העננה
נמצא רחוק־רחוק."

נטייל בישראל

אל „מעלה אדומים"

מאת אהרון ב״ר

— הבטחתי לכם ילדים, שנטייל אל „מעלה־אדומים", אמר שמריה, הנה אני מקיים. ובכן האזינו: יכולים להגיע אל מעלה אדומים בסיבוב גדול מארמון־הנציב ולפגוש את „הכביש המתעתע", שבו יכולים לנסוע ללא מנוע בעליה! סוף הדרך הזאת ליד הר־הזיתים, ומשם מזרחה אל מעלה־אדומים.

— וישנה גם הדרך ממעלה הר־הזיתים אל הכביש החדש למעלה־אדומים, שהוזכרת בטיול הקודם, — אמר ירוחם לשמריה.

— נכון, ויש דרך נוספת, חדשה, בצפון ירושלים, ליד פסגת־זאב, על שם זאב ז׳בוטינסקי. מצפון להר־הצופים עוברת דרך העוקפת את הר־הצופים והר־הזיתים, מצפון ומזרח, ועוברת ליד הכפר הערבי ענתות, של ירמיהו הנביא...

— „ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות, בארץ בנימין", — ציטט מאיר מעמנואל.

— יפה, מאיר, נכון. לפיכך תבינו שאנחנו עוברים בנחלת שבט בנימין!

ובכן, המשיכו בדרך החדשה אל מעלה אדומים, כל הזמן בירידה. בקרבת מעלה־אדומים חזרו מעט לכיוון ירושלים, ונכנסו אל מעלה אדומים.

— הסתכלו איזה יופי של בתים, דומה ליישוב שלנו, — אמר מאיר מעמנואל — כל שכונה והאופי שלה.

— כן, והעיר הזאת, מעלה־אדומים, הנזכרת בגבול יהודה ובנימין בתנ״ך, תשתרע על שבעה קילומטרים, עד לגבעות שאתם רואים ממזרח. ושם בצפון — „כפר־אדומים", וישובים אחרים יהודיים נבנו ונבנים כאן.

עשו 'סיבוב' בעיר וראו את הגני העירוני, את המקלטים למקרת חירום (כי אין מעלת אדומים רחוקה בקו אויר מגבול ירדן אלא כעשרים קילומטרים) ופנו אל מישור־אדומים, יישוב קטן, ליד איזור התעשיה של מעלה־אדומים, כחמישה־עשר קילומטר ממזרח לירושלים, וכשבעה־שמונה קילומטרים ממזרח למעלה־אדומים. בדרך ראו את הסלע בתוכו חצבו את הכביש, ושני כתלי הדרך אדומים בסלעם, וזה מקור השם. ממזרח למעלה אדומים נראה סלע זה הרבה יותר.

פנו איפוא אל מישור־אדומים, נכנסו ליישוב הקטן הקיים במקום, וראשית דבר ביקרו בישיבה, לשמוע שיעור במצוות התלויות בארץ.

— ועכשיו ילדים, הפתעה! בואו ניכנס — בזהירות, בבקשה — לשרידי כנסיה חרבה, ונראה ברצפת מגן דויד מפסיפס, מגן־דויד ענק, בן מאלף וחמש מאות שנה! אין לצורה הזאת של משולש על משולש המגן כל קשר ליהדות. זה היה קישוט גיאומטרי בכל העולם ומאוחר יותר „הדביקו" את המגן דויד ליהודים, והיום הוא לנו לסמל.

טיפסו בשרידי הכנסיה: לא דרכו על הפסיפס, שלא לקלקל, וראו את „המגן־דויד", וסמלים אחרים שם. לאחר מכן עברו לאיזור התעשיה וביקרו שם, אך לא לפני שהסתובבו סביב לאכסניה התורכית העתיקה, בת מאות השנים, שליד הכנסיה הנזכרת. אגב, מקומה מדרום למישור־אדומים בגובה מאות מטרים, כאשר בשמאל הדרך נראה קיר גדול, ובתוכו פתח פתוח. מדרום לו, מגדר בתייל ניצבת הכנסיה. ובשטח — פתחים, בורות ושאר מרעין בישין, ויש להיזהר.

ממישור אדומים חזרו לירושלים, בדרך הראשית, המובילה מיריחו לירושלים, היא דרך שיירות־המלח בימי קדם. ומכאן השיבות העיר הזאת באמצע הדרך. אגב, הערבים קראו למקום „חאן־אל־אחמר" כלומר „האכסניה האדומה". כך שמרו לנו הערבים את שמותינו המקראיים בהרבה מקומות. ישוב אנחנו יושבים בהם, ברוך השם!

קוראים? - כותבים!

טיולו של האיש

הלך לו איש לטייל
בעמק יזרעאל
וגם שעשה לקח באפלולית
ופתאום נרדם
וגם חלם
חלם על הגבעה
לע הגבעה הנושנת.
כשעלה השחר

הוא קם
ומצא יום נעים
וגם חם.
הוא טייל לו מסביב
כי פגש את האביב
עד שאל ביתו הגיע
ושתה פרפר מלוא גביע.

מאת: אפרים בירן
ההצלה
לב־יפה 5

مكبرا عن الاصل